

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Občinski gospodarski načrti

SO OSNOVA ZA URESNIČITEV GOSPODARSKIH IN DRUŽBENIH CILJEV SKUPNOSTI

Te dni nekateri občinski ljudski odbori že sprejemajo letošnje gospodarske načrte, drugod pa so pripravili šele osnutke, o katerih bodo razpravljali na zborih volivcev. Načrte sprejemajo torej precej pozno, česar pa velikokrat niso krive občine same, kajti — če kje, se prav tu pozna pomanjkanje kadrov. V mnogih občinah pripravljajo načrte honorarni uslužbenci, ki ne morejo poznati vseh rezerv, možnosti podjetij itd., skratka gospodarskega utripa v občini. Kar precej prispeva k temu, da so načrti včasih preveč deklarativni in premalo konkretni. Seveda pa drži, da se tej splošni načelnosti in napovedovanju uspehov, brez točno določenih nalog, niso znali izogniti niti tam, kjer bi pričakovali veliko popolnejše načrtovanje gospodarskega načrta.

Namesto splošnih trditvev — konkretni načrt

V večini primerov občine ne predvidijo samo, kako bodo razdeljevale razpoložljiva sredstva, marveč načrtujejo tudi velik porast proizvodnje, ki je osnova za zbiranje sredstev. Toda če si podrobneje ogledamo posamezne osnutke ali sprejete občinske načrte, bomo ugotovili, da je povečanje industrijske proizvodnje največkrat naslonjeno na povečanje obrata. V tem pogledu so načrti zelo konkretni, kajti običajno je zapisano, da bo ta in ta tovarna dobila nekaj sto milijonski kredit in da je občina predvidela potreben delež. Skratka, gre za odstotke, ki jih bodo k povečanju industrijske proizvodnje prispevale povečane kapacitete in dozidave starih tovarn. Ne moremo trditi, da tako povečanje proizvodnje, ali kot pravimo, razširjena reprodukcija, ni na mestu. Toda ob tem, zelo konkretno načrtovanju manjka druga plat. Ko je govora o drugih možnostih za povečanje proizvodnje, kot sta n. pr. večja storilnost in reorganizacija proizvodnje, ki naj omogoči boljše izkoriščanje strojev in podobno, ostajajo načrti pri poslošnih deklaracijah; proizvodnja se bo povečala tudi zaradi večje storilnosti. Pri velikih rezervah proizvodnih zmogljivosti se s takim poslošnim trditvam pač ne moremo zadovoljiti. Čeprav morajo biti boljše izkoriščanje strojev, boljša organizacija dela, povečanje proizvodnosti, ki jo je moč doseči s praviimi nagrajevanjem, stvar proizvodnih načrtov vsakega posameznega podjetja, bi bilo pravilno, da tudi v občinskih planih bolj konkretno zadoležimo gospodarske organizacije za te naloge. Namesto splošne trditve, da se bo proizvodnja povečala, bi bilo treba zapisati vsaj to, v katerem podjetju, zakaj in za koliko se bo proizvodnja dvignila v letošnjem letu.

Proizvajalci naj razpravljajo o občinskih načrtih

Prav razveseljivo je, da to ugotavljajo ljudski odbori, posebej pa zbori proizvajalcev v tistih občinah, kjer so že razpravljali o gospodarskih načrtih. Skoraj povsod so odborniki igrali take načrte in predlagali, naj bi ljudski odbori oziroma njihova tajništva in svetji pripravili podrobne načrte, ki bodo omogočili predvidena povečanja v proizvodnji posameznih gospodarskih panog. Predlagajo tudi, naj bi točno določili najvažnejša komunalna dela, ki jih je treba opraviti, in se ne zadovoljujejo z naštevanjem vseh mogočih stvari, za katere ni na razpolago niti dovolj sredstev. Odborniki žele, naj se določi vrstni red, po katerem bodo letos in v prihodnjih letih gradili potrebne komunalne naprave. Zato lahko trdimo, da so bile vse dosedanje razprave o občinskih in gospodarskih načrtih zelo plodne in da so prispevale k izpolnitvi gospodarskih načrtov.

Toda ker je v Sloveniji več kot 120 občin, bodo o mnogih gospodarskih načrtih razpravljali šele na zborih volivcev. Tu, menimo, čaka tudi sindikalne podružnice po podjetjih določena naloga. Gre namreč za to, da na zbere volivcev v nekaterih industrijskih središčih ne pride veliko proizvajalcev. Ne bo niti pretirano, če rečemo, da so ponekod zbori volivcev predvsem sestanki nameščencev ustanov gospodinj in upokojencev. Ker pomeni občinski gospodarski načrt, pa naj si bo letni ali perspektivni, uresničitev teženj vsakega proizvajalca, bi bilo prav, če bi sindikalne podružnice svoje člane opozorile na to dejanost izven podjetja. Šele na terenskih zborih volivcev bodo proizvajalci spoznali probleme komune in jih morali upoštevati, ko bo šlo za vključevanje interesov med pod-

jetjem in občino. Na teh sestankih bodo razpravljali o načrtih, ki bodo neposredno vplivali na njihovo življenje v komuni. To pravico morajo potemtakem izkoristiti in s premišljenimi in treznimi predlogi dopoljevati gospodarske načrte.

pospeševanje kmetijstva predvidevajo občine precej denarja. Toda načrti so včasih preveč posplošeni in ugotovitve, da se »proizvodnja povečala tudi zaradi boljše kooperacije,« je zelo blizu frazi, ki ne zagotavlja prav nobenega napredka. Načrt bi moral v takem primeru povedati, pri kakšni dejavnosti in katera zadruga bo sodelovala s kmeti pri skupni proizvodnji. V nekem načrtu piše, da se bo vrednost hektarske proizvodnje povečala od sedanjih 50 na nekaj več kot 100.000 dinarjev. Trdijo, da bodo to dosegli, ker bodo porabili več sortnih semen, več umetnih gnojil, da bodo globoko orali itd. Pogrešamo pa vsaj približno oceno, koliko dobrga semena bodo rabili in koliko gnojil. Občina bi morala ugotoviti, koliko traktorjev in drugih strojev bo potrebno, da bo možno izvesti vse, v načrtu lepo zapovrstjo našteje agrotehnične ukrepe. Tako v kmetijstvu kot v industriji bi morali določati naloge veliko bolj konkretno ter s tem zadoleževati tudi tiste, ki so poklicani, da bo načrt zares izpolnjen.

Občine še vedno predvidevajo največ sredstev za razvoj industrije. V mnogih primerih so občine razpoložljive investicijske sklade (v Sloveniji znašajo investicijski skladi okrajev in občin nekaj več kot 3 in pol milijarde dinarjev) skoraj porabili za pologe in garancije tistim industrijam, ki nameravajo najeti kredite za razširjenje podjetja in za rekonstrukcije. Ze prej smo zapisali, da je taka politika sicer pravilna, toda kaže, da bo šlo kljub temu preveč sredstev za gospodarstvo, premalo pa za negospodarske investicije. Se več, vprašanje je, od kod bodo dobili trgovina, turizem in gostinstvo več kot milijardo dinarjev za kritje predvidenih oziroma po poroporu določenih sredstev. To razliko bi morali kriti prav iz lokalnih investicijskih skladov. Teh pa, kot rečeno, ponekod skorajda ni več in zato grozi, da bo trgovina tu in tam tudi letos ostala brez zadostnih sredstev.

Na zborih volivcev bi morali državljanom to stvar pravilno pojasnjevati. Ne tako: »Na razpolago smo imeli toliko in toliko denarja, za garancije smo morali dati toliko in toliko, torej za vse ostalo, kot vidite, dragi volivci, ostane zelo malo oziroma nič.« S takim tolmačenjem ustvarimo pri volivcih

vtis, da občina mora dati delež, namesto da bi jim povedali, da ga občina samo predlaga. Prepričani smo, da se bodo volivci s smotrnimi naložbami v industrijo strinjali. Kadar pa bo za to namenjenih le preveč sredstev, bodo rekli: dovolj — in predlagali drugačno razdelitev. Naši volivci razpravljajo o gospodarskih načrtih velikokrat pod vtisom, da denarja zaradi predpisov sploh ni mogoče drugače razdeliti. Če bodo na zborih volivcev tudi proizvajalci, tako kot smo že zapisali, se nam res ni ba; enostranskih in egoističnih predlogov ter zahtev.

Ce bodo gospodarski načrti konkretni, si bodo lahko tudi politične organizacije, predvsem pa SZDL in sindikati, prizadevali, da bi bili uresničeni. Konkretne načrte je bil in bo najboljše osnova za akcijo. In tak konkreten načrt je konec koncev zagotovilo, da bomo izpolnili program razvoja naše skupnosti.

Vse to, kar smo zapisali za gospodarske načrte za leto 1958, pa velja tudi za perspektivne načrte, ki jih bodo morale občine v kratkem pripraviti. V perspektivnih načrtih bo moral biti program razvoja proizvodnje in potrošnje v tem, kar je bolj jasen. M. S.

SVETOZAR VUKMANOVIĆ — NOVI PREDSEDNIK ZSJ

V PONEDELJEK JE ZASEDAL V BEOGRADU PLENUM CENTRALNEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE. OBRAVNAVALI SO ORGANIZACIJSKE IN POLITIČNE NALOGE SINDIKATOV. POROČILO O TEM PA JE PREBRAL TOVARIS IVAN BOŽIČEVIĆ. OB KONCU JE PLENUM SPREJEL OSTAVKO SEDANJEGA DOLGOLETNEGA PREDSEDNIKA TOVARISA DJURJA SALAJA IN IZVOLIL ZA NOVEGA PREDSEDNIKA TOVARISA SVETOZARJA VUKMANOVIĆA-TEMPA ZA PODPREDSEDNIKE SO IZVOLILI TOVARISE DRAGLJA STAMENKOVIĆA, MIKA ŠPILJAKA IN IVANA BOŽIČEVIĆA, ZA SEKREটারJE PA DUŠANA ŠEKIĆA, OLGO VRABIĆEVIĆA, MISO PAVIČEVIĆA IN AŠERJA DELEONA. PREDSEDNIK, PODPREDSEDNIKI IN SEKREটারJI SEŠTAVLJAJO NOV SEKRETARIAT CENTRALNEGA SVETA.

Čim širše proizvodno sodelovanje

Člani poslovnih združenj lahko ustanove iz svojih sredstev skupne sklade za določene namene — S takimi naložbami bi lahko razbremenili sredstva skupnosti

Neizkoriščene možnosti napačna struktura

Razvoj industrijske proizvodnje v LR Sloveniji je potrebno v bodoče usmeriti predvsem na široko zasnovano proizvodno kooperacijo z domačimi in inozemskimi proizvajalci, posebno pri izdelovanju opreme in trajnih potrošnih dobrin. S tem bomo dosegli specializacijo v proizvodnji, boljše izkoriščanje kapacitet in znižanje proizvodnih stroškov. (Proizvodnih zmogljivosti do zdaj nismo polno izkoristili. To nam pove na primer že podatek, da smo v kovinski in elektro-industriji Slovenije izkoristili 1956. leta 65-70% zmogljivosti, do leta 1961 pa jih moramo izkoristiti od 85 do 90%.)

S proizvodno kooperacijo naj

aparate, prevozna sredstva itd., sodelujejo med seboj, in sicer ne samo v okviru republike, temveč v okviru vse države. (TAM n. pr. stalno sodeluje s 137 podjetji; od tega s 112 pogodbeno, drugim pa zaupa le posamezna naročila. Od vseh dobaviteljev je 55 kooperantov, ki delajo edino za TAM. Ob sodelovanju kooperantov je TAM docela osvojih proizvodnjo Pionirja — razen svečic, ki jih sicer že izdelujejo doma, vendar po mnenju TAM še ne zadovoljujejo.) Toda glede proizvodnega sodelovanja lahko ugotovimo dvoje slabosti, in sicer, da še zdaleč niso izkoriščene vse možnosti za sodelovanje tako v okviru republike kot v okviru vse države, in da tudi struktura že uveljavljenih kooperacijskih dogovorov ni zadovoljiva.

Najpogostejše so podjetja dogovore le za občasna naročila ali kooperirajo tako, da drug drugemu prodajajo polproizvode. Tovrstna kooperacija je iz teh razlogov kratkotrajna in brez trdne osnove.

Preden se pomemo o načelih, na katerih naj temelji proizvodna kooperacija, velja spregovoriti o vzrokih, ki so jo zavirali, oziroma ki še zavirajo širše sodelovanje med podjetji. Poglejmo, kaj menijo o tem predstavniki posameznih podjetij.

Ozkogrudnost nam škoduje

Na vprašanje republiškega odbora sindikata kovinarjev Slovenije, kaj zavira kooperacijo, je n. pr. predstavnik podjetja »Elektrokovina«, Maribor, odgovoril: »Dosedo lahko ugotovimo, da so vsi proizvodi, ki jih izdelujemo za nas druga podjetja, dražji in manj kakovostni, kot če bi jih izdelovali sami. Zakaj tako? Prvič želi vsako podjetje, ki izdeluje v kooperaciji sestavne dele za finalista, pri tem čim večji dobiček. Tega ne skuša doseči s čim racionalnejšim postopkom in z večjo storilnostjo, temveč z enostavnim oblikovanjem cene. Pri tem zanemarljivo skrb za boljšo proizvodnjo, ker si je dobiček že zagotovilo z visoko ceno. Našemu podjetju je nekaj kooperantov poslalo odlične povsem

drugačne kakovosti, kot je bilo dogovorjeno. Odgovorni funkcionarji v podjetjih torej vidijo le sebe, svoje podjetje, ne pa koristi skupnosti. Takšno miselnost pa jim pomagajo utrjevati tudi organi izven podjetij, ki terjajo od njih čimveč dohodkov.»

Predstavniki podjetja »TOBI« pa pravijo glede kooperacije v skupnosti »Maris« tole: »Slabosti so se pojavljale in se še pojavljajo. Izvirajo pa iz medsebojnega nezaupanja še od takrat, ko smo križali svoje programe in smo nastopali kot konkurenti. Ena izmed slabosti je bila tudi v neurejenem medsebojnem zaračunavanju sestavnih delov, ker dobiček pri polizdelkih ni bil omejen in reguliran... Zadnji predlog pogodbe o kooperaciji omejuje dobiček kooperantu. Skratka, borimo se za znižanje cen naših proizvodov. Obstoječe zmogljivosti si izpopolnjujemo, določili smo finaliste za posamezne proizvode in določili, kdo bo koga zalagal s posameznimi polizdelki.«

Ze iz teh dveh trditvev lahko razberemo, da večje sodelovanje marsikdaj zavira sebičnost, ozko gledanje samo na svoje podjetje. Seveda so po sredi tudi objektivne težave, na primer neurejeno vprašanje prometnega davka na polizdelke itd.

Ce hočemo, da bo kooperacija med podjetji čim trajnejša, se bo morala razvijati v dveh smereh, in sicer tako, da se bodo skupine proizvodnih podjetij združevale v skupnosti, ki bodo vsklajevale tekoče in perspektivne programe proizvodnje združenih podjetij in si razdelile delo, t. j., da se bodo posamezna podjetja specializirala za izdelovanje določenih polproizvodov za več industrijskih podjetij hkrati.

Načela so jasna

Do nedavnega vprašanje kooperacije pravno ni bilo povsem urejeno. Zakon o gospodarskem združevanju (Ur. list FLRJ št. 1-58) pa to ureja. Prvi člen temeljne določbe pravi: »Gospodarske organizacije se združujejo zaradi skupnega delovanja za napredek proizvodnje, blagovnega prometa ali opravljanja gospodarskih storitev ter zaradi skupnega opravljanja posameznih gospodarskih dejavnosti.

Gospodarske organizacije se združujejo v gospodarske zbor-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Ob peti obletnici smrti Borisa Kidriča

pričala celo tiste, ki jih je bilo najtežje prepričati.

Nedvomno sodi tovariš Kidrič med tiste človeške velikane, ki so s svojim življenjem in delom pripomogli, da je našim narodom odprta pot v svetlejšo prihodnost. Prav zato se zavedamo velike naloge, ki čaka našo generacijo. — Dolžni smo ohraniti znanecem spomin na Borisa Kidriča, osvetliti njegovo življenjsko pot in delo, miselni razvoj in pomen, težave in uspehe tega duhovnega velikana, ostrega misleca in odličnega organizatorja dela.

Slovenci se skušamo oddolžiti njegovemu spominu z izdajo njegovih Zbranih del. V počastitev pete obletnice smrti Borisa Kidriča bo Cankarjeva založba izdala prvi zvezek: Zbranih del. Celotna izdaja bo obsegala 4 knjige in nekaj dodatnih zvezkov, v katerih bo objavljena korespondenca, stenogrami njegovih govorov na raznih konferencah, sestankih, plenarnih in drugih sestankih, objavljene v predvojnih revijah Književnost in Sodobnost ter članke in govore od ustanovitve Osvobodilne fronte 1941. leta pa do drugega zasedanja AVNOJ — 1943. leta. Druga, tretja in četrta knjiga pa bodo objavile gradivo iz zadnjega obdobja NOB pa do Kidričeve smrti 1953. leta.

Veliki ljudje nikoli ne umrejo. Iz roda v rod živijo v svojih velikih delih. Kako naj bi potem pozabili Borisa Kidriča, tega velikega glasnika naprednih idej že pred vojno, organizatorja KPJ in zlasti KPS ter OF in partizanskega gibanja v Sloveniji, sekretarja Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, političnega komisarja slovenske partizanske vojske, prvega našega predsednika vlade in potem organizatorja celotnega jugoslovanskega gospodarstva v najtežjih dneh naše obnove, v dobi prvega petletnega načrta in ekonomske blokade?

Boris Kidrič je bil človek širokega obzorja. Vse ga je zanimalo, vse je želel dojeti — od eksaktnih ved (študiral je kemijo, zelo pa ga je zanimala tudi matematika) pa do družbenih ved. Bil je ne le zelo prodornega duha, ampak tudi dober metofiik. Prav zaradi premišljene delovne metode se ni nikoli izgubljal v malenkostih in manj važnih rečeh, ampak je znal vedno presoditi, kaj je trenutno najpomembnejše. Delal je vztrajno, neutrudno in s tolikšno naglico, da ga sodelavci pogosto niso mogli dohitevati. Kadar se mu je delo nagrmadilo, je sklical kar sredi noči sestanek in govoril tako zbrano, premišljeno in tako zavzeto, kakor da bi začel pravkar delati. Moč njegovih dokazov in njegov osebni ogenj sta pre-

Poleela
NOGAVICE Z LASTOVKO
ENKALON, CREPPE-NYLON
NYLON, PERLON.

ZAPISEK OB ROBU
Preimenovanje podjetij

Dnevni časopisi objavljajo različne oglase, razpise, objave pač tako, kot oglaševalci želi in seveda tudi plača. Bralci pa po bežnem pregledu časnika ostanejo v spominu oglaševalci prav čudne vsebine. Tako sta pred kratkim objavila dva dnevni časopisa ena od oseb za terensko delo v Ljubljani. In tako dalje in tako dalje. Toda pustimo to ob strani!

Pogosto zasledimo v časopisih razpise in natečaje za novo ime tovarne ali podjetja. Najbrž si ga ne morejo izmisliti sami in se zato odločijo za razpis, hkrati pa navadno odobere kar čedne zneske za nagrade. Pred dnevi nas je tovarila L. V. iz Ljubljane opozoril na Ljubljansko podjetje za novo ime tovarne, ki ga je pred časom razpisala tovarna pletenin in nogavic v Radovljici. V svojem razpisu je podarila, da mora novo ime označevati vrsto proizvodnje.

Prvi natečaj ni dal ustreznih rešitev, zato je tovarna razpisala nov natečaj. Pred kratkim, točnejše, 6. aprila, so v Ljubljani pravilic objavili izid natečaja. Izbrali in nagradili so predlog za tuje žensko ime, tako da se bo ta tovarna odslej imenovala »Almira« (Alpska modna industrija, Radovljica), kar lahko razberegamo iz precej velikega oglasa, ki v podnaslovu pojasnjuje no. 1 naziv. Z drugo nagrado so nagradili predlog »Maja«. Ne moremo se spuščati v presojo razdeljvalcev nagrad, vsekakor pa je res, kot nam piše L. V., da iz predlaganega imena ni razvidno, da v tej tovarni izdelujejo pletenine in nogavice.

Res je, da se s vsemi podobnimi natečaji največkrat prav po nepotrebnem trošijo družbena sredstva in znani primeri kažejo, da delavski sveti tega ali onega podjetja vse pre malo preudarjajo, preden razpise natečaj za novo ime. Podobnih natečajev je bilo dosti že več in sredstva, potrošena v ta namen (in na račun skupnosti), dosega jo velike zneske. Pred časom se je turistično podjetje »Putnik« — Slovenija hotelo preimenoovati. Razpisalo je natečaj s prav lepimi nagradami, zvedeli smo tudi za izid, izbrali so ime »Kompas«, toda končno so se zadrljali stare ime. Potrošili so pa precej denarja tako za razpis kot za nagrade.

Tako kot pri vsem, velja tudi pri teh rešitvah: dobro premisliti, preden se odločimo za kak izdelek. Saj gre tudi v tem primeru za družbena sredstva!

D. D.

V LJUBLJANSKEM PODJETJU »PLETENINA« SO NA ZBOROVANJU DOPOLDANSKE IZMENE PRED VOLITVAMI DELAVSKEGA SVETA POSLUŠALI POSLOVNO POROČILO O DELU PODJETJA. VENDAR BESEDA NI IN NI MOGLA STEČI IN JE BILA TALE TOVARIŠICA ENA MED REDKIMI, KI SO SE OGLASILE K BESEDI.

O SLABOSTIH V DELU DELAVSKIH SVETOV V ZAGORSKI OBCINI
Vedno enaki dnevni redi

Pred volitvami novih delavskih svetov in upravnih odborov je občinski komite Zveze komunistov občine Zagorje razpravljalo tudi o delu delavskih samoupravnih organov v tej občini.

V občini Zagorje je 34 različnih gospodarskih organizacij — od tega 20 večjih, med njimi rudnik rjavega premoga, industrija gradbenega materiala, tovarna konfekcije »Sava«, tovarna keramičnih izdelkov in Izlakah. V teh podjetjih je zaposlenih 3.183 delavcev in uslužbenecv. Delavski sveti zagorskih podjetij štejejo od 10 do 61 članov. Dosedanjim delavskim svetom so imeli skupno 352 članov, med njimi 86 članov ZK (24,4%).

Ze iz sejhnih zapisnikov delavskih svetov in upravnih odborov se da ugotoviti, da so bili dnevni redi zasedanj skoraj vedno enaki. Pod prvo točko je bilo čitanje zapisnika, pod drugo poročilo direktorja in pod tretjo razno. Ali pa: 1. čitanje zapisnika z zadnje seje, 2. problematika podjetja in 3. razno. Na sejah delavskih samoupravnih organov razpravlja predvsem direktor, v več primerih tudi računovodja in sem ter tja še kak vodilni uslužbenec. Iz zapisnikov se da razbrati, kaj razpravljajo posamezni člani delavskih svetov. Zapisnikar ne stenografira razprave in zapisuje le direktorjeve izjave, ne pa tudi razprav posameznih tovarišev iz proizvodnje. Iz zapisnikov pa se da kljub temu ugotoviti, da člani delavskih svetov in upravnih odborov navadno niso seznanjeni z vsebino zasedanj, saj dnevni red običajno

sestavi tik pred zasedanjem delavskega sveta ali pred sejo upravnega odbora. To pa seveda ne more dati zaželenih rezultatov.

Zapisniki kažejo, da se delavski sveti in upravni odbori vedel ukvarjajo z manj pomembnimi rečmi, ki bi jih pravzaprav morali reševati odgovorni tovariši na posamezних vodilnih delovnih mestih. Tako na primer razpravljajo na sejah delavskih svetov in upravnih odborov, kdo bo vozil ta ali oni tovorni avto, da ta in ta avto nima zavor...

Organi delavskega samoupravljanja vse leto ugotavljajo, da je v podjetjih premalo

ŽIVAHNA RAZPRAVA

O TEŽAVAH IN USPEHIH V TOVARNI AVTOMOBILOV V MARIBORU

— V MINULIH TEDNIH, KO SMO SE PRIPRAVLJALI NA VOLITVE DELAVSKEGA SVETA, SMO REŠEVALI PREDVSEM DVA ZA NAS NAJVAŽNEJŠA PROBLEMA — JE PRIPOMOVAL PREDSEDNIK SINDIKALNE PODRUŽNICE TOVARNE AVTOMOBILOV V MARIBORU. — SKUSALI SMO NAJTI MOŽNOST, DA BI ODPRAVILI ZASTOJ V PRODAJI KAMIONOV, DO KATEREGA JE PRIŠLO OB KONCU MINULEGA LETA, ISTOČASNO PA SMO SE TRUDILI, DA BI ZBOLJŠALI NAS PREMIJSKI SISTEM.

NAD 600 NEPRODANIH KAMIONOV

— Zastoj v prodaji nam povzroča velike preglavice. Na zalogi imamo nad 600 kamionov. Večinoma stojijo zunaj in škoda ni majhna.

— Vzrokov je več. Podjetjem je ob koncu leta zmanjkalo sredstev za investicijske nakupe. Položaj se je zaostiril, ko lani poletni tri mesece nismo mogli prodajati na kredit. Toliko časa je bilo namreč potrebno, da so po preprosti kreditne prodaje julija lani izšli novi predpisi. Vendar to ni najvažnejši in edini vzrok. Tudi uvoz je kriv. V zadnjem času so uvozili veliko madžarskih Czepeleov, ki so boljše kot naš Pionir in za nakup le-tih so bili do nedavnega zelo ugodni pogoji, veliko ugodnejši kot pa za nakup Pionirjev. Za Czepele so podjetja dobila kredit (s 3% obrestmi) za dobo 10 let, takoj pa so morala plačati le 5%. Za Pionirje pa so morala plačati takoj kar 35 odstotkov, kredit so dobila za

3 leta, obrestna mera pa je bila 5%.

— Res pa je tudi, da je Pionir že dokaj zastarel. Zanimivo je, da tako lahko prodamo vsak TAM 4.500, za katerega smo lani dobili licenco od Deutza. Sedaj smo skupaj z ostalimi domačimi podjetji osvojili že 43,9% njegove proizvodnje. TAM 4500 je 4,5 tonski, Pionir pa 3 tonski, TAM 4500 uporablja nafto in ima zračno hlajenje, Pionir pa bencin in ima vodno hlajenje. Tako smo si sami sebi ustvarili konkurenco.

— Zaradi tega ni za Pionirje tolikšnega zanimanja kot je za kamione TAM 4500 ali za Czepele. Pionirji nam ostanejo neprodani in sedaj jih imamo na beograskem sejmišču 150, doma pa nad 450. Vsi skupaj veljajo kakš 2 milijardi dinarjev in zanje plačamo dnevno okoli 300.000 dinarjev obresti.

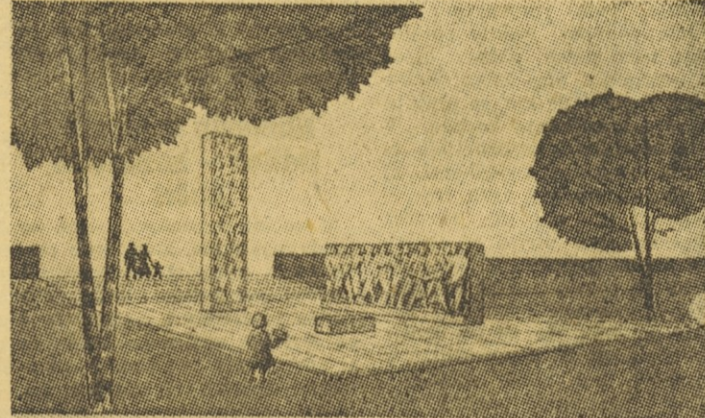
— Posledice so precejšnje. Dobavitelji odpovedujejo material, ker nimajo denarja, da bi ga plačali. Sedaj jim dolgujemo že milijardo in 200 milijonov dinarjev. Proizvodnja ne napreduje tako, kot bi morala. Upam pa, da bomo lahko prav kmalu prodali več Pionirjev. Pravkar sem zvedel, da je gospodarski odbor Zveze za izvršnega sveta sklenil, da bo izenačil pogoje za nakup Pionirjev s pogoji, ki veljajo za nakup Czepeleov. To je že nekaj. Zavedamo pa se, da nas samo ta ukrep ne bo rešil. Naša perspektiva je TAM 4500. Razumljivo je, da podjetja ne bodo kupovala slabših kamionov, če lahko kupijo boljše.

— Tudi premijski sistem

nam je v tem času povzročal obilo preglavic. Moram reči, da dosedaj premijski sistem v našem podjetju ni bil dober. Pri nas je zaposlenih nad 3.700 delavcev, premije pa jih je prejemale 3.050, torej kakih 80 odstotkov. Zgodilo se je, da marsikdo ni vedel, zakaj dobiva premijo. Premija se je spremenila v dopolnilno plačo in prav to je bilo slabo.

— Premijski sistem pa je tudi dopuščal velike razlike med najnižjimi in najvišjimi premijami. Poslovodja nekega oddelka je na primer dobil za november in december 14.000 dinarjev premije, 50 njegovih delavcev pa je za december dobilo skupno 12.000 dinarjev. Zgodilo se je, da so delavci dobivali le nekaj stotakov in to je povzročalo hudo kri.

— Se veliko bi vam lahko povedal o slabostih našega dosedanjega premijskega pravilnika, kajti o teh zadevah smo v zadnjem času mnogo

DNE 24. APRILA PRED 38. LETI SO ŽELEZNIČARJI V LJUBLJANI NA ZALOŠKI CESTI DEMONSTRIRALI PROTI IZKORIŠČEVALSKEMU REŽIMU STARE JUGOSLAVIJE. V SPOVDU Z ZANDARMERIJO JE PADLO 14 DEMONSTRANTOV JUGOSLOVANSKI ŽELEZNIČARJI BODO NA SVOJ PRAZNIK 15. APRILA OKRILI NA ZALOŠKI CESTI MONUMENTALNI SPOMENIK, KI PO NZARJIA BORO PRED IN MED VOJNO. S TEM SE BOMO HKRATI ODDOLŽILI PREDNOGIM PADLIM ZA SVOBODO IN PRAVICE DELOVNIH LJUDI IZ VRST ŽELEZNIČARJEV.

NE UKINJAJMO PREMIJSKIH PRAVILNIKOV

Poročilo predsednika delavskega sveta, tajnika sindikalne organizacije, razprava in točka razno. To je običajni dnevni red. In tako je bilo tudi v »Pletenici« preteklo sredo, ko so imeli predvolilno zborovanje. Zbralo se je precej delavc in delavcev iz dopoldanske izmene. Na prste bi lahko naštel vse tiste delavke in delavce, ki so se oglašili k razpravi, čeprav je veliko stvari, o katerih bi lahko rekli to in ono.

zgradili toliko stanovanj, da bi bilo konec stanovanjske stiske? V tovarni »Pletenica« se je v zadnjem času zelo povečala proizvodnost dela (lani kar za 14,8%). To je v nemajhni meri zasluza premijskega sistema. Zakaj bi torej prenehali spodbujati proizvajalce k vedno večji delovni storilnosti? Ne kaže torej ukiniti premijskih pravilnikov. Sredstva za gradnjo stanovanj pa naj bi črpali iz posebnega deleža podjetja in iz sklada za samostojno razpolaganje, kakor so sklenili že na seji prejšnjega delavskega sveta.

Beseda pa je vendarle stekla, ko so začeli govoriti o gradnji stanovanj. Neka de-

lateljev. Koncert je odlično uspel.

Delavski svet tovarne farmacevtskih in kemičnih proizvodov »LEK« v Ljubljani je sklenil, da mladim članom svojega kolektiva omogoči udeležbo pri gradnji del na avtomobilski cesti »Bratstva in enotnosti« in oskrbi brigadirje s svojimi izdelki.

v rudniku rjavega premoga v Kočevju (265). Ugotovili so, da posamezna podjetja posvečajo vse pre malo pozornosti delovni varnosti in da celo nekatera večja podjetja nimajo varnostnih tehnikov. Predlagali so, da bi vsa večja podjetja postavila lastnega varnostnega tehnika, manjša pa naj bi imela skupno vsaj enega.

V rudniku lignita in Velenju pripravljajo poseben obrok črne kave za rudarje. Vsak rudar bo verjetno že prihodnji mesec dobil brezplačno črno kavo, preden bo odšel v jamo.

Dolgo je že tega, ko so delovni ljudje v Kočevju predlagali, naj bi jim uredili moderno pekarno. Ostalo pa je le pri besedah. Se vedno pečejo kruh za mesto in okolico v eni sami pekarni, ki ima zastarele naprave. Mnogokrat se zgodi, da že dopolne zmanjka kruha, kaj šele popoldne ali ob nedeljah. Te dni so popravljali to edino kočevsko pekarno in mesto je ostalo brez kruha. Cas bi že bil, da bi tudi v Kočevju uredili sodobno pekarno z ustrežno zmogljivostjo.

V Velenju bodo v kratkem osnovali stanovanjsko združenje, 20 zadrušnikov si bo začelo graditi enostanovanjske družinske hišice.

Na nedavnem posvetovanju o družbeni prehrani v Kočevju in okolici so sklenili, da bodo odslej posvečali več skrbi prehrani mladih delavcev. Občinski sindikalni svet bo skupno z Zavodom za pospeševanje gospodinjstva, ki že dlje deluje tudi v Kočevju, izvedel anketo o prehrani mladih delavcev in delavk. Znano je, da si številni mladi delavci, posebno dekleta, sami pripravljajo hrano, večinoma iz slabih stanovanj.

Prostovoljno delo je v Velenju že kar doma. Med najpomembnejše letošnje akcije sodi gradnja kulturnega doma, ki ga Velenje še nima. Rudnik lignita je iz sklada za prosto razpolaganje namenil za gradnjo kulturnega doma 40 milijonov dinarjev. Izkop in nekatera zidarska dela bodo opravile pridne roke Velenjčanov.

Ko je bilo, če bi v bodoče sindikalna organizacija posvetila temu važnemu dogodku veliko več pozornosti.

Na razširjeni seji velenjske Svobode so sklenili, da bodo za delavski praznik 1. maj pripravili več prireditvev. Osrednja proslava bo na večer pred praznikom v velenjski dvorani kina. V okviru proslave za 1. maj bodo v tem kraju priredili godalni koncert in predstavo »Beraška opera«.

Pred dnevi je bila skupščina podružnice Zavoda za socialno zavarovanje. Predvsem so razpravljali o vprašanjih delovne varnosti. Na delovnem področju te podružnice je bilo lani 1010 delovnih nezgod, zaradi česar so delavci izgubili več kot 14.000 delovnih dni. Največ nesreč, in sicer 413, je bilo na kmetijskem gospodarstvem posestvu v Kočevju in

Slovenske Konjice

Na praznovanje 1. maja se v Konjicah že pripravljajo. Ze v tem mesecu bodo priredili šahovski turnir, na katerem bodo sodelovali šahisti iz številnih sindikalnih organizacij v tej občini. Na predvečer praznika bodo imeli slavnostno akademijo, 1. maja pa bo avtomoto društvo organiziralo ocenjevalno vožnjo.

L. V. Marjan Lipovšek

Tolmin

V Tolminu so organizirali tridnevni seminar, na katerem so proučili zakon o delovnih razmerjih ter pokojninski zakon in razpravljali o vlogi sindikatov v razvoju komun in o sodelovanju z zbori proizvajalcev. Seminar je obiskovalo 40 odbornikov sindikalnih organizacij iz vsega goriškega okraja.

Portorož

Pred kratkim so v Portorožu ustanovili zavod za izobraževanje v delavskem in družbenem upravljanju. Do zdaj so organizirali že tri seminarje za člane delavskih svetov goriškega in koprškega okraja. Tretji seminar so namenili gradbeni stroki, kjer je delavsko upravljanje še zlasti pereče.

Nova Gorica

Na Goriškem so v Tovarni pohišta v Novi Gorici izvolili nov delavski svet. Ob tej priložnosti so organi upravljanja poročali kolektivu o dosedanjem delu. V preteklem letu je znašal skupni proizvod tovarne 1.158 milijonov dinarjev, letni plan so presegli za 22%, in ustvarili 171 milijonov dinarjev dobička.

Čelje

Na zadnji seji sindikalne organizacije v »Kovnotehni« so sklenili, da bodo v začetku maja na prvi polletni konferenci pregledali dosežene uspele podjetja. Za polletno konferenco so se odločili zato, ker je na letnem občnem zboru nemogoče izčrpno pregledati delo posameznih panog.

Ljubečna

V Bohinjskem predoru, na progi Jesenice—Nova Gorica, so precej težki delovni pogoji. Delavski svet podjetja za vzdrževanje prog Nova Gorica je zavoljo tega sklenil, da bodo v bodoče vsi progovni delavci, ki so zaposleni v tem predoru, dobivali med delom pol litra mleka dnevno.

Jesenice

V Novi Gorici so pred dnevi organizirali predavanje o novem pokojninskem zakonu glede na ugodnosti, ki jih imajo po novih predpisih borci NOB in udeleženci španske vojne. Zanimivo predavanje so poslušali člani skupščine okrajnega zavoda za socialno zavarovanje in predstavniki Zveze borcev ter Društva upokojencev.

Pri postaji Nova Gorica so v okviru proslave dneva železničarjev uredili lepo igrišče za otroke 4. enote SZDL. Nekaj denarja in materiala so prikupljali tudi goriška železniška podjetja.

Nazarje

Na seji sindikalne organizacije zdravstvenih delavcev v Nazarjih so menili, naj bi na tem področju izvolili svete drakšljivanov, in sicer pri oddaljenih ambulanzah. S tem bi napravili korak naprej v zblize-

vanju zdravstvene službe z zbori volivcev. Zdravstvena služba je pri nas še vedno pre malo povezana z volivci. Na zborih bi morali govoriti o uspehih in neuspehih zdravstvene službe, saj bi se le tako družbeno upravljanje razširilo.

Velenje

V rudniku lignita in Velenju pripravljajo poseben obrok črne kave za rudarje. Vsak rudar bo verjetno že prihodnji mesec dobil brezplačno črno kavo, preden bo odšel v jamo.

Kranj

V tovarni »Iskra« v Kranju so že izvolili 85-članski delavski svet. V novem delavskem svetu je le 9 mladincev ter 9 žena. Stevilo nas preseneča, saj je bilo v starem delavskem svetu kar 19 mladincev. Pa še nekaj: precej članov delovnega kolektiva je zvedelo za volitve šele na dan volitev. Prav bi bilo, če bi v bodoče sindikalna organizacija posvetila temu važnemu dogodku veliko več pozornosti.

Kočevje

Pred dnevi je bila skupščina podružnice Zavoda za socialno zavarovanje. Predvsem so razpravljali o vprašanjih delovne varnosti. Na delovnem področju te podružnice je bilo lani 1010 delovnih nezgod, zaradi česar so delavci izgubili več kot 14.000 delovnih dni. Največ nesreč, in sicer 413, je bilo na kmetijskem gospodarstvem posestvu v Kočevju in

»Kdo bo komandiral?«

V delovnih kolektivih so zdaj predvolilni sestanki. Iz zapisnikov teh sestankov razberemo n. pr., da so v okraju Murska Sobota člani sindikalnih organizacij pogumno povedali, kaj sodijo o delu delavskih svetov in upravnih odborov.

Ta njihova dobrodušna kritika pa ni nič kaj godila nekaterim predsednikom teh družbenih organov in direktorjem teh podjetij. Le-ti zdaj radi poudarjajo, da bodo dali ostavko, če bodo v podjetju »vsi« komandirali.

Ko je sindikalni svet sklical sestanek predstavnikov gospodarskih organizacij, je eden izmed njih dejal, da bodo v Ljutomeru le težko našli kan-

didate za delavski svet v Tovarni usnja, ker je direktor baje absolutist in mora iti vse po njegovem. Zadnje sejo delavskega sveta je direktor svet iz zapustil, ker delavski svet ni sprejel predloga, po katerem naj bi uslužbenecem izplačevali neizrabljen dopust.

Tako je zapisano v zapisniku okrajnega sindikalnega sveta v Murski Soboti.

Pri nas že imamo zakone, ki natanko določajo, kdo upravlja in odloča v podjetju. Točno vemo, kakšno vlogo imajo v naših podjetjih delavski sveti, sindikalna organizacija in direktor podjetja, zato se nam zdi, da so razprave o tem, kdo bo »komandiral« v podjetju, popolnoma odveč.

N. B.

DELAVSKA ENOTNOST

Glasiło sindikatov Slovenije, izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik Ivo Tavčar. — Tisk Casopisno podjetje »Slovenski poročevalce« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 3, poštni predal 284. — Telefon uredništva 32-538, uprave 30-44, skupni za uredništvo in upravo 32-031. — Račun pri Mesni hranilnici v Ljubljani 600-006-1-221. — List izhaja vsak petek — Rokopisov ne vračamo. — Posamezna številka stane 20 din. — Naročnina v predplačilu je mesečna 80 din, četletna 240 din, polletna 460 din in celoletna 900 din.

PODPRIMO MLADE!

Posvetovanjem delavske mladine po strokah je sledila živa dejavnost mladinskih organizacij v podjetjih, to dejavnost so za lasti spodbudile priprave na volitve v delavske svete. Koristne misli, izrečene na posvetovanjih, so omogočile organizaciji Ljudske mladine v podjetjih, da so laže zavzele svoje stališče do premij, norm, nadurnega dela in do drugih perečih vprašanj, ki se pojavljajo v življenju kolektiva.

Na prvi proizvodni konferenci mladih delavcev v tovarni »Stok« v Duplici pri Kamniku je mlad član delavskega sveta poročal o svojem delu v tem organu, o uspehih kolektivne razprave in stališča do drugih vprašanj in pojasnil bodoče naloge. Mladi delavci so se zanimali tudi za nekatere podrobnosti iz zakona o delovnih razmerjih in z zanimanjem sledili razpravi starejših tovarišev o delstvu dohodka in o ostalih vprašanjih. Ob zaključku so predlagali mlade delavce in delavke, ki naj bi jih kandidirali v nov delavski svet.

Podobne konference so imeli tudi v delovnih kolektivih: Sa-

turnus, Telekomunikacije, Iskra itd. V Iskrni so na sestankih po oddelkih mladi delavci razpravljali o bodočih kandidatih, vse premalo pa so razčlenili dosejane delo mladincev — članov delavskih svetov — in tudi o perečih vprašanjih niso dovolj razpravljali. Priprave so bile preveč enostranske. Na kandidatski listi je bilo 23 mladih delavcev, izvoljenih pa jih je bilo 17, uspeh je bil torej vseeno lep.

V tekstilni tovarni »Inteks« v Kranju se na volitve sicer dobro pripravljajo. Vodstvo mladinske organizacije ni razpravljalo s svojimi člani o kandidatih, temveč so si jih ti sami izbrali in jih predlagali 15. Dosegli je bilo v delavskem svetu 9 mladih delavcev. Kot pri-poveduje predsednik mladinske organizacije, nekateri mladi delavci odklanjajo kandidature. Vse kaže, da je tega kriva pre-majhna aktivnost, včasih celo neresnost v vodstvu mladinske organizacije in da so mladi delavci prepuščeni sami sebi. Mo-goče pa je to tudi posledica to-gega sistema dela v delavskem svetu, kjer misli posameznika

ne pridejo dovolj do veljave. Podobno slabost opazimo tudi v leščanskem »Verigi«. V prejš-nem delavskem svetu so imeli osem mladih delavcev, sedaj pa so bili od 8 predlaganih kandi-datov na sestanku kolektiva potrjeni le štirje. Temu se ni čuditi, kajti mladinska organi-zacija v tem podjetju sploh ni razmišljala o delu svojih članov v delavskem svetu, njena stališča do raznih proizvodnih vprašanj so nejasna, delo je nesistematično. Končno, sta po-manjkljivi tudi zanimanje Zve-že komunistov in sindikata za probleme mladih delavcev in usmerjanje mladinske organi-zacije k večji aktivnosti v pro-izvodnji. Praksa je že marsikje dokazala, da ni dovolj, če mladi- dina le razpravlja na sestankih, temveč mora tudi aktivno de-lati, pridobiti jo je treba za do-ložene akcije in končno — zaščitoviti ji je treba vse, kar pač dopuščajo pogoji.

V jeseniški železarni so med pripravami na volitve v delavski svet z mladimi delavci raz-pravljali predvsem o popisu delovnih mest, se menili o stro-kovnem soistvu in predlagali

razne praktične ukrepe, da bi mlado tehnično inteligenco, ta-ko v podjetju kot v občini bolj spodbudili k aktivnosti v druž-bnem življenju. V 18 organi-zacijah Ljudske mladine, koli-kor jih je v tem podjetju, so razpravljali o dosežanem delu skupnih delavskih svetov in se zavzemali za ponovno uvedbo obratnih delavskih svetov in da se le-tem zagotovijo in jasno opredelijo pravice in dolžnosti. Za osrednji delavski svet so predlagali 20 mladih delavcev, toda na sestanku sindikalnega odbora — kamor pa niso povabi-li tovarniškega komiteja LMS — so sklenili, naj kandidira le devet mladih delavcev. Predvi-devajo, da bo v obratne delav-ske svete kandidiral mnogo več mladih delavcev.

Nekoliko nerazumljiv je primer v Litostruji. V preteklem letu je klub mladih protizvalce-vc vzgojil vrsto dobrih mladih delavcev, saj so nekateri od njih uspešno delovali v kom-isijah delavskega sveta. Meni-da je samo neokretnost vodstva mladinske organizacije pripisa-ti, da je v novem delavskem svetu le pet mladih delavcev, kar vsekakor ne ustreza stanju in možnostim v tem podjetju.

Navedli smo le nekaj prime-rov, ki nam predvsem povedo, da je položaj slab tam, kjer so mladinske organizacije premalo delovne. To seveda ne pomeni, da druge organizacije, zlasti sindikalne, niso dolžne skrbeti za pomlajevanje delavskih sve-tov. Za letošnje volitve je zna-čeno med drugim to, da je skrb za mlade res večja in kon-kretniška. Tudi starejši delavci marsikje zaupajo mlajšim zla-sti če so že doslej dobro delali. V tovarni usnja »Standard« so na primer izvedli anketo, koga naj bi kandidirali. Med tistimi, ki so jih predlagali delavci, so bili tudi vsi mladi delavci, ki jih je mladinska organizacija mislila sama predlagati za novi delavski svet. V večini prime-rov kaže, da bo v delavskem sve-tu izvoljenih več mladih delav-cev kot doslej.

Navedeni primeri, izkušnje in misli so lahko koristna spodbu-da tistim, ki se šele pripravljajo na volitve. Spodbuda, da bodo prav ravnanji in zato laže doslegli večje uspehe.

Marjan Rožič

OSAMOSVOJITEV OBRATA

tovarne kovinskega okovja v Tacnu pri Ljubljani

Tovarna galanterijskega in obutvenega okovja v Ljubljani je nastala takoj po vojni z združitvijo dveh manjših po-dobnih podjetij — EKA za Be-zigradom in SETA, ki je imela svoje prostore v Tacnu. Obrata pa sta ostala še naprej ločena. Z leti se je tovarna močno povečala in hkrati s tem je raslo število zaposlenih, tako da je zdaj v obratu v Tacnu 180 de-lavcev (1948 leta samo 90), za Bežigradom pa okoli sto. Ker so tovarniški prostori za Bežigradom neprimerni, so se odločili, da bodo zgradili novo tovarno, v kateri bi združili oba obrata.

Medtem se je obrat v Tacnu usmeril v proizvodnjo usnjene-ga, še posebej obutvenega okov-ja. V obratu je 10 visokokvalifi-ciranih delavcev, 53 kvalificira-nih in 103 polkvalificirani de-lavci. Povečini so iz neposred-ne okolice Tacna. V primeru, če bi se obrata združila v novi tovarni za Bežigradom, bi se morali vsi ti delavci voziti da-leč na delo, kar bi prej ko slej zaostroilo že tako perečo stano-vanjsko vprašanje v tej tovarni. Zato so člani delovnega kole-ktiva tacenskega obrata raz-pravljali na svojem sindikalnem sestanku o tem vprašanju in končno sklenili, da se njihov obrat osamosvoji kot tovarna kovinskega okovja. Za to odlo-čitev je glasovalo 87,5 % članov kolektiva. Gospodarski računsi so pokazali, da bi nova tovarna, če bi se še bolj usmerila v pro-izvodnjo obutvenega okovja, bila rentabilna. Pri tem so upoštevali tudi, da bi v primeru ukinitve tacenskega obrata osta-lo njegovo polje neizkorišče-no, delavci, ki so se privadili temu delu, pa bi ostali brez zaposlitve. Zato je tudi občinski ljudski odbor Senvid podprl to odločitev kolektiva. V prihod-njih dneh si bosta tovarni raz-deleli osnovna sredstva. Toda v korist obeh bo, če bosta tesno med seboj sodelovali. Kooperacija bo najna za njun uspešen razvoj.

JAZ, ČLAN DELOVNEGA KOLEKTIVA, GLASUJEM ZA PREDLAGANO KANDIDATNO LISTO

Gospodarski položaj rudnikov

premoga je urejen

Odlok o cenah premoga in o minimalnih plačah prepuščata rudnikom znatno večja sredstva

Spremenjeni gospodarski predpisi, zlasti pa spremenjeni odnosi med cenami, ki jih je povzročilo gibanje na tržišču, so postavili rudnike premoga v dokaj težak položaj. Zato so gos-podarski organi že nekaj časa proučevali gospodarske težave rudnikov in v ponedeljek je Zvezni izvršni svet sprejel še dva odloka, ki bistveno olajšujeta gospodarski položaj rudnikov. Gre za odlok o določanju najvišjih prodajnih cen pre-moga ter odlok o minimalnih osebnih dohodkih delavcev v rudnikih premoga. Nedavno te-ga po smu zabeležiti še dva druga odloka, ki olajšujeta ob-veznosti oziroma dolžnosti rud-nikov do skupnosti. To so odlo-šave pri plačevanju anuitet in olajšave pri plačilu prispevka iz dohodka gospodarskih orga-nizacij.

Omenili smo, da so zaradi spremenjenih cen zašli rudniki premoga v težave. Medtem ko se cene za premog bistveno ni-si spremenile, lani so bile celo za malenkost nižje kot leta 1952, pa so se izdatki za materiale, ki so v proizvodnji nujno po-trebni, izredno povečali. Če vzamemo, da so bile cene v letu 1952 102, so bile v naslednjih letih 96, 95, 99, 100 in šele lani 101. V istem času pa se je cena lesa povečala dva in polkrat. Dražja je tudi električna ener-gija in prav tako drugi materi-ali.

Razumljivo, da je bilo ob ta-kem gibanju cen rudnikom zelo težko izpolnjevati družbene obveznosti, v nekaterih prime-rih pa so imeli težave tudi z izplačilom plač po tarifnih pravilnikih. Materialni stroški za tono rjavega premoga so od leta 1952 do 1957 porasli za 23%. Pri lignitu pa za 14%, in nastale razlike ni bilo mogoče kriti z racionalnejšo uporabo materi-alov, kot so les, električna energija, eksploziv itd. Rudniki so si prizadevali, da bi zmanjšali materialne stroške in so pri tem tudi uspešni, saj so, če ne računamo spremenjenih cen, pač pa le veljavne normative, zmanjšali uporabo za 10 do 22%. V tem času se je povečala tudi proizvodnost, čeprav je v pri-merjavah z proizvodnostjo v dru-gih deželah še vedno zelo nizka. Vendar, pri lignitu se je proiz-vodnja povečala v primerjavah z letom 1939 za 44%, pri rjavem premogu za 16%. Plače pa so, kot ugotavljajo v analizah, porasle v skladu s to povečano proizvodnostjo.

Ob omenjeni uredbi, pa tudi tisti, ki sta že bili sprejeti, po-ložaj rudnikov premoga bistve-no olajšujeta. Zlasti važen je odlok o minimalnih osebnih do-hodkih. S to uredbo je spreje-to načelo, da se kot minimalni osebni dohodki računano tarif-ne postavke, zmanjšane do 10% (tak je bil eden izmed predlogov, medtem ko je drugi predlagal, naj se zmanjšajo tarif-ne postavke za 10%). V času, ko moramo dati sestavek v ti-skarnico, se nismo zvedeli, kate-ri od obeh je bil sprejet). Koli-ko bo sprejeto načelo, da ve-ljajo za minimalne osebne do-hodke tarifne postavke, zmanjšane do 10%, na predlog

zdrženja rudnikov premoga in sindikatov rudarjev in metalur-gov odločal o minimalnih oseb-nih dohodkih za vsak rudnik posebej republiški izvršni svet. Toda četudi bi minimalni do-hodki znašali 90% tarifnih po-stavk, vpliva to pri lestvici o vplacovanju obveznosti za pri-spevek iz dohodka gospodarskih organizacij tako, da bodo ob-veznosti veliko manjše. Šele ko premogovnik doseže dohodek, ki predstavlja več kot 117% plač po tarifnih postavkah, bo dolžan plačevati obveznosti. Pri 80% minimalnih plač pa so obveznosti nastale že pri dose-ganju 104% plač po tarifnem pravilniku.

Odlok o določanju najvišjih prodajnih cen pravi, da bodo prodajali lahko kosovec, kokco-vec, orehovec itd. črnega pre-moga po 1,30 do 1,25 din za ka-lorijo, rjavi premog od 1,28 do 1,05, lignit pa od 1,05 do 0,95 din za kalorijo. Po cenah iz leta 1952 so dobili rudniki za kalo-rijo črnega premoga največ 90 oziroma 95 par, lani pa pone-kod še nekaj manj. Nekateri

vrste premoga, na primer prah-pa bodo lahko prodajali rudni-ki po svobodnih cenah, ki pa vendarle ne bodo smele biti višje od že določenih najvišjih prodajnih cen v letu 1956. Te spremembe cen bodo prinesle rudnikom nekaj milijard novih sredstev. Vpliv višjih cen za premog na cene industrijskih proizvodov bo v povprečju zelo majhen, in sicer 0,16% na materialne stroške in 0,09% na bruto proizvod. Bolj se bo to poznalo le pri energiji termo-elektrarn, kjer se bodo mate-rialni stroški povečali za 2%, ter pri železnici, kjer vpliva po-višanje na materialne stroške za 3,3%. Za široko potrošnjo pa bo povečan regres tako, da bo do cene ostalo za večino vrst premoga nespremenjeno.

Vsi sprejeti odloki zasota-vljajo predvsem, da se bo pre-mog prodajal po kakovosti, to omogoča postopno vsklajevanje cen primoga z drugimi indu-strijskimi proizvodi. Dalje bodo ti odloki zagotovili primerne plače rudarjev, ki v nekaterih rudnikih niso v skladu s plačami drugih industrijskih de-lavcev, končno pa bodo dobili rudniki tudi primerne sklade, s katerimi bodo lahko načrtno gos-podarili in bo omogočeno ne-po-štetno poslovanje. Le trije ali štiri rudniki v Sloveniji bodo imeli kljub omenjenim odlo-ko-ki še vedno težave. Za nekate-ri med njimi bi bilo treba razmišljati, kako bi bilo, če bi se združili z močnejšimi rud-niki.

PRED PRVIM MEDNARODNIM OBRTNIM SEJOM V BEOGRADU

Spodbuda domači obrti

Od 26. aprila do 5. maja bo na novem beograjskem sejmišču mednarodni obrtni sejem, na ka-terem bodo poleg številnih do-mačih razstavljalcev sodelovali tudi razstavljalci iz tujine — iz Avstrije, Zahodne Nemčije, Ita-lije, Madžarske in drugih dežel. Zaradi številnih splošno zna-rih vzrokov se naša obrt ni razvijala tako hitro kot indu-strija. Sicer obrt ni edina gos-podarska panoga, ki se je raz-vijala počasneje kot naše potre-

be, vsekakor pa njeno zastaja-nje še zmeraj občutno. V per-spektivnem petletnem načrtu gospodarskega razvoja zavzema obrt zastojno mesto. Med dru-gimi je predvideno, da se bo skupna vrednost vseh obrtnih uslug — v primerjavah z letom 1956 do 1961, leta povečala za 43%.

Od obrtnega sejma pričakujemo predvsem dvoje: prvič pri-ložnost, da se domača obrt opre-mi z modernimi stroji in z mo-dernim orodjem, in drugič afirmacijo domače obrti.

K urednitvi prvega cilja bo-delo veliko prispevali tudi raz-stavljalci, ki bodo v prvi vrsti prikazali sodobne stroje za raz-ne vrste obrti. Zagotovljeno je precej deviz za nakup tujih raz-stavljenih predmetov, prav go-tovo pa bodo obrtna podjetja tudi po sejmu nabavljala nove stroje in se pri tem v precejšnji meri oslonila na izkušnje s tega sejma.

Jugoslovanski razstavljalci bo-djo razstajljali na približno 6.000 m² sejmiskega prostora. Kljub pomanjkanju sodobnih proizvajalnih sredstev v naši obrti in kljub drugim težavam so naši obrtni mojstri izdelali že številne predmete, ki se po ka-kovosti kosajo z najboljšimi ino-zemskimi, kar bodo lahko ugot-ovili tudi tuji.

Posebnost tega sejma bo festi-val mode. Dokler bo trajal se-jem, bo na razstavišču dvakrat dnevno modna revija. Mimo ju-goslovanski kreativci bodo so-delovali tudi modni strokovnja-ki iz Francije, Italije, Čehoslo-

vaške in Madžarske. Poleg so-dobnih oblik (ki jih bodo sve-de-dno prikazovali manekeni), bo razstavljena tudi obutev in dru-gi usnjeni proizvodi. Na tem sejmu bodo tudi naši triizerji prikazali sodobne pričeske in svojo umetnost.

V okviru sejma bodo posebej razstavljene izdelki našega obrtnega naraščaja — vajencev in vajenk. Med drugim bodo ure-dili večjo kombinirano delavni-co za 10 različnih obrti, kjer bodo delali kar pred obiskovalci.

Prireditelji sejma želijo, da bi ta razstava mlade ljudi nav-dušila za to ali ono obrt. Znano je namreč, da imamo vse pre-malo obrtnega naraščaja. Med ogroženimi obrtni je na primer tudi gradbeništvo (zidarji, te-sarji). Že sedaj zelo pereče vpra-šanje bo jutri še kočljivejše, če se ne bo mladina množičneje vključevala v to stroko, ki je vedno bolj pomembna.

Na posebni razstavi mladih bodo sodelovali učenci okoli 50 vajenskih šol iz vse naše drža-že. Najboljše šole, najboljši po-samezniki in tista podjetja, ki so dosegla največje uspehe pri usposabljanju mladih obrtnikov, bodo nagražena, vsi sodelujoči pa bodo prejeli spomenice.

Centralni svet Zveze sindika-tov in centralni odbor sindika-ta komunalnih in obrtnih de-lavcev sta dala milijon dinarjev v sklad za nagrade, uprava beo-grajskega sejma pa bo na svoje stroške povabila 100 učencev v gospodarstvu iz raznih krajev države na ta sejem in na vajen-sko razstavo.

S. Z.

Družbeni nadzor naj omogoči cenejšo gradnjo stanovanj

V ponedeljek je Zvezni izvrš-ni svet sprejel vrsto odlokov in uredb (dve od njih, ki veljata za rudarstvo, smo omenili na dru-gem mestu), od katerih je zlasti važna uredba o posebnih pogo-jih za gradnjo stanovanj in upravnih zgradb ter družbeni nadzor nad gradnjo. V osnovnih določilih te uredbe je zapisano,

da usmerjajo gradnjo in predpi-sujejo opremo stanovanj in po-slovnih zgradb organi, ki upra-vljajo z občinskimi skladom za gradnjo stanovanj. Občinski ljudski odbori pa so pooblašča-ni, da izdajo ustrezne predpise o tipizaciji stanovanjskih hiš ozi-roma stanovanj. Predpisi, ki jih bodo sprejeli ljudski odbori, bodo obvezni za vse investitorje. Načrte pa morajo pregledati in ugotoviti, če so v skladu z pred-pisi o tipizaciji, pristojni ob-činski upravniki. V posebnem določilu je rečeno, da je ljudski odbor dolžan graditi stanovanja po taki ceni, da bosta tako gradbena cena kot najem-nina ustrezali osebnim dohod-kom državljanov. Pri tem mora-jo zadovoljiti predvsem tiste drž-žavljanke, ki imajo nižje prejem-ke in si dragih stanovanj ne morejo privoščiti.

Poleg splošnih določil za ti-pizacijo stanovanjskih zgradb, ki morajo določati, kakšna bo površina stanovanja, cena za kvadratni meter, dalje, kakšne pri-tikline morajo biti v stanova-nju itd., morajo ljudski odbori obvezno načrtovati tudi gradnjo komunalnih naprav, ki so po-trebne v novih stanovanjskih naseljih. Tudi za gradnjo teh naprav morajo določiti najvišje stroške itd. Če bi želeli investito-ri postavljati v stanovanja opremo, ki v predpisih ne bo predvidena, bodo to lahko storili, vendar pa ne s sredstvi stanovanjskih skladov. Za udobnej-ša stanovanja pa bo ljudski od-bor lahko določil dopolnilno najemnino.

Če bodo delavski sveti gradili stanovanja iz sredstev sklada skupne potrebnosti, bodo le-ti določili višino stroškov in ka-teroziracijo stanovanj. Skupaj s sindikatoma pa naj bi povsod, kjer je to mogoče, pripravili tudi vrstni red prisilovc, ki naj se vseljujejo v nova stanovanja.

To je nekaj načel, ki naj omo-gočijo čim cenejšo gradnjo stal-jačo tudi za gradnjo upravnih poslopij. Upravna poslopja bo-god lahko gradili ljudski odbori, zavodi itd. le, če se bodo s tem strinjali predstavniški organi.

V posebnem poglavju so zbra-na določila, s katerimi je uva-ljaven družbeni nadzor nad iz-vajanjem omenjenih določil. Ta-ko bodo morali pristojni organi vsakih 6 mesecev poročati občinski ljudskemu odboru, kako poteka gradnja. Iz teh poročil mora biti razvidno, kakšno so

stroški za gradnjo, kako se iz-polnjujejo roki, predlagati mo-rajo razdelitev stanovanj z na-vedbo imen ter poklicev tistih, ki naj bi jih dobili itd. O vseh teh stvareh morajo razpravljati tudi volivci na svojih zborih. Prav tako morajo volivci privo-ščati, kadar bodo ljudski odbori ali druge ustanove želele graditi nove upravne zgradbe. Volivce je treba seznaniti z namenom upravne zgradbe, z lokacijo, s stroški gradnje itd. Končno bo-dolovici razpravljati tudi o notranji opremi poslovnih zgradb, tako da se ob sodelova-nju volivcev zares ni bati, da bi nova poslopja opremljali pre-ne luksuzno. Družbeni nadzor nad izvajanjem predpisov je tu-di pravica stanovanjskih skup-nosti. Od nadzora je potemtakem v največji meri odvisno, ali bo-mo v prihodnje gradili sicer ne-koliko bolj skromna, zato pa ve-liko cenejša stanovanja. Odlok bo prav gotovo pripomogel k temu, da bomo z enakimi sredstvi zgradili več stanovanj in v in-dustrijskih središčih prav zato hitreje reševali stanovanjsko krizo.

Mimo tega je Zvezni izvršni svet sprejel še vrsto drugih od-lokov in uredb. Nekaj se jih tiče kmetijstva oziroma zadrug. Tako bo ustanovljena posebna kmetijska banka, ki bo opravl-jala vse kreditne in druge po-sle v zvezi s kmetijstvom. Spre-jet je odlok, ki določa minimal-ne osebne dohodke za honorarno delo, dva odloka, s katerimi so odobreni krediti za obratna sredstva gospodarskih organi-zacij, s posebnim odlokom pa je dopolnjen tudi predpis o udelež-bi potrošnikov pri dohodu tr-govinskih organizacij.

Ze prejšnji teden pa je bila sprejeta uredba o uporabi dru-žbenih sredstev za osebne avtomobile. Bralci so s to uredbo verjetno že seznanjeni. V vsa-kem primeru bo izvajanje ure-dbe omogočilo veliko bolj racio-nalno uporabo osebnih avtomo-bilov. Tu mislimo predvsem na ustanovitve servisov, ki bodo kot uslužnostno podjetje nudili usluge ustanovam pa tudi pod-jetjem. Dalje je predvideno, da bo s posebnimi določili omogo-čen regres za nakup avtomobilov. Regres bodo lahko dobili tisti, ki imajo sicer pravico do avto-mobila ali pa lahko uporabljajo servis. Ze doslej se je namreč izkazalo, da je uporaba lastnih osebnih avtomobilov za podjet-ja veliko rentabilnejše.

VOLILNE PRIPRAVE V SLOVENSKIH KONJICAH

Občinski sindikalni svet v Slovenskih Konjicah je pre-teklj teden skical posvetova-nje predsednikov delavskih svetov, upravnih odborov in sindikalnih organizacij. Raz-pravljali so o pripravah na volitve v delavske svete in o spremembi prejemskih pravil-nikov.

Iz poročil odbornikov in člano-v delavskih svetov lahko razberemo, da je le čutili ne-kaj sprememb pri izvajanju teh pomembnih političnih na-log. Tako so v tovarni usnjar-ko strojev 14 dni pred volit-vami v novi delavski svet skicali sestanek vsega kolekti-va in se pogovorili o delu de-lavskega sveta v preteklem letu. V tovarni usnja »Konus« so člani starega delavskega sveta poročali o svojem delu na sestankih po oddelkih. Sin-dikalni odbor je skupaj z mladi-dino in z drugimi organiza-cijami predlagal kandidatno

listo za nov delavski svet, ki so jo člani delovnega kolektiva še izpopolnili. V tovarni ko-vanega orodja v Zrečah so na sestankih v oddelkih predla-gali za kandidate le malo čla-nov sedanega delavskega sve-ta. Na skupnem sestanku de-lovnega kolektiva pa so pripri-lali na kandidatno listo še ne-kaj dosedanjih članov delav-skega sveta. V tovarni orodja v Vitanju nekateri stari člani delavskega sveta niso sprejeli ponovne kandidature. Pravijo, da so bili v tem organu že več let in da je treba v delavski svet izvoliti tudi nove ljudi.

V nekaterih podjetjih v ob-čini Slovenske Konjice so že začeli spreminjati prejem-ske pravilnike. Tako so v lesno-industrijskem podjetju že še-stavili nov pravilnik o prema-jah, te dni pa ga spreminjajo v tovarni usnja »Konus«.

Vinko Langerholt

PРАВNI NASVETI

SVETOV

T. B., Koper: Ali morajo gospodarske organizacije z manj kot 30 zaposlenimi izvesti isti postopek za izvolitev delavskega sveta kakor večje gospodarske organizacije? ...

Plačevanje

V. I., Ptuj: Zaradi hude bolezni ste bili v bolniškem stanju od 1956. leta do junija 1957. ko so Vas upokojili. ...

Pokojnina

M. S., Ribnica: Ker ste bili invalidsko upokojeni osem mesecev prej, preden ste imeli tri leta zaposlitve kot kvalificiran delavec, ste bili upokojeni ...

takrat, ko ste postali kvalificiran delavec, preteklo že več kot tri leta, bi radi sedaj uveljavili pokojnino kot kvalificiran delavec. ...

I. F., Djakovc: Ko ste bili 1955. leta upokojeni, ste imeli priznanih delovnih let za starostno pokojnino nad 37 let. ...

Sredstva za skupno porabo

M. F., Ljubljana: Ali se lahko sredstva za skupno porabo uporabijo za dotacije sindikalnih organizacij, da bi ta lahko organizirala izlete in doplačila del obrnjenega dneva v času dopustov svojih članov. ...

TAKOLE SESTAVLJAJO V TOVARNI »TOBI«, KI JE VKLJUČENA V PROIZVAJALNO SKUPNOST »MARIS«, ELEKTRIČNE ŠTETILNIKE

Na račun skupnosti

Po poteh finančne inšpekcije — Zlati rudnik regresa — Avtorski honorar za klubsko garnituro — Likvidacije in mehanizacije

Danes, v času delavskega upravljanja, človek ne more mirno mimo raznih kršitev predpisov, še posebno ne, če jih kršijo tisti, ki bi morali skrbeti za pravilno izvajanje. ...

Kam gredo traktorji?

Skupnost daje regres za številne proizvode, da bi tako spodbujala to ali ono gospodarstvo. ...

skop panog. Regresi za večje poljedelske stroje so zelo veliki. Organi finančne inšpekcije, ki so skušali ugotoviti, kam grejo na primer poljedelstvu namenjeni traktorji, so nadzorovali pot 240 traktorjev iz tovarne traktorjev v Rakovici. ...

Rezultat? Samo lani je bilo na račun regresa nepravilno zaračunanih 376 milijonov dinarjev! Toda to so samo odkriti primeri, pri katerih je bil denar pozneje povrnjen, gotovo pa je še veliko podobnih primerov, ki jih finančni inšpektorji niso odkrili.

Škodljive metamorfoze

Nekdo je opazil, da v vsej državi ni podjetja, ki bi se ukvarjala s proizvodnjo kartonažne in papirne embalaže. Dejansko pa je takih podjetij veliko, toda v večini so se prelevila v grafična podjetja; najbrž zaradi tega, ker na papirnatih vrečah za cement mimogrede natisnejo še napis, n. pr. »Portland-made in Jugoslavija«. ...

Iz podobnih razlogov se skušajo gradbeni podjetja »prekvalificirati« v obrtna. Precej razširjeno je nepravilno preimеноvanje podjetij v ustanove s samostojnim financiranjem. ...

Čim širše proizvodno sodelovanje

Nadaljevanje s 1. strani ... "Da si ustvarijo skupne sklade za določene namene, lahko prenesejo člani poslovnega združenja na združenje del sredstev iz svojih skladov, ki imajo isti namen."

To določilo zakona je daljnosežnega pomena. S tem, da podjetja vlagajo del svojih sredstev v sklade poslovnega združenja, n. pr. za opravljanje projektnih, investicijskih, montažnih in remontnih del itd., lahko razbremenijo sredstva skupnosti, ker ne jemajo kreditov za vse to, temveč opravljajo te storitve iz svojih sredstev.

Verjetno bodo sledila zgledu teh podjetij oziroma tej stroki še podjetja drugih strok. Tako bomo postopoma dosegli tudi pri nas proizvodno sodelovanje med podjetji istih oziroma različnih strok. Podjetja si bodo med seboj razdeljevala delo, se specializirala, namenila del svojih sredstev za razne skupne akcije in tako razbre-

menjevala pritisk na investicijski sklad naše skupnosti. Vse to pa bo nedvomno prispevalo k izpolnitvi načel zveznega in republiškega plana gospodarskega razvoja, prispevalo bo k rasti storilnosti in pomenitvi proizvodnih stroškov ter povečanju proizvodnje iz potrebnih dobrin. Prav sedaj, ko bodo novi delavski sveti prevzimali svoje dolžnosti, je prav, če razmislijo tudi o teh stvareh, analizirajo sedanjosti način proizvodnje in se odločijo za čim širše proizvodno sodelovanje.

P. D.

Delavski sveti kemičnih podjetij uresničujejo načelo zakona o gospodarskem združevanju

Posamezna podjetja so začela ta določila zakona o gospodarskem združevanju že tudi praktično uresničevati. V kemični stroki Slovenije so se n. pr. že začeli proizvajalci dogovarjati o snovanju poslovnih združenj, da bi osnovali poslovno združenje za podjetja organske kemije, za podjetja anorganske kemije in združenje za te stroke in ostala podjetja. Najdlje so prišli organi upravljanja v podjetjih organske kemije, in sicer »Arbo — Podgrad, »Color« — Medvede, »Helios« — Domžale, »Kemična tovarna« — Kočevje, »Lek« — Ljubljana, »Pinus« — Rače, »Plama« — Podgrad, »Nafta« — Lendava, »Teol« — Ljubljana, in Tovarna organskih bar-

Iz leta v leto večji uspehi

Delavski svet štorske železarne je razpravljal o splošnem poslovanju podjetja v letu 1957. Skupna planirana proizvodnja v letu 1957 je bila ustvarjena 100,87 %, blagovna proizvodnja 105,87 %, usluge 125,57 %, dohodek pa 104,63 %. V primerjavi z letom 1956 se je skupna proizvodnja povečala za 37,8 % in blagovna za 20,8 %. Delovna storilnost se je v primerjavi z letom 1956 povečala za 22 % po vrednosti in za 16 % po količini. V obratu elektroplavž se je povečala za 99 % po vrednosti in za 58 % po količini, v valjarni za 30 in 12 %, v martinarni pa za 16 in 8 %. Proizvodne stroške

Delavski svet štorske železarne je razpravljal o splošnem poslovanju podjetja v letu 1957. Skupna planirana proizvodnja v letu 1957 je bila ustvarjena 100,87 %, blagovna proizvodnja 105,87 %, usluge 125,57 %, dohodek pa 104,63 %. V primerjavi z letom 1956 se je skupna proizvodnja povečala za 37,8 % in blagovna za 20,8 %. Delovna storilnost se je v primerjavi z letom 1956 povečala za 22 % po vrednosti in za 16 % po količini. V obratu elektroplavž se je povečala za 99 % po vrednosti in za 58 % po količini, v valjarni za 30 in 12 %, v martinarni pa za 16 in 8 %. Proizvodne stroške

znižali za 121,8 %. Proizvodni stroški so se v glavnem znižali zaradi povečave proizvodnje, povečanih izpolnitvah in materialu. Prodajne cene so ostale na isti ravni kot leta 1956, medtem ko so se cevi pocenile. V primerjavi z letom 1956 so se zasluzki zvišali za 24 % (pri izplačilih po času in učinku za 16 %). V vseh izplačilih, to je s plačili po tarifnem pravilniku, s premijami in plačili iz dobička, je povprečna plača znašala 15.935 dinarjev (leta 1956 pa 13.787 din). Povprečna delavčeva plača je v letu znašala 12.759 dinarjev, povprečna plača uslužbenca pa 14.982 dinarjev.

Localizem najhujše vrste

Pri likvidaciji posameznih podjetij se je udomaćil postopek, ki ga res ne bi smeli tretjeti, ker nasprotuje tako socialistični morali kot interesom skupnosti. Pri raznih likvidacijah — čeprav je očitno, da gre za podjetje, ki ni likvidirano — ravna posamezni ljudski odbori tako, kot da gre za redno likvidacijo namesto za prisilno. Tako z razpoložljivimi sredstvi domače upnike do zadnjega izplačajo, tuje pa, če še kaj ostane, ugotove, da ni sredstev za kritje dolgov in šele tedaj objavijo prisilno likvidacijo. Toda tedaj je predpisani red za upnike že brezpredmeten.

Člani delavskega sveta pa s temi rezultati še vedno niso zadovoljni. Sklenili so, da bodo še smotrajne uredili celotno organizacijo poslovanja, izboljšali delovne pogoje in obnovili nekatere obrate, povečali delovno storilnost in disciplino, znižali proizvodne stroške in izboljšali kakovost izdelkov. Dosej je namreč pregledovali samo končne izdelke. Več skrbi bodo posvetili strokovnemu in splošno-mu izobraževanju članov kolektiva. Uvedli so že tedenske seminarje za vse zaposlene delavce. Seminarji so se pričeli konec januarja in jih je doslej končalo že nad 200 delavcev. Seminarje bodo prirejali vse leto. Predvidevajo, da jih bo obiskalo blizu tisoč delavcev.

Neke podjetje za odkup koz je, preden je likvidiralo svoje podružnice v drugem kraju — prepeljal v centralo vse predmete: pisalne stroje, pisarniško opremo itd., čeprav jih je svoj čas dobilo tam, kjer je bila podružnica. Pogosto ob likvidaciji ne izplačajo takoj upnikov, temveč zadržijo sredstva, kolikor se le da dolgo. Neki ljudski odbor je takoj dalj časa zadrževal na likvidacijskem računu celih 200 milijonov dinarjev; tako je imel majhno banko, iz katere je mesece črpal sredstva za kritje različnih svojih potreb.

Dosedanje izkušnje so pokazale, da ne zadošča kontrola »od zgoraj«, torej kontrola finančne inšpekcije same. Lani je bilo v službi finančne inšpekcije le 430 inšpektorjev, ki bi naj nadzorovali 64.500 organizacijskih enot (podjetij, bank, zbornic, družbenih organizacij itd.). Očitno jih je bilo premalo, da bi lahko temeljito opravili svoje delo. Opravili so okoli 23.300 pregledov, pri katerih so ugotovili in potem prijavili 7600 finančnih prekrškov. Toda veliko podjetij sploh niso mogli pregledati.

Očitno je potrebno bolj zaostrijeti kontrolo nad finančnim poslovanjem, kar bi moral storiti tudi sam kolektiv. Delavski sveti in sindikalne organizacije bi morale v tem pogledu odigrati pomembno vlogo. Različne mehanizacije preti predpisom in proti socialistični morali so največkrat izvršene za hrbotom organov delavskega upravljanja. Prav tako pa bi bilo potrebno poostrijeti kazni za tiste, ki ne spoštujejo pravil o poslovanju in koristi skupnosti.

Zvonko Simič

Ing. Slavko Marjanović: PROUČEVANJE DELA

Postopki za praktično proučevanje

Proučevanje in obračun stroškov

Delo je treba proučevati po določenem vrstnem redu in v določenem obsegu. Vse pojave in podatke je treba sproti zapisovati. Zapisovati je treba tudi navidezno popolnoma razumljive pojave. To je potrebno zato, ker utegnemo med analiziranjem potrebovati prav tiste navidezno nepomembne in razumljive podatke, ki si jih med snemanjem nismo zapisali.

Določanje pogojev za uveljavljanje sprememb

Ob proučevanju dela bomo ugotovili, da je treba določene stvari spremeniti. Toda pri tem bomo našli tudi težave in stroške. Zato je potrebno vse predloge takole razčleniti — analizirati:

1. Ali lahko uveljavljamo spremembe ljudje, ki so zaposleni v podjetju. 2. Če jih ne bomo mogli, ali bomo lahko dobili za to potrebne ljudi izven tovarne? 3. Kako dolgo bo trajal prehod od starega na nov način dela? 4. Kolišne izgube bodo nastale v

Snenanje procesa dela

Proces dela je sestavljen iz vrste postopkov, ki jih opravljamo po določenem vrstnem redu, v določenem prostoru, z določenimi sredstvi in na določen način. To pomeni, da mora proučevanje vsakega delovnega procesa zajeti vse sestavine dela. Sestavni deli procesa se snemajo posamezno

in ločeno. Takšne posnetke pa pokažemo grafično — zato, da bi lahko celoten proces lažje razumeli. Grafični prikazi kot pomožna sredstva nam namreč dajo pri proučevanju dela sliko celotnega procesa. Takšni prikazi so štiri, in sicer:

inženirjev je predlagalo tehle pet znakov, ki naj bi jih standardizirali:

Diagram showing various symbols for process analysis: a circle with a dot for operation, a circle with a horizontal line for transport, a square with a horizontal line for control, a triangle with a horizontal line for waiting, and a circle with a vertical line for storage.

V literaturi so tudi drugačni znaki, ki pa se od naštetih prav malo razlikujejo. Tako na tehnološki karti, slika 1 in 2 (ki je bila sestavljena na natečaju v Beogradu leta 1951), označuje prenašanje majhen krogi, medtem ko so vsi drugi podobni naštetim. Razen ostalih podatkov pa vsebuje pregled postopkov tudi podatke o tem, ali velja za proces, ki ga snemamo, ali za proces, ki ga predlagamo, potem datum, kdaj je bil sestavljen, in predmet proučevanja (naziv procesa). Poleg kolone za znake in opis je še kolona za vpisovanje, kako dolga je pot (v metrih), kolona za vpisovanje, kako dolgo traja postopek (v minutah ali urah). V spodnjem delu tehnološke karte je rekapitulacija, ki pokaže, koliko je posameznih postopkov, kako dolgo traja proces in koliko metrov je treba prenašati ves material.

Ker pregled postopkov pripisujemo tako pomembno vlogo, mora biti ta popoln, izviren in natančen. Da bo pregled postopkov takšen, mora vsebovati določene podatke in seveda tudi imeti določeno obliko. Zaradi boljše preglednosti je vsak postopek opisan čisto na kratko, razen besedila lahko opisujemo stvari tudi z znaki.

Za snemanje proizvodnega procesa v industriji zadostuje v glavnem štirje znaki. Društvo ameriških strojnih

Resnica je na sredi

Zaslužili so priznanje

DPD Slava Klavara v Mariboru spada med najmočnejše Svobode v Sloveniji. V desetih letih svojega obstoja si je moški pevski zbor utrl pota po vsej Jugoslaviji, sedaj pa se pripravljajo na turnejo v inozemstvo. Pevski zbor, dramska skupina, pionirski zbor kakor tudi ostale društvene sekcije so doslej prejeli več vrsto najvišjih priznanj.

Za svojo 10-letnico pa je društvo priredilo pester teden kulturnih prireditev, ki je nadvse uspel.

Za otvoritev je dramska skupina v režiji Janeza Karlima ponovno postavila na mariborski poklonici oder igr L. Suhadolčana »Oblaki so rdeči«. Uprizoritve se je po krstni predstavi zelo izboljšala in dosegla zgledno umetniško raven.

Pod taktirko Albina Horvata in uniojski dvoran nastopila in žela uspehe ženski mladinski zbor ESS in pionirski zbor IV. gimnazije. Pionirski zbor je zopet opravil sloves enega najboljših pionirskih zborov v državi. Med sošolci je postala zlasti navdušena Agita Strumbelj, priznanje pa so želi tudi izvajalci glasbenih in recitacijskih točk ter ljudskoplesna skupina.

Dramska skupina pa je v delavskem področju Melja razvedrila gledalce z zabavnimi komedijo.

Višek prireditve v tem tednu je bil koncert moškega pevskega zbora pod vodstvom Jožeta Gregorca. Zbor je z nadvse zahtevnim in umetniško kvalitetnim programom dokazal, da sodi med številčno močne, vpete in glasovno ubrane pevске korpe.

Na slavnostni seji, katere so se poleg članov društva udeležili tudi najvidnejši oblastni predstavniki, predsednik Zveze Svobod in PD Slovenije tovariši Vlado Majhen in predstavniki Svobod iz vse Slovenije, je društvo razvil prapor, ki ga je podarila MTT. Tovariši Vlado Majhen je v svojem pozdravu ki omenil najvišje odlikovanje, ki ga bo dobilo društvo kot celota, zatem pa je razdelil najzaslužnejšim članom republiška odlikovanja.

NOVI NAČRTI

Delo v prosvetnem društvu »Stanko Černelc« v Brežicah že nekaj časa ni več tako razgiban, kot so bili Brežičani včasih. Nič čudnega torej, če so vaška prosvetna društva v Artičah, Kapelah, Dobovi, Veliki dolini, Krški vasi, Cerkljah, Globokem, Pišecah, Sromljah, Selih in na Bizeljskem, posebno pa DPD Svoboda »Bratov Milavcev« v Brežicah razvila mnogo širšo dejavnost. Delovni pogoji vaških društev so nam vsem prav dobro znani, saj se mnogo stikajo in celo v vlažnih šolskih kleteh in zasebnih stanovanjih. Brežiško prosvetno društvo nima takih težav, pač pa ovirajo njegovo delovanje razna osebna nasprotja, izvrajajoča iz malomeščanskih ostalin, pa tudi drugi razlogi povsem organizacijskega značaja. Upravni odbor se je zelo redko sestajal. Letos so po treh letih prvič pobrali članarino. Trdijo tudi, da je kino cokla njihovega delovanja, vendar pri tem pozabljajo, da je film ob pravilni programski politiki zelo važno vzgojno sredstvo in ena izmed voj prosvetne dejavnosti, brez katere si danes širšega prosvetljanja sploh ne moremo zamisliti. Če prve pogostne kino predstave ovirajo delo dramske sekcije, je možno to vprašanje rešiti pač s pametnim dogovorom obeh prizadetih strank, zlasti še ob dejstvu, da prihaja tja gostovat Slovensko ljudsko gledališče iz Celja, kar je vredno vse pohvale. Razveselivo pa je delovanje društvene knjižnice, ki jo vodi vestna knjižničarka tovarišica Zorkova. Knjižnica, ki ima tudi izposojevalnico iger, je stalno odprta ves dan in skrbi tudi za vseh 17 vaških knjižnic v brežiški občini. Žal so vse te knjižnice od predvidenih 200 tisoč din dobile lani samo 50 tisoč din subvencije, kar omogoča boljši izbor knjig in predvideno organizacijo potujoče knjižnice.

Občinski svet Svobod in prosvetnih društev v Brežicah je uvidel, kako nujno je reorganizirati delo v prosvetnem društvu »Stanko Černelc« in je zato prejšnji teden sklical izredni članski sestanek tega društva. Navzoči člani so se o vseh društevskih vprašanjih temeljito pogovorili, ugotovili vzroke nedelavnosti in sklenili pozitivno društveno delo. Načrti, ki so jih tokrat sestavili, obetajo, da bo društvo zopet postalo resen činitelj brežiškega prosvetnega življenja, kar želimo tudi mi, vrn-

Clani izpitnih odborov za kvalificirane delavce in obrtne pomočnike vedno pogosteje trdijo, da kandidati ne znajo dovolj teorije, čeprav so na vajenski šoli uspešno opravili teoretični del končnega izpita. Sodba o njihovem teoretičnem znanju pa si ustvarjajo samo po tem, kako pojasnjujejo delovni postopek, risbo in material, ki so ga uporabili pri praktičnem izpitu pred omenjenim izpitnim odborom. Krivdo za pomanjkljivo teoretično znanje pripisujejo slabemu poku v vajenskih šolah, vaješke šole pa se branijo, češ da člani izpitnih odborov ne znajo spraševati, ker pač niso šolniki.

Poskušajmo torej ugotoviti, kje tičijo vzroki omenjenih pomanjkljivosti in najti pot, kako bi vaješke šole prilagodile pouk potrebam našega gospodarstva, kakor ga prilagotujejo industrijske šole.

Učenci industrijskih šol opravljajo končne izpite za kvalificirane delavce pred istimi strokovnjaki, ki so jih učevali v šoli. Šole prilagotajo učne načrte za praktično delo potrebam podjetja. Večina teh šol pošilja učence tretjega letnika na delo v tovarniške obrate in jih tako seznanja s potrebami tovarne, tovarniški mojstri, katerim so vajenci dodeljeni, pa z njihovim teoretičnim in praktičnim znanjem. Tako so torej v tovarni vse možnosti, da sproti odstranjujejo neskladnosti med poukom in praktičnim delom in da tovarna nenehno uveljavlja svoje zahteve glede praktičnega in teoretičnega znanja bodočih kvalificiranih delavcev. Tovarniški mojstri pa se neopazno prilagotajo delu šole in dopuščajo, da le-ta vpliva na njihov način dela. Zato tudi pri zaključnem izpitu učencev ne »love«, ne iščejo, vrzeli v njihovem praktičnem znanju, marveč jim dajejo kvečjemu spodbude za nadaljnje delo.

Popolnoma drugače je v vajenci, obiskujejo vaješke šole in delajo pri različnih delodajalcih. Mimo tega, da sta teorija in praksa popolnoma ločeni, so tudi zahteve delodajalca ev po praktičnem znanju včasih zelo različne. Po končani šoli opravljajo vajenci končni izpit pred izpitnim odborom, ki ga ne poznajo in katerega člani imajo morda spet drugačnehteve glede znanja kakor šola.

V vajenskih šolah poučujejo teorijo po predpisanih okvirnih učnih načrtih, ki jih uvideni šolniki zlahka prilagotajo krajevnim potrebam, do neke mere pa tudi potrebam podjetij, v katerih so uče ti vajenci. Seveda to ni mnogo lažje izvesti, če so predavatelji stalni, ne pa honorarne učne moči. Sicer pa so učni načrti za vaješke šole v bistvu taki kot učni načrti za industrijske šole, tako da tu iskati krivde za neuspehe pri zaključnih teoretičnih izpilih. Dejstvo pa je, da so naše vaješke šole slabo opremljene z učili, zaradi pomanjkanja prostorov pa še tiste, ki jih imajo, slabo izkoriščajo in je zato pouk večidel verbalističen.

Učne uspehe pa zmanjšuje tudi nepovezanost izpitnih odborov z vajenski šolami. Predavatelji vajenskih šol povečini ne poznajo predpisov o praktičnem delu vajencev. Samo praktično delo pa bi v prvi vrsti spoznali, če bi obiskovali vajence po obratih. Seveda delodajalci tega ne bi smeli šteti za vsiljiv nadzor.

Res pa je tudi, da delodajalci in člani izpitnih odborov ne poznajo naučrtov vajenskih šol, po katerih se vajenci uče teorije, prav tako pa vajenske šole ne poznajo zahtev izpitnih odborov glede teoretičnega znanja.

Posvet režiserjev blejske občine

Pred kratkim so se na Bledu sestali režiserji prosvetnih društev Bled, Gorje in Bohinjska Bela in se pogovorili o amaterski gledališki dejavnosti. Zastopnika republiškega in okrajnega sveta Svobod in prosvetnih društev sta navzočim obrazložila potreba po čim večjem sodelovanju in jim prikazala nujnost režiserskih tečajev. Uspeh teh tečajev naj bi zagotovili kvalitetnejše delo dramskih drušin na podeželju.

Navzoči so se zelo zanimali za celotno delovanje Prosvetnega servisa v Ljubljani. Posebno so pohvalili Dramsko knjižnico in Seznam iger, ki jim bo v veliko pomoč pri izbiri repertoarja, ter predvideno organizacijo servise službe na Jesenicah in v Kranju. Za boljše organizacijsko

njihovega načina izpraševanja. Šole ne zvedo niti, kdaj so izpiti, niti kdo je v izpitnem odboru. Res je tudi, da se vaješke šole velikokrat izognejo večjemu ali manjšemu pritisku raznih činiteljev tako, da pri zaključnih izpilih iz teoretičnega znanja mileje ocenjujejo kakor bi sicer, češ naj jih »vrže« izpitni odbor, če ne znajo dovolj. Pri tem pozabljajo, da jim ta popustljivost samo škoduje in jim jemlje ugled.

Nepovezanost delodajalcev, šole in izpitnih odborov se maščuje predvsem nad učenci. Ne moremo trditi, da jih v šolah ne uče prav. Prav tako pa ne kaže trditi, da člani izpitnih odborov ne znajo spraševati. Resnica bo najbrž nekje na sredi. Mnogi predavatelji ne znajo v učencih vzbuditi občutka, da so predmeti povezani med seboj in da so vsi potrebni za poznavanje stroke, se je uče.

V prvi vrsti je treba torej vskladiti delo šol in izpitnih odborov, tako da bodo šole poučevale to, kar zahteva gospodarstvo oziroma njegovi predstavniki v izpitnih odborih, izpitni odbori pa naj bi upoštevali učne pogoje in možnosti vajenskih šol. Za vskladitev praktičnega in teoretičnega pouka naj bi gospodarske organizacije sporočile šolam svoje zahteve glede teoretičnega znanja, na skupnih sestankih pa naj bi se dokončno sporazumele glede obsega učne snovi. Sicer pa bi morale ostati nenehno povezane.

Šole bi morale vedeti, kdaj bodo izpiti, da bi jim predavatelji prisostvovali. Vse pomanjkljivosti, ki bi jih izpitni odbori opa ili pri izpraševanju, naj bi sporočili okrajnim oblastem, na primer tajištvu, delo, oblasti pa naj bi ukrenile vse potrebno, da bi se posledje izboljšali.

Prav tako bi morali člani izpitnih odborov poznati učne načrte za vaješke šole in šolske delce. Šole oziroma strokovnjaki, ki poučujejo v njih, pa bi se morali seznaniti s predpisi o praktičnem in teoretičnem znanju, ki se zahteva za strokovni izpit. Vse to bi bilo mogoče takoj izvesti v daljšem obdobju pa bi bilo potrebno izdelati spise poklicev z zahtevami glede praktičnega in teoretičnega znanja. Vsi člani izpitnih odborov pri okrajnih ljudskih odborih in zbornicah bi morali obvezno obiskovati tečaje, v katerih bi se seznanili z učnimi načrti in s šolskim delom, s potrebami podjetij, v katerih se vajenci uče, in še posebej z osnovami psihologije in pedagogike. Spravevali naj bi samo tisti člani izpitnega odbora, ki so uspešno dokončali tečaj. Učne načrte za strokovne predmete pa kaže v prihodnje združiti v en predmet — strokovnanstvo, tako da bi vaješke šole poučevale samo tri strokovne predmete: strokovno računstvo, strokovno risanje in strokovnanstvo. Šole oziroma predava-

ZGLEDUJMO SE!

Od lani zelo povečani mariborski okraj vključuje poleg drugih kulturno-umetniških skupin tudi lepo številno amaterskih igralskih drušin. Lete so v prvem tromesečju letošnjega leta pripravile vrsto predstav in v njih izpostavile kulturno življenje v svojih krajih. Njihovo delo je tako obsežno in problemi tako številni, da

jim je okrajni svet Svobod in prosvetnih društev kar stežka kos. Društva so na ta svoj okrajni forum še premalo navezana, kar se kaže predvsem v nesmoterni izbiri repertoarja. Tako v nekaterih društvih še vedno šarjajo in v programu razni »Začarani ženi« in podobna literarna plaža. Da bi amaterski odri izboljšali svoje repertoarje, sklicuje dramski svet za mariborski okraj posvete režiserjev-amaterjev, na katerih obravnava-jo prečeta vprašanja gledaliških amaterjev. Poleg tega skušajo vzgajati nove režiserje. V juniju se bo nadaljeval tečaj, ki se je pričel februarja. Od tečajnikov si obetajo veliko korist, saj jih bodo obogatili z vsestranskimi napotki za delo v amaterskih igralskih dručinah. Skratka, dramski svet dela s polno paro in uspehi ne izostajajo. Dramska šola v Mariboru ima že lepo tradicijo, obiskovalo jo je že veliko mladih ljudi, ki zdaj uspešno pomagajo pri amaterskih igralskih dručinah. Poleg tega pripravljajo v Mariboru seminar za scenografijo, občinski svet Svobod in

Kakor že marsikje, se je tudi na tem posvetovanju pokazalo, da vaška prosvetna društva kljub dosti slabšim pogojem živahneje delujejo kot društva v večjih krajih. Tako dramska sekcija prosvetnega društva Bled zaradi nesoraznaka glede uporabe odra v dvoran TD Partizan že dve leti ne dela. Zelimo, da bi nesporazum čimprej odstranili in da bi blejski gledališki amaterji že letos želj kar največje uspehe.

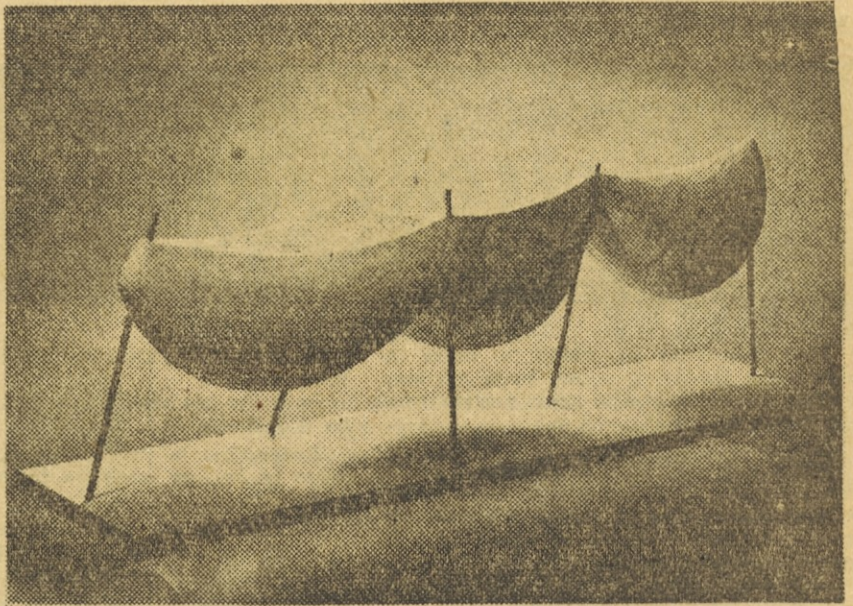
telji bi morali dobro poznati potrebe obratov, ki zaposlujejo vajence. Vrhu tega bi bilo treba učilnice opremiti z vsemi potrebnimi učili, z orodjem in stenskiimi slikami, potrebni pa so tudi učbeniki in priročniki za posamezne ali vsaj sorodne poklice, ki bi jih morali preslediti ne le učenci vajenskih šol, ampak tudi predavatelj in člani izpitnih odborov.

Na sestankih predstavnikov gospodarstva, šol in izpitnih odborov bi se kazalo podrobneje pogovoriti, kateri ukrepi so najnujnejši za izboljšanje vaješkega pouka in kdo naj opravi to ali ono nalogo. Menim, da je glavni namen reforme strokovnih šol prav v tem, da vskladimo pouk s potrebami našega gospodarstva. **Vlado Juvanc**

SLABO IN DOBRO v naših muzejih

Večkrat se pogovarjam z ljudmi, ki čez dan nimajo veliko časa. To so ljudje peresa, to so ženske, ki imajo poleg službe še doma delo z družino, so delavci ali ljudje iz obrti, ki jim je čas pčilo odmerjen, in večkrat ob nedeljah kmečki ljudje, ki zdajle na spomlad v ritmu časa pričenjajo svoj veliki delavnik leta. V raznovrstni družbi naneseta beseda o tem in onem, svedu o delu, o zaposlenosti in stvarih, ki človeka zanimajo. Sobesedniku pa povedal, da sem arheolog, kustos muzeja, no, a te besede bi verjetno zmeraj niti ne razumel, tako rečem »profesor«. O, potem imate pa veliko opravka z otroki in verjamem, da ste v nedeljo radi sami, mi reče. »Ne, z otroki pa res nimam veliko opravka, bolj z velikimi.« In potem ne ve, kaj bi dejal, in razgovor krene drugam.

To je navadna alika stika kustosa z javnostjo. Ne maram posluševati svojih vtisov. Res pa je vendarle, da večina, vsaj v bolj specializiranih muzejih, strokovnjaki in obiskovalci govorimo drug mimo drugega. Kje so vzroki? Raznovrstni so in naštetj vse, bi pomenalo napisati študijo o muzeologiji in zgodovino slovenskih muzejev, a to bi nas zavedlo predačle. Naj jih zato navedem le tiste, ki se mi predvsem vsiljujejo v misel. Najprej nekada nebitvena, a vendarle važna zadevali večina mo muzeji v Ljubljani čez teden odprti samo dopoldne. Za koga? Za nekaj obveznih šolskih obiskov, za smajniški izlet, za nekaj tečajnikov. Drugače so velike dvorane prazne, po vogalih na hodnikih pa se dolgočasijo pazniki. Glavna muzejska stavba na Trgu herojev je sploh zaprta vsa zimo zaradi zasta-

JANEZ LENASSI: RIBISKE MREŽE

le o grevalne naprave. Kako naj pričakujemo potem velik in vnet obisk široke javnosti. Ljudje pravzaprav dopoldne delajo, poleti pa gredu tudi na zaslužni dopust. Seveda so muzeji tudi za tuje turiste, prvenstveno pa bi morali biti vendarle za vsakdanje najne potrebe navadnega človeka. Neobhodno je, kar nekaj muzejev že prakticira, da se obiski omogočijo nekajkrat na teden zvečer in to skozi vse leto. Počasni bodo zašle lepo razsvetljene dvorane zanimati.

Pravilnost razstavnih zbirk! Tu naj postavam za vzgled Prirodoslovnii muzej. Njegove zares okusno urejene — ne morem reči vitrine, ker te so izginile — temveč majhne panorame življenja v naravi so stanje pri nas zelo izboljšale in so sedaj še bolj pokazale nemogoče razmere v nekaterih drugih ustanovah. Stare žere in broše, stare noše in izrabljeni plugi, staro pohištvo brez primerneje ambienta seveda ljudi ne more kaj prida zanimati. Kdo bi jim zamerial! Neobhodno je, da se zbirke v Ljubljani — in to velja bolj ali manj tudi za ostalo Slovenijo — še bolj modernizirajo in da nekoliko bolj drzno pritegnemo pridobitve moderne muzeologije kot pripomočke k svojim razstavam.

Muzeji imajo premalo stika s šolo in z organizacijami, ki skrbe za izobraževanje odraslih. Lepo je gledati šolarje, kako prihajajo, včasih vsi blatni in utrujeni, s svojimi skromnimi torbicami, v katerih imajo maločo za prosvetnih društev pa bodo organizirani tečaje za dramsko igrjo in šminkanje. Pri močnejših občinskih svetih se že srujejo dramske komisije, ki bodo nedvomno pozitivno vplivale na rast gledaliških amaterjev v svojih občinah. Ena najvažnejših oblik pomoči, ki jo nudi okrajni svet gledališkim amaterjem, pa je vzorno urejen servis, ki sposoja tekste, kostime, rekvizite itd. v bližnji prihodnosti ga bodo še razširili, nakupili novih iger, izposojali bodo celo reflektorje in zavese, skratka, društvom bodo pomagali, kolikor dopuščajo denarna sredstva.

Posebno skrb posvečajo mladini. Se letos bodo pripravili tečaj za učitelje, v katerem bodo študirali razna dramska dela, predvsem pa recitacije. Tako bodo pedagoškim delavcem zelo olajšali ljudskoprosvedno delo. V lutkarstvu je mariborski okraj brez dvoma prvi, na Slovenskem. Izdaja številne lutkovne igre, ima svoje glasilo »Lutkar« in prireja številne predstave. Tako prijetno in nevsiiljivo vzgaja otroke. Takta pota so zanesljivo najprimernejša ne samo za vzgojo novih gledaliških amaterjev, marveč za rast vsestransko kulturnih ljudi s širokim obzorjem in s čvrsto hrbtenico.

Zato so igralski amaterji v mariborskem okraju lahko ponosni na svoje uspehe, le-ti pa so jim priznanje in vspehuda za nove akcije.

D. T.

„Ambasador“

V ljubljanskem Sentjakobskem gledališču so uprizorili veselogra »Ambasador«. Stvar bi ne bila nič posebnega, če bi ne šlo za originalno slovensko delo. Original in še komedija povrh! Dogodek je tem pomembnejši, ker se po programu Sentjakobskoga gledališča zgledejuje premnoga naša amaterska gledališča.

Pisateljstvo ime nam ne pove dosti. Morda se kdo spomni Antona Korena kot igralka na ljudskem odru v Ljubljani in na Reiki. Zdaj je režiser beograjske »Komedijske« napisal že več del. »Ambasador« pa spada med dela, ki so bila na natečaju izvirihih del pohvaljena.

Osnovna ideja tega dela je kritika našega odnosa do tujcev. Se zmerom se nas drži nekaj klečeplastva, te žalostne dediščine preteklosti. Ostanke te naše slabosti se izražajo tudi ob stanovanjski stiski. In na tem področju nam je Koren prikazal vso odvratnost ponižujočih odnosov do tujcev. Z

izlet v Ljubljano, od daleč s svojimi učitelji in gredu v dolgih vrstah skozi dvorane muzejskih zbirk, tu in tam se zaustavljajo v gručah ob zanimivejših predmetih, in poslušajo kratke in večinoma standardizirano prirejeme razlage muzejskega osebja. Toda muzej in šola bi morala imeti bolj precizne in, da se tako izrazim, bolj zakonite stike. Ne obisk cele šole, ampak obisk posameznih razredov za posamezni predmet, z učiteljem, ki se je najprej za razlago pripravil z muzejskim kustosom, obisk s kratko ponovitvijo snovi z muzejski predavalcini, ob poučnem filmu ali diapozitivih, in taki obiski skozi vse šolsko leto, za vse predmete, s katerimi je to možno in za katere je potrebno. Takih obiskov pa v naših muzejih žal ni veliko.

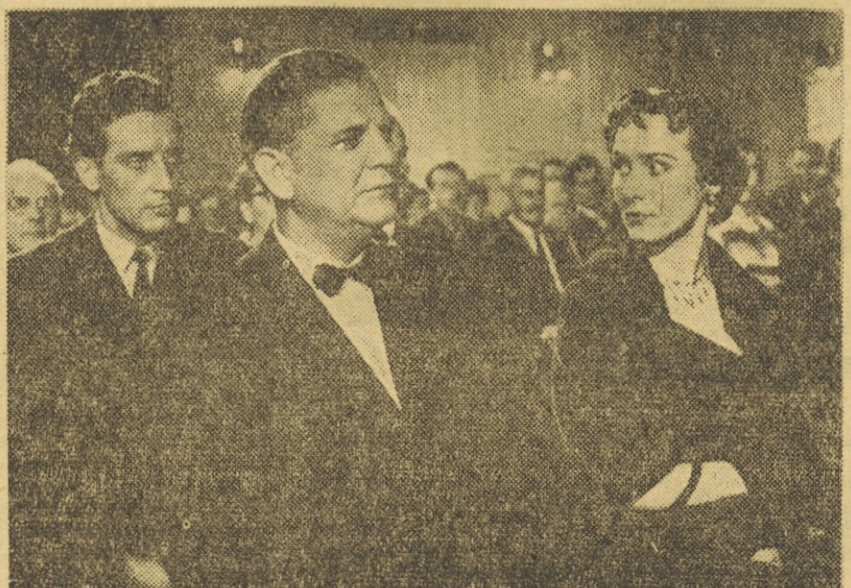
Najbrž ne delam krivice ne sebi, ne muzeju, ki ga vodim, ne spoštovanemu kolegom in kolegicam po drugih ustanovah, če trdim, da so tudi naši tematski pogledi na to, kaj naj razstavljamo, skromni in precej nejasni. S samo estetiko ne bomo prišli daleč, kakor tudi ne s samo strokovnostjo. Muzej naj prikazuje materialno kulturo nekoga kraja skozi razne dobe. Ali nas ne sili analiza razvoja družbe v zgodovini, da se zamislimo nad težami, ki smo jih podedovali od buržoazne muzeologije in ki so tako komodne, ker so tako tako plitve. Ali ni nujno, da zares brez oklevanja v praksi, ne le na sestanku muzejskega kolektiva ali aktivna, skušamo uveljavljati kot bazo za razstavno delo in za stik z obiskovalci sploh napredne poglede na razvoj življenja in človeka? Tu bi se uveljavljala prava strokovnost, ne samo v naših, čeprav upravičenih ugotovitvah, da so muzeji ustanove, ki imajo tudi znanstven značaj. Res, imajo ga, a naš uspeh bi bil najlepši, če bi mogli v svojem javnem in specialnem delu pokazati na nekatera zastarela in toga pojmovanja svojih kolegov na univerzi in jih s svojimi rezultati prepričati, da se motijo in da je prišel čas, ko je treba tudi v »čisti znanosti« priznati nekaj preprostih resnic vsakdanjega življenja.

Sodelovanje med muzejskim ustanovami je tako neznanstvo, da ga praktično sploh ni. Enostransko sodelovanje narodnega muzeja z nekaterimi drugimi muzeji in galerijami je nalezelo tako rekotič na popolno nerazumevanje, razlagalo se je bolj kot znak slabosti te ustanove, kakor da bi poubudilo posnemanje. Srečnejši roko je imel Muzej narodne osvoboditve, a težeje so tudi tam. Sodelovanje med muzeji bi moralo biti stalna praksa, vsakdanje pravilo za vse, ne pa odvisno od slučajne dobre volje nekaterih, ki so tako »naivni«, da mislijo, da je treba muzejsko prakso vskladiti z muzeološko — in sociološko — teorijo.

Glejto, to so nekateri vzroki, da muzeji v slovenskem življenju stoje razmeroma ob strani. Tudi tiste srečnejše in nekoliko privilegirane ustanove, ki so se uveljavile, pa se gotovo zavedajo, da je veliko poti še pred njimi, da bi vsi muzeji in galerije postali množične ustanove, v pomoč izobraževanju odraslih in šol ter v užitek slučajnemu obiskovalcu.

O dobrih straneh naših muzejev pa že tako veliko beremo, zato o njih morda kdaj drugič.

Dr. Jože Kastelic

PRIZOR IZ FILMA »VRNIL SE BOM«. OD LEVE NA DESNO: BRANKO MEDAN (STVO ZIGON), STANE SEVER (IVAN DUJSIN) IN IRENA KOLESAR (NJEKOVA ZENA).

Pripovedke v Italiji

Pepe ima deset let, nežen je, tanek in uren kakor kuščarica, pisane cunje mu mahdrajo na ozkih plečih, skozi neštete luknje gleda koža, temna od sonca in umazanosti.

Podoben je suhi bilki, ki jo veter z morja nosi po zraku in se z njo igra. Pepe skače po skalnatem otoku od sončnega vzhoda do zahoda, in vsak trenutek se oglasi od kod njegov neutrudni glaslek:

— Prelepa Italija, moja Italija!

Vse ga zanima: cvetlice, ki se razlivajo kakor potok po rodovitni zemlji, kuščarice med lisastim skalovjem, ptice v kovinskem listju oljk in malahitovem zelenju vinogrodov, ribe v temnih vrtovih na dnu morja in tujci v ozkih zamotanah ulicah: debeli Nemec z obrazom na obrazu, Anglež, ki

svoji prijateljici košarico jabolk s svojega vrta.

— Soldo boš zaslužil! — je rekla. — Ne bo ti v škodo.

Radovoljno je vzel košaro, si jo dal na glavo in šel, po soldo pa se je vrnil šele zvečer.

— Hitel pa res nisi! — je rekla ženska.

— Vendar sem se utrudil, draga signora! — je odgovoril Pepe in vzdihnil. — Bilo jih je več kot deset!

V zvrhani košari? Deset jabolk?

— Paglavcev, gospa.

— Najprej sta prišla paglavca Mishele in Giovanni...

Začela se je jeziti, ga prišla za rame in ga stresla.

— Odgovori, ali si nesel jabolka?

bi morali vdjeti, dobra signora, kako spretno in neugledljivo sem obmetaval te razbojnik. To bi se smejali!

— In so raznesli moja jabolka? — je zakričala ženska.

Pepe je žalostno vzdihnil in rekel:

— O, ne! — Ampak tista jabolka, ki niso zadelja paglavcev, so se razbila ob zidovih, druge pa smo pojedli, ko sem zmagal in se pomiril s sovražniki.

Ženska je dolgo kričala in obsula obrito Pepetovo glavo z vsemi klevetami, kar jih je znala, on pa je poslušal pazljivo in pohlevno, zdaj pa zdaj zacmokal z jezikom, véčasih pa je z odobravanjem vzkliknil:

— O-o, kako je to povedano! Kakšne be. sede!

Ko se je naposled utrudila in odšla, je govoril za njo:

— Gotovo se ne bi tako razburjali, ako bi bili videli, kako natanko so lepi sadeži vašega vrta zadevali umazane glave teh malopridnežev, — oh, ko bi to videli! — bi mi dalj dva solda namesto enega, ki ste mi ga objublili.

Ženska ni razumela skromnega ponosa zmagovalca, samo zagrozila mu je z železno pestjo.

Pepetova sestra, mnogo starejša deklica, pa prav take pameti ko on, je šla za postrežnico — pospravljalat sode — v vilo bogatega Američana. Nenadoma je postala snažna, rdečelična, in ker je imela dobro hrano, se je začela vidno napihovati z zdravim sokom kakor hruska v avgustu.

Nekoč jo je vprašal brat:

— Ali vsak dan ješ?

— Dvakrat, trikrat, če hočem, — je odgovorila ponosno.

— Pazil na zobe! — je svetoval Pepe in se zamislil, a potem znova vprašal:

— Je tvoj gospodar zelo bogat?

— On? Mislim, da je bogatejši od kralja!

— No, pustimo te neumnosti sosedom. Koliko hlač pa ima tvoj gospodar?

— To je težko povedati.

— Deset?

— Morda še več...

— Pojdi no, pa mi prinesi ene, take, da ne bodo predele in tople, — je rekel Pepe.

— Zakaj?

— Saj vidiš, kakšne so moje.

Videti je bilo bolj težko, — od hlače je kaj malo ostalo na Pepetovih nogah.

— Da, — je pritrdila sestra, — oblečen moraš biti! Toda gospod bi utegnil pomisliti, da smo jih ukradli?

Pepe je rekel prepičljivo:

— Ni treba misliti, da so ljudje neumnejši od nas! Kadar vzameš malo od mnovega, ni tatvina, ampak samo delitev!

— To so pravljice! — je rekla sestra, ki se v tem ni strinjala s Pepetom, toda Pepe jo je kmalu pregovoril, in ko mu je prinesla v kuhinjo dobre hlače svetlosive barve, se je pokazalo, da so bile daljše ko vse Pepetovo telo. Ali Pepe je takoj ugamil, kaj je treba storiti.

— Daj sem nož! — je rekel.

Skupaj sta naglo spremenila Američanove hlače v prav pripraven obleko za dečka: bila je to sicer nekoliko preširoka, toda

OB DEVETDESETLETNICI ROJSTVA MAKSIMA GORKEGA

Stirinajstega marca je minilo devetdeset let, odkar se je rodil književnik Maksim Gorki. Njegova književna dela so prežeta s strastno mržnjo in zanimanjem do izkoriščevalcev, hkrati pa so najboljši zagovorniki malega človeka in človečnosti. Snov za svoje oblikovno raznolike književne stvaritve je Gorki črpal v razpadanju starega in porajanju novega sveta. Med njegova najbolj znana dela sodijo romani Mati, v katerem opisuje življenje revolucionarjev, Zivljenje Klime Samgina; Artonovi; Zivljenje Matveja Kožemjakina in Foma Gordjejev. Znano so tudi njegove drame Na dnu, Vasa Željznova in Jegor Buličev. Mimo raznih krajših del, spominov na sodobnike in esejističnih del o umetnosti so pomembni tudi njegovi avtobiografski spisi Detinstvo in Med ljudmi.

vselej spominja na gledališkega igralca, vaneja igrati vlogo ljudomrzca, Američan, ki si vztrajno, toda brezuspšno prizadeva, da bi bil podoban Angležu, Francoz, ki je glase ko ropotulja in ki ga ni mogoče posnemati.

— Kakšen obraz! — pravi Pete tovarišem. Kazoč z vsevidnimi očmi na Nemca, tako nadutega in domišljavega, da mu celo lasje stoji pokonci. — Ta obraz ni nič manjši od mojega trebuha!

Pepe nima rad Nemcev, živi v nazorih in razpoloženju ulice, trga in temnih štacum, kjer njegovi ljudje pijejo vino, igrajo karte berejo časopise in govore o politiki.

— Nam, — govorijo, — nam, revnim južnjakom, so bližji in ljubši balkanski Slovani, ko pa dobri zavezniki, ki so nas za prijateljstvo nagradili z afriškimi peskom.

Vedno pogostejše govore tako preprosti ljudje z juga, a Pepe vse sliši in si vse zapomni.

Angležu se bere dočasn na obrazu, s škar, jastimi nogami koraka po ulici. Pepe pa hodi pred njim in poje nekaj iz zaščitne ali pa tisto žalostno:

— Umir mi je prijatelj, žaluje moja žena, jaz pa ne razumem, zakaj tako žaluje reva.

Pepetovi tovariši hodijo zadaj, se preključujejo od smeha in se brž poskrijejo kakor miši v grmovje in za ogle, kadar se tujec ozre nanje z mirnim pogledom ugaslih oči.

Veliko zanimivih zgodb bi lahko povedali o Pepetu.

Nekoč je neka signora poslala po njem

— Do trga, signora! Le poslušajte, kako lepo sem se vedel: sprva se sploh nisem zmenil za njihovo posmehovanje; čeprav me bodo imeli za osla, sem si dejal, bom vse potrpežljivo spoštoval do signore, — do vas signora. Ko pa so začeli zasmejavati mojo mater, — aha, sem pomislil, to pa ne gre kar tako. Položil sem košaro na tla, in — to

udobna vreča, na ramenih so jo držale vrvice, ki jih je bilo mogoče zavezati okrog vratu, za rokave pa so imenitno služili žepi.

Bila bi naredila še lepše in udobnejše oblačilo iz hlače, pa ju je zmotila žena lastnika hlače: prišla je v kuhinjo in začela tako popačeno zmerjati v vseh jeziki, kakor govore pač Američani.

Pepe nikakor ni mogel ustaviti njene zgovornosti, gubančil je obraz, polagal roke na srce, se grabil v obupu za glavo, utrujeno vzdihoval, toda ni se mogla pomiriti, dokler se ni pokazal njen mož.

— Kaj pa je? — je vprašal.

— In tedaj je Pepe rekel:

— Signor, zelo se čudim, da je vaša signora dvignila tak hrup, jaz sem celo nekoliko užilno zavoljo vas. Kolikor sem razumel, je signora mnenja, da sva pokvarila hlače, toda bodite prepričani, da mi dobro pristojte! Morda misli celo, da sem vzel vaše zadnje hlače in da si ne morete kupiti drugih...

Američan ga je mirno poslušal in pripomnil:

— Jaz pa mislim, fantek, da bo treba poklicati policijo.

— Re-es? — se je zelo začudil Pepe.

— Zakaj?

— Da te odpeljejo v ječo...

To je hudo užalilo Pepeta, skoraj bi bil zajokal, a premagal se je in rekel dostojanstveno:

— Ako vam to ugaja, signor, ako vam je v veselje, pošljati ljudi v ječo, potem — seveda! Toda jaz bi tega ne naredil, če bi imel mnogo hlače, vi pa niti enih! Dal bi vam dva, morda celo tri pare; čeprav ni mogoče obleči treh parov hlače hkrati! Zlasti ne, če je vroče...

Američan se je zakrohotal; tudi bogatin je včasih vesel.

Potem je pogostil Pepeta s čokolado in mu dal frank.

Pepe je preizkusil novce z zobmi in se za hvallil:

— Hvala, signor! Kaže, da je novce pravil. kaj?

Drerojena pomlad

Pomladno sonce na iskrečem marčnem snegu. Dekle ob kavarniškem oknu. Potna torba ob njenih nogah, iz katere diha po bolnišnici. In njeni nemirni vprašujoči pogledi, ki vsrkavajo vase vse, ob kar zadenejo. In temna bojazen, ki se zajé vanjo vsakokrat, ko se spomni preteklosti. Strah, ko pomisli na bodočnost.

V bolnišnici se je počutila tako varno. Prihodnost in življenje sta se ji zdeli znošana in do neke mere sončna. Tam je bil zdravnik, ki jo je operiral. Skrbel je zanjo in vsak dan jo je spraševal, kako se počuti, kako ji je. S srčljivo mehko v glasu. Tam so bile sestre, ki so storile vse, da bi se dobro počutila, da bi ozdravela. Bile so bolnice, ki so trpele kot ona. Pred njimi se ji ni bilo treba pretvarjati. Vsaka je trpela po svoje. In tam je bila zdravnica, ki jo je učila izgovarjati r, ž, š...

Da, če zdaj govori počasi in pazi na izgovarjavo, ji besede za silo gladko teko. Teško kdo opazi, da pogrkaje, da melje z zobmi in da jo v grlu stiska. Toda to jo stane veliko napora. Zaripla postane v obraz ob govorjenju in pot ji lije po hrbtu. Ko bo srečala Marijano... Bo zmogla govoriti počasi? — Ob tej misli se zmede. Kri ji butne v glavo in precej sil mora zopet porabiti, da zmaga volja nad spomini. Komaj uro je od tega, ko je zdravnica v bolnišnici objubila, da se bo borila za življenje, da bo premagala v sebi obup. Zarko pomladno sonce na mehkem marčevem snegu ji daje upanje in vero v zmago. Jeseni, ko se je zgrnilo nad njo vse, ko se ji je nenadoma zadelo, da so vsi proti njej in zanjo ni več rešitve, si je hotela končati življenje. Skočila je pod vlak. Pod brzi vlak iz Zagreba, ob eni in pet minut.

Sest let ji je bilo, ko se ni mogla govoriti. Manjkal ji je mali jeziček in na koncu neba ji je zevala široka špranja. Z nerazumljivim kričanjem je morala opozarjati okolico, da je lačna, jezna, da jo boli, veseli in le z božanjem je mogla mamič izkazovati svojo ljubezen. Njenih solz ni mogel spremljati krčevit jok, ki vsakogar umiri in sprosti. Več operacij je morala prestati, da je jela govoriti vsaj za silo. Toda besede, ki jih ni zaustavil jeziček, so ostale nerazumljive, niso dobile pravih oblik in tona. Tako je bila Vida zamarnovana za življenje. Bila je drugačna od ostalih. Ko je bila še majhen otrok med otroci, svoje dobe ni tako občutila. V višjih razredih osnovne šole pa se ji je spoznanje usedel v dušo kot slana na mlado brstje. Odslej je čutila v sebi le čustvo ponižanja, krivice in osamelosti, na drugi strani pa silo odpora in volje, postati drugim enaka.

Prva ljubezen. Boris. Tudi on se je prvič zaljubil. Njene napake še opazil ni. Sam je imel še večjo napako, z dvajsetim letom je bil pijanec. Bil je edinec, oče in mati sta se ločila. Boris je živel pri materi, čustveno nihali med obema mamič izkazovali svojo ljubezen. Njenih solz ni mogel spremljati krčevit jok, ki vsakogar umiri in sprosti. Več operacij je morala prestati, da je jela govoriti vsaj za silo. Toda besede, ki jih ni zaustavil jeziček, so ostale nerazumljive, niso dobile pravih oblik in tona. Tako je bila Vida zamarnovana za življenje. Bila je drugačna od ostalih. Ko je bila še majhen otrok med otroci, svoje dobe ni tako občutila. V višjih razredih osnovne šole pa se ji je spoznanje usedel v dušo kot slana na mlado brstje. Odslej je čutila v sebi le čustvo ponižanja, krivice in osamelosti, na drugi strani pa silo odpora in volje, postati drugim enaka.

Drugi fant. Peter. Našla sta se na plesu. Vida je bila lepe zunanosti. Petru je bila takoj všeč. Ko sta govorila, je opazil njeno napako. Zasmilila se mu je in ni je mogel takoj odbiti. Hodil je z njo nekaj mesecev in premagoval v sebi odpor do njene napake. Ona je to občutila, pa je verjela

v dobroto iz strahu, da ne bi bila sama. No, potem jo je Peter vseeno pustil. Pustil jo je samo takrat, ko se je Vidin oče po 25 letih zakona ločil od matere. Mati je bila bolehna, pa si je oče našel mlajšjo in odšel od številne družine.

Tretji fant. Marijan. Mrakobna, težka ljubezn. Vida je vedela, da jo fant le izkorišča, da zasmehuje: njeno napako, da ga je sram hoditi z njo po cesti podnevi in da je ne prizna za svoje dekle. Ob tem spoznanju se je tembolj obesila nanj, ker je v njem videla tisti svet, ki jo ne prizna, ki pa si ga ona želi. Poizkusila je vse, da bi si Marijano pridobila. Če bi ji rekel, naj krade bi tudi krada. Ko se je Marijano zahotelo, jo je pahnil od sebe in si izbral dekle, ki ni bilo »znanomavano«.

No, in potem nekaj bežnih dogodivščin. Dve novi službi. In nazadnje šef. Frizer. Ni iskal toliko njenih rok kot njeno

odpri predal in zavpil: »Kradla si, da si pila! Zopet si pijanek!« Gostje so se presenečeni spogledali. Vida je otrpnila in prebledela. Nato si je nervozno oblekla plašč in zbežala. Zdaj se spominja samo tega, da se je prebudila iz nezavesti v ljubljanski bolnišnici. Miličnik ji je povedal, da jo je v zadnjem trenutku nekdo potegnil izpred drvečega vlaka. (V bolnišnici so ugotovili, da ima Vida v glavi gnoj in so jo operirali. To je bil tudi vzrok njenih glavobolov in vrtojav.)

Pred Vido je natak postavil turško kavo. Iz skodelice se dviguje rahla para in razširja vznemirljiv, prijeten vonj. Vida vsrkava vonj, pa ga ne zazna. Malo stran sedi za okroglo mizo mlad možič. Črni lasje, bi d obraz, žive oči. Gleda jo z zanimanjem in Vidi to gódi. Vida se opazuje in ogledala. Čedna se zdi sama sebi. Takšno jo vidijo tudi drugi. In možki znajo centi lepote. Potem... se bo zgodba ponovila... Ko bo neznanec slisal, kako govori, kaj bo gledal potem? Ni si upala več vrniti pogleda. V grlu jo je začelo stiskati. Noče več videti usmiljenih pogledov, boji se zasmejljivega, objadajočega poroga. Noče. Ne more več. Potem je slišala glas zdravnice v daljavi, ki je trdo, v dolgih zlogih izgovarjala rrr... Žžž... »Vaša napaka je majhna v primeri s slepci, gluhonemimi in grbci. Prebletiti morate manjvrednostni občutek. Naj se ljudje vedejo do vas kakorkoli, važno je, da se zavedate svoje cene. Ne smilito se sama sebi in ne iščite usmiljenja pri drugih. Tako jim boste ne samo enaki, ampak celo močnejši od njih... Za trenutek je Vida prebledela slabost. Začela je spet gledati po kavarni. Skoraj vsesala se je v sleherni obraz, da bo dobila odgovor: kaj misli o njej... Potem se je nenadoma zasmejala. Na soncu, ki je prav tedaj zopet osvetlilo ulico, pomislila je, da ima vsak človek svoje težave in da najbrže vsi iščejo v obrazih soljudi odgovore na vprašanja. Jih dobe? Da ali pa ne, odvisno od sreče in od ljudi.

»Pláččč...at, prosim!« Kri ji je butnila v glavo. Nezavedno je pogledala proti tujcu. Ta je zapil pogled vanjo in pozorno čakal, kaj bo. Vida je položila petdesetak na mizo in hotela zbežati. Da bi oni tam ne slišal. Ne opazil. — Mar bo bežala vse življenje? Pred vsakim? Zakaj naj bi kazala, kako hudo vpliva nanjo napaka? Sama naperja orožje proti sebi. Zopet slabost. Čemu? Kako nevredno se je bojevala. Ko je tako sama, šibka. Spomnila se je mojstra. Se ko je ležala v bolnišnici, ji je poslal službeno odpoved. Zdravnik ga je prijavil zaradi vznemirjanja bolnika. No, zdaj gotovo besni. Spomnila se je njegovega surovega smeha, ko jo je žalil. Ob tem spominu je sedla nazaj na stol in čakala natakarka. Izgovorila je počasi: »Pláčm turško kavo.« Lepo gladko so ji stekle besede. Neznane pri sosedni mizi jo je še vedno gledal. Njegov obraz se ni spremenil. Tudi leski oči ne. Vida je bila zadovoljna kot takrat v bolnišnici, ko je prvič gladko izgovorila: »Rere reže žarek.« Pláčala je in odšla. Ven. Na prsto. V vrvež. Na ulico, kjer je ležal mehak marčni sneg in ga je občarjalo toplo sonce. Kot mlina mehurčki so se ji raztopile temne misli. Zakaj pod vlak, čemu trup...? Nikomur ni nišesar storila! Če hoče živeti, bo živel.

telo, čeprav je bil oženjen. Predala se mu je. On pa jo je vsakokrat surovo žalil in zasmeheval njeno napako. Ko se je uprla njegovim zahtevam, jo je oponašal in zasmeheval pred gosti. Večkrat je Vida zbežala iz lokala in jokala za bližnjim vogalom. Sila v njej je pojemala. Ze več mesecev je jo glava bolela, zadnje čase pa sta se bolečinam pridružil nenadna slabost in vrtojavica. Zdravnik ji je prepovedal briti. Šef pa ji je očital pijančevanje. Pijanica in jecljavka, to ji je očital sleherni dan in ko se je hotel končno znebiti, jo je obdžalil tatvine. Ko se ji je nekega novembrskega popoldneva zopet zamegnilo pred očmi in je padla po tleh, je šef

telo, čeprav je bil oženjen. Predala se mu je. On pa jo je vsakokrat surovo žalil in zasmeheval njeno napako. Ko se je uprla njegovim zahtevam, jo je oponašal in zasmeheval pred gosti. Večkrat je Vida zbežala iz lokala in jokala za bližnjim vogalom. Sila v njej je pojemala. Ze več mesecev je jo glava bolela, zadnje čase pa sta se bolečinam pridružil nenadna slabost in vrtojavica. Zdravnik ji je prepovedal briti. Šef pa ji je očital pijančevanje. Pijanica in jecljavka, to ji je očital sleherni dan in ko se je hotel končno znebiti, jo je obdžalil tatvine. Ko se ji je nekega novembrskega popoldneva zopet zamegnilo pred očmi in je padla po tleh, je šef

mica
BELA BARVA ZA BELO PERILO
LE KJE, KAKO IN KDAJ,
PERILO NAJ BO BELO,
PRI TEM PA JEZE NIČ,
NASPROIČNO-LAHKO DELO.
ODGOVOR JE LAHAK,
GA VSAKA VE ŽENICA,
KI V TRGOVINI KUPI
BELILO ZNAMKE MICA

KAJ STORITI, DA BI OTROK NE LAGAL

Poglavitno sredstvo za vzganja k resnicoljubnosti je seveda resnicoljubno okolje. Predržno bi bilo trditi, da smo odrasli vedno resnicoljubnost, zato je naravnost čudno, da otroci ne lažejo še bolj.

Začnimo pri tistih najnedolžnejših družabnih lažeh. Morda smo dobili objekte ob nezadovoljstvih, ki smo sprejeli z ljubivim nasmeškom. Po odhodu pa je otrok slišal: »Kakšna sreča, da je odšel! Oh, da bi ga vsaj nikoli več ne prineslo!« Ali pa laži, za katere zadolžimo kar otroke same. Ko nekoga pričakujemo, naročimo otroku: »Če bo ta in ta pozvonil, reci, da me ni doma!« ipd. Dogaja se čisto, da dajemo starši sami otroku lažna opravila za šolo. Tega so seveda mnogokrat krivili tudi šolniki, ker so večkrat premalo uvidevni. Tako učenca naravnost prisilijo, da jim laže.

Kolikokrat se starši poslužimo laži, ko odgovarjamo na otrokova vprašanja, zlasti, če se nam zdi, da so vprašanja »kobiljava«. Brez pomislekov jim lažemo, da prinese otroka štorklja, da »upimo v trgovini ali pa jih celo oštejemo, kakaj govorite take grde reči.« Marsikomu se zde te zgodbe nedolžne, toda otrok vendar opazi, da so zlagane in izgublja zaupanje v nas.

Nekateri starši skušajo imeti v otroku svoja pomočnika in mu rečejo: »Tega ne povej očetu, mami!« Včasih kupi mati igračo proti otrokovi volji. Ker se boji, kaj bo rekel mož, naroči otroku: »Ne povej očetu, da sem tole žig kupila...« Morda celo doda: »Če te bo vprašal, kje si dobil, reci, da ti je prinesla teta.« Pogosto navajamo otroke k

laži. Nekateri pa jim v njem svojega ugleda. Nekateri starši so prepričani, da otrok nikdar ne smejo povedati, da so se v tem zmotili. Raže vztrajajo pri svojem, četudi sam vedo, da nimajo prav. Kako naj se potem otrok nauči odkrito priznavati lastne napake. Kolikokrat rečemo: »Če boš napravil to in to, ne boš šel več teden na dvorišče.« Potem se tega ne držimo niti en sam dan, kaj šele teden dni! Jasno je, da nas po takih »obljubah« otrok čisto preprosto ne more več smatrati za resne. Ali pa rečemo majhnemu otroku, ki ga je zvečer samega strah, naj kar mirno zaspi, češ da ne bomo šli nikamor. Potem ga le pustimo samega. Take in podobne laži lahko povzročijo hude posledice.

Otroka popravljamo v prvi vrsti z lastnimi dobrimi zgledom. S tem, da ga hrabrimo, da mu vlivamo zaupanje vase. Če sramotimo, da je otrok lagal, ga ni pametno takoj »prekristiti« v lažniva. Če tudi ugotovimo, da je lagal, je bolje, da mu mirno povemo, kako je resnica predrugačila in ga ne obkladamo z žaljivimi vzdevki. Lahko ga opozorimo, da s prikrievanjem resnice ne bo uspeval, da si sam škoduje, ker mu bomo drugič teže zaupali ipd. Predvsem pa je treba krepiti v njem zavest, da mora vsakdo prevzeti odgovornost za svoja dejanja — dobra in slaba. Treba mu je pojasniti, da ima »laž kratke noge«, da ne koristi, vsaj za dolgo ne. Toda treba je biti tudi strpen, če otrok prizna napake. Skrajno zgrešeno je, če zahtevamo, da mora otrok javno priznati laž, na primer pred razredom oziroma pred vse

družino. Takšno nepotrebno poniževanje vodi otroka v trmo — glavost ali pa ga zlomi.

Zgodijo se, da se ne moremo do kraja prepričati, ali je otrok lagal. V takih primerih je včasih boljše, če laž spregledamo kot da bi otroka po krivem obdolžili.

Najteže je, kadar preide laž v navado in kadar ena laž povzroči vrsto drugih. Največkrat se v te vrste lažnive »izsolajo« otroci, ki jim nismo nikoli ničesar verjeli in smo jih dalj časa napačno vzgajali. Tedaj je seveda treba zdraviti pri koreninah.

Kadar nameravamo otroka kaznovati zaradi lažnosti, se spomnimo, da otrok pogosto ni sposoben predvidevati vseh neprijetnih posledic laži in prestopkov. Otroka ravnati dosti bolj spontano in premišljeno kot

odrasli. Vrstnik mu je na primer predlagal, naj v tej ali oni stvari stavi z njim. Otroku ne pomisli, kam ga lahko to pripelje. Če mu potem, ko smo to zvedeli, rečemo: »Če boš tako nadaljeval, boš končal v zaporniku«, prav gotovo neznansko pretiravamo.

Do otrok smo vse prebogosto nezaupljivi in se vedemo do njih kot do tučev. O skupnem družinskem življenju jim malo povemo. Razumljivo da jim ne smemo in ne moremo povedati vsega, toda so stvari, s katerimi jih moramo seznanjati in otroka kot člana družine tudi zanimamo. Se celo pa moramo s starejšimi otroki govoriti o nekaterih družinskih skrbeh, jih vprašati tudi za svet in pomoč. Otroci je na tako izkazano zaupanje zelo pomosen in tudi ne bo več lagal. Tak odnos staršev do otrok že vnaprej preprečuje misel, da bi nam otrok lagal.

Družina je najtesnejša povešana skupnost in otroci morajo občutiti, da so njen sestavni del in da morajo sodelovati s svojimi starši. Če si imata starša karkoli povedati, naj si povesta, kadar sta sama. Nič ni bolj žaljivega, kakor če prekrijevamo razgovor v trenutku, ko otrok vstopi. To vzbuja nezaujanje do staršev, nezaupanje pa je gonilna sila vsake laži.

Če otroku utrjujemo zaupanje vase, če mu damo priložnost, da pokaže, kaj zna, se ne bo čutil manjvrednega in tudi ne bo čutil potrebe po hvalisanju.

Treba je spoštovati njeovo osebnost in mu dovoliti, da izpove svoje misli. Otroku le redkokoli zlorabi zaupanje. Če pa ve, da mu v ničemer ne verjamemo, da nadzorujemo vsak njegov korak, vsako dejanje, si kaj hitro šteje v »časti«, če nas lahko nalaže.

Helena Puhar

Nova številka »Sodobnega gospodinjstva«

Nova številka »Sodobnega gospodinjstva« prinaša uvodno misel tovarišice Vide Tomšičeve o stanovanjskih skupnostih. Zanimiv je tudi prispevek o potrošniških obdobjih v zahodni Nemčiji, ki delujejo že nekaj let in se lahko pohvalijo z lepimi uspehi. Tudi članek o obisku v stoškholmskem gospodinjstvenem inštitutu je vredno prebrati.

V članku o ropotu boste dobili navodilo, kaj storiti, da vas bodo v stanovanju čim manj motili šumi in ropot. — Pri nas je težko dobiti razne čistilne pripomočke. Članek o malih pomagačih bo spodbudil marsikatero gospodinjstvo, da si bo sama pripravila potrebni pripomoček, pobude pa bodo morda upoštevali tudi tisti, ki izdelujejo take pripomočke. — Ing. Lajovic piše o opremi stanovanj s sodobnimi stroji in aparati. Vsi, ki se zanimajo za servise v okviru bodočih stanovanjskih skupnosti, bodo z zanimanjem prebrali prispevek o skupnih pralnih, njihovih opremi in obratovanju. — V članku o jateh piše strokovnjak o sestavi jajc, procesu staranja in kvarjenja jajc, o preizkušnje kakovosti in o načinu shranjevanja. — V rudarskih področjih bo gotovo vzbudil zanimanje članek o pomenu mleka za rudarje. Tudi v tej številki najdemo nasvete za kuhanje, ročno delo in šivanje. Gospodinjstva, ki imajo vrt, pa bodo našla v njej napotila za aprilka dela na vrtu.

TUDI LETOS CENEN ODIDIH

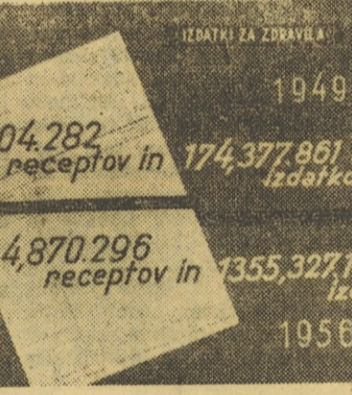
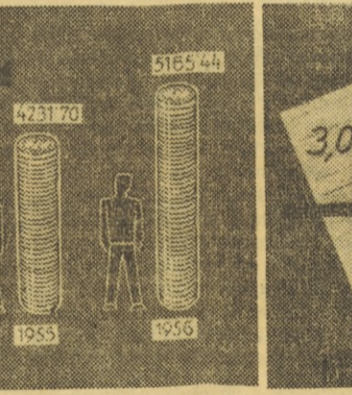
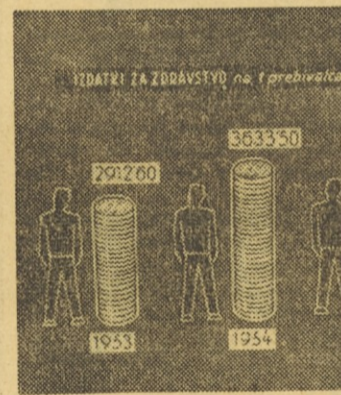
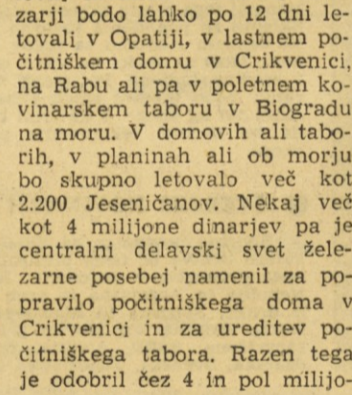
ZA JESENIŠKE ŽELEZARJE

Lani je 1860 jeseniških železarjev in njihovih svojcev letovalo na Mežakliji, v Opatiji, v Crikvenici in v Vodichah pri Sibniku. Letovanje sta jim omogočila sindikalna družnica in delavski svet železarne. Tudi letos je centralni delavski svet jeseniške železarne dal sindikalni organizaciji več kot 11 milijonov dinarjev za letovanje delavcev in njihovih najbližjih svojcev. Do cenenega letovanja bodo letos upravičeni tudi železarji upokojenci in vojni in delovni invalidi. Jeseniški železarji bodo lahko po 12 dni letovali v Opatiji, v lastnem počitniškem domu v Crikvenici, na Rabu ali pa v poletnem kovinarskem taboru v Biogradu na moru. V domovih ali tabornih, v planinah ali ob morju bo skupno letovalo več kot 2.200 jeseničanov. Nekaj več kot 4 milijone dinarjev pa je centralni delavski svet železarne posebej namenil za popravo počitniškega doma v Crikvenici in za ureditev počitniškega tabora. Razen tega je odobrila čez 4 in pol milijone

ne dinarjev za poučne izlete v druge kolektive in na gospodarske razstave. Izlete bodo organizirali tovarniški obratni sindikalni odbori.

U. Z.

Starši! Debeli rtič pomeni okrevanje in zdravje vaših otrok. Debeli rtič bo stalno mladinsko okrevališče pod zdravstvenim nadzorstvom! Pomagajte nam ga čimprej dograditi!

ŽIVIMO DLJE

LETOS JE MINILO DESET LET, ODKAR PRAZNUJEMO DAN ZDRAVSTVA POD POKROVITELJSTVOM SVETOVNE ZDRAVSTVENE ORGANIZACIJE. TOKRAT GA PRAZNUJEMO POD GESLOM: »DESET LET NAPREDKA V ZDRAVSTVU.«

Če vemo, kaj je namen zdravstvene službe, presoamo dosežene uspehe oziroma neuspehe pač po tem, kako daleč smo od postavljenega cilja. Cilj zdravstvene službe je — zvišati število živorojenih, zmanjšati število umrlih in podaljšati življenjsko dobo, preprečevati obolenja ter človeku ohraniti in zboljšati zdravje. Zato bomo na vprašanje, kaj je zdravstvena služba dosegla s svojim delom, dobili najtočnejši odgovor, če bomo podoba sedanjega zdravstvenega stanja primerjali s sliko iz preteklih let.

Primerjava teh podatkov v Sloveniji nam govori o vidnem zboljšanju ljudskega zdravja. Očiten je padec splošne smrtnosti ter smrtnosti dojenčkov in mater. Smrtnost dojenčkov se je pri nas v zadnjih desetih letih zmanjšala za polovico. Med okrajši so se precejšnje razlike, vendar je padec očiten v vseh predelih Slovenije. Tudi splošna smrtnost se je v zadnjih desetih letih zelo zmanjšala, kar prav gotovo kaže, da je naša zdravstvena služba res uspešna.

Številnih boleznih, ki so pred desetletji zavzemale prva mesta med vzroki smrti, danes ni več, pa tudi glede na pogostnost so izgubile nekdanji pomen. Za jetiko umre zmeraj manj ljudi. Mnogo manj ljudi umre tudi zaradi nalezljivih boleznih, boleznih prebavil, dihal in še mnogih drugih boleznih. Močno se je zmanjšalo tudi število mrtvorojenih, pri nekaterih boleznih je nižja tudi obolenost, zdravljenje je hitrejša in daljša je tudi povprečna življenjska doba. Otroci, rojeni v Sloveniji leta 1931, je glede na sedanje zdravstvene razmere lahko pričakoval 50 (deček) oziroma 54 let (deklica) življenja. Pričakovana življenjska doba pri nas pa je sedaj za moške 59 let in za ženske 65 let. Kar se tiče obolenosti pa pomeni največji uspeh zdravstvene službe občno znižanje števila akutnih nalezljivih boleznih, spolnih boleznih in trahoma ter hitrejša in tudi uspešnejša zdravljenje številnih drugih boleznih. Cela vrsta nevarnih obolenj, ki so še pred leti veljala za brezupna, je danes ozdravljiva. Seveda je pa mnogo boleznih, ki so za zdravstveno službo še vedno veliki vprašanje. Tako so v porastu nezgode, rakasta obolenja, bolezni mater, pogostne so tudi bolezni kože, živčne bolezni in revmatizem. Zdravstveno službo čaka pri preprečevanju teh obolenj še mnogo dela!

Po dosedanjih uspehih zdravstvene službe lahko sklepamo o vrednosti opravljenega dela in o vrednosti sredstev, ki smo jih uporabili za napredek zdravja. Koliko dela pa je bilo opravljeno v teh letih? In čemu lahko pripisujemo dosežene uspehe?

Iz števil, ki govorijo o zdravstvenem osebnosti in zdravstvenih ustanovah, vidimo, da je število zdravstvenih delavcev in ustanov znatno večje. Več je tudi zdravnikov, medicinskih sest, medicinskih tehnikov, babic in drugega osebja. Zato je znatno boljša tudi oskrba prebivalstva. Z večjim številom strokovnih šol in tečajev pa se nam obeta še nadaljnji pritek strokovnega zdravstvenega osebja. Gostejše omrežje zdravstvenih ustanov seveda tudi zboljšuje zdravstveno oskrbo prebivalstva, saj je bolniku ali varovancu s tem olajšan prístup v zdravstveni zavod. Tudi izdatki za zdravstveno zaščito od leta 1949 stalno naraščajo, saj smo v teh letih potrošili zmeraj več narodnega dohodka za zdravstveno zaščito. Nadalje posvečamo zmeraj več pozornosti sanitarnemu nadzoru nad našo okolico, številnejši so zdravstveni pregledi objektov splošne uporabe, šolskih ustanov, podjetij živilske stroke itd.

Zdravstvena služba je v ohranitev človekovega zdravja vložila veliko truda in sredstev, dala na razpolago mnogo osebja, jasno pa je, da bomo dosegli želene uspehe le ob tesnem sodelovanju varovancev oziroma bolnikov in celotne družbe, iz katere varovavec pride v zdravstveni zavod in v katero se po ozdravljenju zopet vrne.

Pri cesarski cesti pa je zašla četa s celim kotlivojem v... česar ni nihče ne slutil ne pričakoval. Po hudem boju se je četa umaknila z izgubami. Nemci so opremo uničili in izgubili brez sledu.

»Trup!« je rekel Milan. Njegovo lepo obličje se je podajalo, se pomračilo. »To je bil nemški trup. Tega pošiljajo na takšne akcije. Trup je uren, gibak, v njem je le malo mož, do zob oborožen in lahko neopaženo vdre globoko na naše ozemlje. Gotovo je nekdo obvestil Nemce o konvoju pa so brž poslali trup v zasedo. Zdaj imam nov dokaz, da je vohum v našem bataljonu ali pa...« Pri tem je pomenljivo premočnil in pogledal Danila.

»Kaj še?« je mirko zahteval Danilo.

»Ali pa nekje okoli odredovega štaba, je nadaljeval Milan s spreminjenim glasom, »kajti prvo povelje je bilo napisano v odredovem štabu, drugo pa tu, v bataljonskem štabu. Se pravi, da je bil sovražnik lahko samo s teh dveh mest obveščen o gibanju konvoja, če že izključimo neverjetno možnost, da ga je obvestil kdo iz poveljstva četrte čete. Ampak da ga je gotovo nekdo obvestil — o tem ni več dvoma. Današnji dogodek to najjasneje dokazuje.«

»K vragu takšni dokazi!« je vzkipel Stevan in pihal skozi brke. »Tako ne more dalje. Pred nosom mi pobijajo ljudi, mi jim pa ne moremo do živga.«

»Ničesar ni treba izključevati!« je rekel Gjuro brez pomiselnosti. »Zakaj ne bi poveljstva četrte čete dali na rešeto? Jutri zarana moramo nekoga poslati tja. Milan, pošlji ga!« — Nato se je obrnil k Stevanu: »Kdo je še tule v štabu vedel za povelje?«

»Nihče razen mene in Mirjane. Zaima si hvala bogu zaposlil. In kakor vidiš, ga že tretji dan ni v štabu.«

Gjuro je zapeklo.

»Praviš, da je vedela tudi Mirjana?«

»Ona tička povelja,« se je razhudil Stevan. »Jaz nisem za stroj.«

Milan je kislo razvlekel usta in rahlo pokimaval.

»Mirjana,« je rekel in s priprtimi trepalnicami opazoval Gjuro.

Kratek oster zbudiljaj v srce. Gjuro je prebledel in raztreseno pogledal Danilo.

»V štabu odreda,« je rekel Danilo, »ni vedel za povelje nihče razen mene. Povelje sem sam napisal. Še sam poveljniki ni vedel.«

Znašli so se pred uganko. Pred vsakim iz četrvice je vstajala ena sama podoba, vse je na ustnih lebdelo eno samo ime. Mirjana — nanjo je mislil Danilo, njo je glasno omenil Milan, njeno ime je izrekol Stevan.

Gjuro je zarinil zobe v doljno ustno. Glava mu je postala težka. Ostali trije so čakali, kaj bo povedal. Vedel je, kaj pričakujejo. On vodi preiskavo — on mora kaj ukreniti.

Toda ni se mogel odločiti. Nekaj mu je preprečevalo to. Gledal je v svetilko. Ki je mežikala in počasi ugašala, toda plamenčka

Gjuro je iznenada iztegnil roko proti Stevanu.

»Ali je Smajo vedel za povelje, ki si ga poslal četrti četi?«

Vprašanje je bilo zastavljeno naglo in zelo ostro, zato se je Stevan osuplo zganil, obrnil glavo malo vstran in pomislil. Nato je rekel:

»Kaj ne bi bil vedel, saj je intendant, on bi moral preyzeti opremo.« Nato se je pojavil oblak osuplosti na njegovem prstenem obličju: »Pa menda ne misliš...«

»Ničesar ne mislim,« je grobo odbrusil Gjuro. »Hočem samo reči, da je za povelje vedel razen Mirjane tudi Smajo.«

Tudi Danilo je ostrmel, pa se je brž potaknil pred Gjurom. Nikoli ga še ni videl tako

Stevan in poslušal, kako enakomerno diha Milan — pravilno, umerjeno; top, neobčutljiv mehanizem. Ni ga mogel dolgo poslušati, obrnil se je na drugo stran, temno je bilo, toda videl je Danilov pogled, njegove mehke rjave oči, na sebi jih je čutil. Danilo ni spal, na hrstu je ležal, ne da bi se ganil. Gjuro je zpravil telo, delal se je, kakor da je zaspan, bal se je, da bi Danilo načel razgovor. Vse, samo tega ne, nikaknega pogovora, nikakršnega glasu — do jutri, do jutri, Jutri. O, kako daleč je to, mračno in negotovo — tole jutri, Jutri — triindvajsetega maja.

Zivcil! Prečuden labirint. Koliko je ura? Prekletito — ne zvezd, ne meseca. Ali Danilo že spi? Kaže, da so mu pljuča odrekla, dihanja ni slišati. Tam v noči nekdo smrči, srečnež, kako zdravo spili Danilo je zaspal, kakor da sploh ne diha. Ampak smrtnanje gra na živce. Stevan — to ti je navaden tepec, kako je mogel tisto povelje... ne, saj ni on, Smajo je, tisti prisrčni grbec. Zakaj Mirjana? Kdo je zmil o nji?

Spet je z roko otipal srce. Kakor da se je pomirilo, — vendarje, zdaj mu bo sen zatislil oči. Tako, ali petelini že pojo? Neumnost, to ni petelin. Kakor da je nekdo vzklilnil. Pa ni. Zazdelo se mu je. Da, — spet nekdo vzklilnika, gotovo je daleč. Gotovo stražar. Prekletito — tudi ta ne spi.

17

»Stoj!« Stražar je nameril puško predse. Koraki so se približevali. Razločno jih je bilo slišati. Prekletita tema, stražar je napanjal zenice, oči so ga že zabozele, videl pa ni ničesar. Neznano črno prostanstvo, neskončno temno brezno, Koraki so se bližali, vedno več jih je bilo: Hajduški so odmevali od trdih tal.

Zapiraje je skrtinil.

»Stoj!« — Stražar vrže poslednje svarilo v noč. Prst pritisel na petelina.

Učesa napeto vsesavajo šume noči. Korakov ni več slišati. Iz teme se oglasi nekdo: »Prišla sva!«

Ledeni val odpljusne, napete vzmeti popuščajo.

»Kdo prihaja?«

Spet isti glas, zdaj že čisto bližju:

»Partizani!«

Stevan in poslušal, kako enakomerno diha Milan — pravilno, umerjeno; top, neobčutljiv mehanizem. Ni ga mogel dolgo poslušati, obrnil se je na drugo stran, temno je bilo, toda videl je Danilov pogled, njegove mehke rjave oči, na sebi jih je čutil. Danilo ni spal, na hrstu je ležal, ne da bi se ganil. Gjuro je zpravil telo, delal se je, kakor da je zaspan, bal se je, da bi Danilo načel razgovor. Vse, samo tega ne, nikaknega pogovora, nikakršnega glasu — do jutri, do jutri, Jutri. O, kako daleč je to, mračno in negotovo — tole jutri, Jutri — triindvajsetega maja.

Zivcil! Prečuden labirint. Koliko je ura? Prekletito — ne zvezd, ne meseca. Ali Danilo že spi? Kaže, da so mu pljuča odrekla, dihanja ni slišati. Tam v noči nekdo smrči, srečnež, kako zdravo spili Danilo je zaspal, kakor da sploh ne diha. Ampak smrtnanje gra na živce. Stevan — to ti je navaden tepec, kako je mogel tisto povelje... ne, saj ni on, Smajo je, tisti prisrčni grbec. Zakaj Mirjana? Kdo je zmil o nji?

Spet je z roko otipal srce. Kakor da se je pomirilo, — vendarje, zdaj mu bo sen zatislil oči. Tako, ali petelini že pojo? Neumnost, to ni petelin. Kakor da je nekdo vzklilnil. Pa ni. Zazdelo se mu je. Da, — spet nekdo vzklilnika, gotovo je daleč. Gotovo stražar. Prekletito — tudi ta ne spi.

17

»Stoj!« Stražar je nameril puško predse. Koraki so se približevali. Razločno jih je bilo slišati. Prekletita tema, stražar je napanjal zenice, oči so ga že zabozele, videl pa ni ničesar. Neznano črno prostanstvo, neskončno temno brezno, Koraki so se bližali, vedno več jih je bilo: Hajduški so odmevali od trdih tal.

Zapiraje je skrtinil.

»Stoj!« — Stražar vrže poslednje svarilo v noč. Prst pritisel na petelina.

Učesa napeto vsesavajo šume noči. Korakov ni več slišati. Iz teme se oglasi nekdo: »Prišla sva!«

Ledeni val odpljusne, napete vzmeti popuščajo.

»Kdo prihaja?«

Spet isti glas, zdaj že čisto bližju:

»Partizani!«

Razdalja, ki je ne moreš premeriti, noč je satansko goljufiva, oči so v temi odveč, človek se zanaša samo na čut, ki je ob taki priložnosti čudovito tenak — tak čut je voh.

Stražar razži nozdrvi, poželjivo vsrka zrak in z dihom doseže skrivnostni stik s tistim, kar je nevidno.

Umakne se za korak. Zapovedovalno vzklilniko:

»Prvi naprej, drugi stoj! Koraki se spet bližajo, enakomerno, končno so že čisto bližju. Po vohu sklepa stražar, da je človek tu, pred njim, pa se nezavedno odmika. Približuje se mračna prikazen, temna kakor noč, kakor da se bo nabodila na puško.

»Stoj! Geslo?«

»Oktober.«

»Februar,« reče stražar, že odlaga puško in se pomirjeno smehlja. Spoznal je glas nevidnega.

»Si ti, tovariš Zaim?«

Zaim ga odrine z roko.

»Kaj pa tako vpiješ? Jaz sem, kdo pa naj bi bil. Kdo vse je v štabu?«

»Vsi so tu, Spijo.«

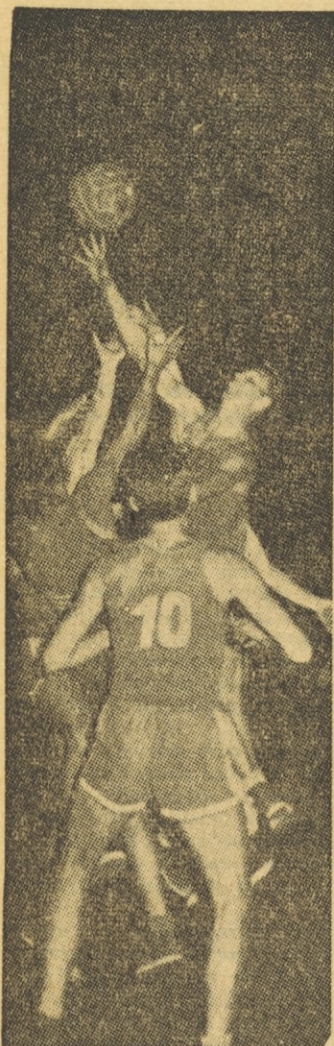
»Ali tudi Gjuro, tisti brez roke?«

»Kaj ne bi bil! Notri je,« stražar se odkaljša in pljusne.

»Pridi!« vzklilniko Zaim nekomo za seboj in z žepno svetilko posveti na pot k štabu. Pri vratih ga dohiti komisar tečaja iz Borovnic. Obma vstopita. Namrščenih obrvi in vsa potna po zatilju. Zaim vstopi v sobo, kjer spi Gjuro. Ko odpre vrata, posveti po sobi z žepno svetilko. Zadah po trohnčih slami in kislastem znoju draži nebece. Tisto malo zraka, kolikor ga je prihajalo skozi okence, je bilo premalo. Človeška telesa, ležeča na slami, so izparevala svobodno, iz nogavic, škornjev, čevljev in opankov je prihajal poseben zadah. Zaim je vstopil z naglimi koraki, s snopom svetlobe iz baterije je zarisal polkrog. Borci so ležali v raznih legah, niso se zbudili. Pramen je obstal na Gjuro. Ta je ležal na šotornem platnu, razgrznjenem po slami, nepokrit, in škornjih.

Gjuro je imel oči odprte. Desnico pod glavo. Ko ga je oplazila svetloba, je naglo zganil z roko in si zakril oči. Pravkar je dremal, takrat pa se v človeku vse meša,

Zastarele ideje

Te dni bo zasedala redna letna skupščina Zveze Partizan Jugoslavije...

Kljub deklaraciji v uvodnem delu statuta, da je Partizan splošno telesno-vzgojna organizacija...

Prva maja se bodo v Murski Soboti pomerili najboljši strelci delovnih kolektivov, strelskih druženj, šol in akademskega kluba.

lesnovzgojno društvo, s čimer je hotelo že v naslovu naglasiti vsestranost Partizana.

In tako organizacijo potrebujejo! Ne ozko specializirane na določeno vrsto športa, marveč organizacijo, v kateri bo delovni članek našel zdravo razvedrilno, ki ga bo pritegnilo in koristno zaposlilo v prostem času!

Dvoje temeljnih stvari je torej, s katerimi se v osnutku statuta Partizana ne moremo strinjati: močno naglašeno rekorderstvo na področju telovadbe...

tuje. To pa so stvari, ki jih je nedavna predna skupščina Partizana Slovenije že obsodila, ki pa so spet našla plodna tla v osnutku statuta zveznega vodstva Partizana.

Tudi sindikati so že opozorili na prav to slabost v našem športnem življenju. Opozorili so, da nekateri odklanjajo aktivne, klube, občanske igre itd. drugi pa spet vidijo smisel vsega športa zgolj v boju za vrhunske rezultate.

Osnuček statuta pomeni glede urejanja razmer v našem športnem življenju korak naprej, v njem pa so le še močnejše težnje po administrativnem uravnavanju človekovega udejstvovanja.

Podrimo plotove!

Vprašanja, kako pritegniti v vrste športnikov čim več delovnih ljudi, napraviti, kot pravimo, šport množičen...

Ali sta danes društvo Partizan in športni klub (ali pa celo združeno organizacijsko telo) sposobna, da bi lahko pritegnila v svoje vrste množice? Predvsem — ali lahko pritegneta k športu poleg mladine tudi starejše ljudi? Ali bo morda treba ustanovljati nova društva z novo vsebino...

Odgovore na taka in podobna vprašanja iščemo že dolgo časa. Športna zveza Slovenije se že dolgo trudi, tudi na zadnji skupščini Partizana so govorili o tem...

Zelo poučen je primer Velenja. Tam so lani podli administrativne ograde med bivšim telovadnim društvom Partizan in športnim društvom Rudar. Dejanje je bilo pogumno in so si od njega dosti obetali...

živam se je vsaj meni zdel najvažnejša ta, da društva se ni uspelo pripeljati v svoje vrste skoraj nikogar od približno 700 mladih rudarjev, ki so potrebni športa kot kruha.

Sodim, da bodo ti mladi ljudje radi prišli v društvo, če jim bo le-to pomagalo in jih podprlo. Zlasti pa, če bodo videli, da jim ni treba nogometne, odbojke, kosarke itd. »giniti« zares, marveč bolj za zabavo in za zdrav oddih.

Primer Velenja ni edini prvi nas, navedli pa smo ga zato, ker so tam prvi pogumno stopili na novo pot in ker smo prepričani, da bomo dobili tam prve dragocene izkušnje

Drago Stepišnik

PLANICA

Ko je v zimskem letu 1936 Avstrijec Sep Bradl na veliki skakalnici v Planici prvi poltel na smučeh 101 meter daleč in s tem dosegel svetovni rekord...

Na vse to sem mislil, ko sem letos v Oberstdorfu občudoval 35 skakalcev, predstavnikov 11-ih držav, ki so v treh dneh izvedli na 140-metrski skakalnici več kot 250 skokov...

Kulmu, potem v prihodnosti ne moremo pričakovati velike in dobre mednarodne udeležbe v Planici. V nasprotnem primeru bomo prirejali vsaka tri leta tekme v Planici le za slabše tekme...

ČAST CRAWLA — REŠENA Sportna javnost je resnično z navdušenjem sprejela poročila o uspehu 15-letnega Johna Conrada iz Avstralije...

OD KOD NOGOMET?

Marsikdo misli, da je nastal nogomet na Angleškem. Vendar temu ni tako, kajti o nogometu igri poročajo že stari kitajski klasiki...

SMUČARSKI SKOKI V MAJU

Mesto Vancouver v Severni Ameriki ima dolgo in lepo zimo in tako se lahko mestani ukvarjajo z zimskimi športi.

ŠVEDSKI NOVINARJI PREDVIDEVAJO

Sportne novinarje na Švedskem so pred priskim anketirali, katere države se bodo plašale v četrtinale letošnjega svetovnega prvenstva v nogometu.

V Murski Soboti se pripravljajo na proslavitev prvega maja

Prvega maja se bodo v Murski Soboti pomerili najboljši strelci delovnih kolektivov, strelskih druženj, šol in akademskega kluba.

PRVENSTVO SINDIKALNIH AKTIVOV LJUBLJANSKEGA OKRAJA V KEGLJANJU

66 ekip in 344 tekmovalcev

V odboru ljubljanske okrajne kegljaške zveze so resno zaskrbljeni, kako bo v bodoče, če bo število tistih, ki se v delovnih kolektivih zanimajo za ta šport, tako naglo narasčalo.

Med tekmovalci je seveda precej takih, ki še nikdar niso tekmovali in vržejo tudi kakšno »bos« ali zadenejo obrobno. Vendar to razpoloženja na tekmovalcu prav nič ne moti.

Kje boš našel napitilo za svoje družbeno udejstvovanje? BERI DELAVSKO ENOTNOS

prepleta in dobiva fantastične oblike in vsakovrstne pomen. Svetloba ga je brž predramila. »Kdo je?«, je vprašal, se dvignil in z roko zasenčil oči.

Zaim je ugasnil baterijo. »Jaz sem, Zaim. Brž vstani!« »Kaj pa hočeš ob tej uri?« — Oči, ki jih je izžepala nespečnost, so postale težke, veke so se hotele zapreti.

Zaim se je sklonil. Prečudno, to ni bil več tisti Zaimov glas, piskav, porogljiv, nestopen. Zaim je prijel Gjuro za ramo in ga potepil vroče, tovariško. Govoril je, kakor bi se opravičeval za nekaj, kar je bilo že za goro.

»Pokonci, brzi! Nekaj ti moram pokazati.« Gjuro je bil iznenaden, pa se je obotljivo. »Zakaj me dramiš?« »Brž vstani, nujno je. Gre za tisto reč.«

Zaim se je globoko sklonil, hotel je pomagati Gjuro, da bi vstal. Slama je zasumel in letela naokoli. Gjuro se je zvravnal. Zaim mu je pomagal obleči bluzo, češar ni še nikoli stori. Gjuro je bil za trenutek ganjen — Zaim je pazljivo vtaknil strojel njegove ravne, široke, krave...

»Tovariš komisar tečajev,« je povedal Zaim. Gjuro ga je pozdravil. Pri tem je široko zahaljal, pritegnil glavo med ramena in pod drhteval od hladu, ki mu je iznenada obilil še toploti. »Brrr... Hladno je noč,« je rekel in puhnil v dlan.

Eden izmed teh treh glasov se je zaril Gjuro v uho: »Tudi njo bi moral zapreti.« — Na presenečenje vseh se je Gjuro brez pomišljanja uprl, takoj in odločno. Pri tem so mu žarela lica. Glas mu je drhtel.

Daniilo se je takoj odrekal, da bi tudi Mirjano zaprl. Umaknil se je iznenadno, a ne zato, ker bi bil morda pritrdjeval Gjuro in Zaimu. Imel je drugačen vzrok, ki je bil zanj pomembnejši.

Napisol se so dogovorili, da bodo za zdaj zaprl samo Ivana. Mirjano pa bodo pozneje privedli k zaslišanju. Stevan se je pri tem uselnil.

»Meni ga boste dali, da mu bom sodil jaz lastnoročno.« »Pusti to, to bo lahko,« je rekel Danilo in pogledal na uro.

»Tudi njo bi moral zapreti.« — Na presenečenje vseh se je Gjuro brez pomišljanja uprl, takoj in odločno. Pri tem so mu žarela lica. Glas mu je drhtel.

»Tega ne bomo stori. Prepričan sem, da ona nima s tem prav nič opraviti.« Zdaj je bil on na vrsti, da bo ostrel. Zgodilo se je tisto, kar je najmanj pričakoval.

Daniilo se je takoj odrekal, da bi tudi Mirjano zaprl. Umaknil se je iznenadno, a ne zato, ker bi bil morda pritrdjeval Gjuro in Zaimu. Imel je drugačen vzrok, ki je bil zanj pomembnejši.

Napisol se so dogovorili, da bodo za zdaj zaprl samo Ivana. Mirjano pa bodo pozneje privedli k zaslišanju. Stevan se je pri tem uselnil.

»Zaim, vrnj se v Borovnice, Ravnaj tako. kajor sva se dogovorila. Tisto dvojico je treba opazovati ves dan in vsa noč. Kaj vemo — morda je še kdo med njimi! Dušan bo pazil v prvi četli. Milan in jaja pa greva zdaj po Ivana v drugo četo.«

»Zaim ostani. mašo se spoji, jaz grem z Milanom. Druga četa ni daleč, do jutra se vrneva.«

»Na Mirjano pozabi!« Daniilo in komisar tečajev sta se poslovila in odšla. Stevan je stopil za njima in ju za slovo pospremlil. Milan je šel pripraviti konje.

Gjuro se je spet usedel in sklonil glavo. Veselil bi se moral, pokati od zadovoljstva: zadeva Matilda, ki mu je povzročila toliko tegob in glavobola in zaradi katere je v nekaj dneh shujšal in se za nekaj let postaral, je opravičeno srečno in neprickavano. On pa sedi molče opt na rob mize.

»Nisi pričakoval, kaj?« Vroč val zadovoljstva je še enkrat preslil Gjuro.

»Aferim, vezir!« — (Zdravstvuj, vezir!) — je vzklisknil in s svojo edino roko objel Zaima. »Ne vem, kaj je z menoj, ampak če bi zdajle zahteval kri iz mojega grla, bi si ga sam prerezal, pa si natoči, kolikor hočeš.« — Zaim ga je razumel. Vedel je, kaj je tu vmes. Ze dolgo se vojskujejo.

ALI ŽE VESTE?

Najmlajša mati

Indijanka Felicie Delgado Gomez je stara komaj deset let in je rodila 2160 g težkega zdravega otroka. Ta porod je med strokovnjaki izval deželni to, ali je Felicie doslej najmlajša mati ali ne.

Izkazalo pa se je, da je v strokovni literaturi zabeleženih že več primerov osemlčnih mater. Še več. Leta 1939 je profesor Entrade Escomal s carskim rezom pomagal neki Livy Medini roditi 2700 g težkega otroka. Mati je bila stara komaj pet let in osem mesecev. Imela je še mlečne zobe, perilo pa je dobila, ko ji je bilo osem mesecev. Kako je postala mati, otrok ni vedel povedati. Tudi ta deklica je Indijanka, doma iz Peruja.

Kajenje vpliva na srce

Dim ene cigarete vsebuje nekoliko 4,5 mg nikotina. Če kadilec dim vdihava, pride v pljuča 88 odstotkov nikotina. Če ne, pa le 66 odstotkov.

Znak zastrupitve se pokaže že 1 do 3 minute po začetu kajenja in traja še četrt ure po kajenju. Srce začne hitreje utripati, krvni pritisk se zviša, kadilca se lotevata omotica, slabost itd. Predvsem vpliva nikotin slabo na srčno mišico, ker mora hitreje delovati, kakor tudi na žile utripalnice, ki preskrbujejo srce s krvjo. Posledice se pokažejo največkrat po 40 letu starosti, pri strastnejših kadilcih pa še prej.

TAKLE IZLET V ZASNEŽENE GORE JE SPOMLADI ŠE POSEBNO DOŽIVETJE. TILE SO SE RES NAMUČILI, KO SO JO MAHALI IZ TAMARJA ČEZ SLEME NA VRHČE

ANEKDOTE

Koch si je pri izpitu dovolil majhno šalo. Vprašal je kandidata:

»Kaj bi storili, če bi vas kdo poprosil, da mu ozdravite konja z zlomljeno ključnico?«

Kandidat je naštel celo vrsto zdravih metod.

»Ne, ljubi moj,« je odvrnil Koch, »jaz bi takega konja za vsako ceno kupil in nato z velikim dobičkom prodal kakemu muzeju. To bi bil namreč edini konj, ki bi imel ključnico.«

»Dobro, da sem te srečal,« je dejal Strindbergu neki njegov prijatelj. »Ali mi lahko vrneš petdeset frankov, ki sem ti jih pred kratkim posodil?«

»Kdaj si mi jih posodil? Ne spominjam se.«

»Pred tednom dni, ko si bil pijan.«

»Ah, da zdaj sem se spomnil. Pa saj sem ti jih vrnil!«

»Vrnili? Kdaj?«

»Pred tremi dnevi, ko si bil ti pijan!«

V večji družbi se je nekdo zaupno obrnil k znanemu pisatelju Karlu Čapku in dejal:

»Ali ni tukaj malce dolgočasno?«

»Da, zelo,« odgovori Čapek.

»Ali bi ne bilo najbolje, če bi jo popihala?«

Zal jaz ne morem,« pravi Čapek, »sem namreč gostitelj.«

Edmond de Goncourt je takole karakteriziral Angleže in Francoze:

»Angleži so kot ljudstvo zelo prebrisan, kot posamezniki pa veliki poštenjaki. Pri Francozih je stvar obratna: so poštenjaki kot ljudstvo in zelo prebrisani kot posamezniki.«

Um nam včasih služi za to, da počenjamo neumnosti.

Velikega italijanskega renesančnega umetnika in znanstvenika Leonarda da Vincija so vprašali: »Kaj Vam je na

svetu najljubše?« Odgovoril je: »Moja pot v delavnico.«

Kakor bi bilo nespametno brezbržno iti mimo jasnega kačipota ob cesti — tako bi bilo nespametno prezirati z razlogi utemeljen poklici navšet. Se vedno ti je dano, da zaviješ po svoji poti, toda sebe obtožuj, ko boš izgubil leta dragocenega časa.

Ko je bil Napoleon še topniški častnik, se je v neki družbi pogovarjal z ošabnim nemškim stotnikom. Ironično in naglas, da so ga lahko vsi slišali, je rekel stotnik: »Moji nemški sodelavci se bojujejo vedno le za slavo. Vi Francozi pa samo za denar.« — »Imate čisto prav,« odgovori Napoleon, »vsak se bori za tisto, kar mu manjka.«

Iveri

Nobenega poklica ni brez neprijetnosti, nobenega brez koristi.

Ovira, da ne razkrijemo prijateljem zadnjih globin srca, navadno ni nezaupanje do njih, marveč do sebe.

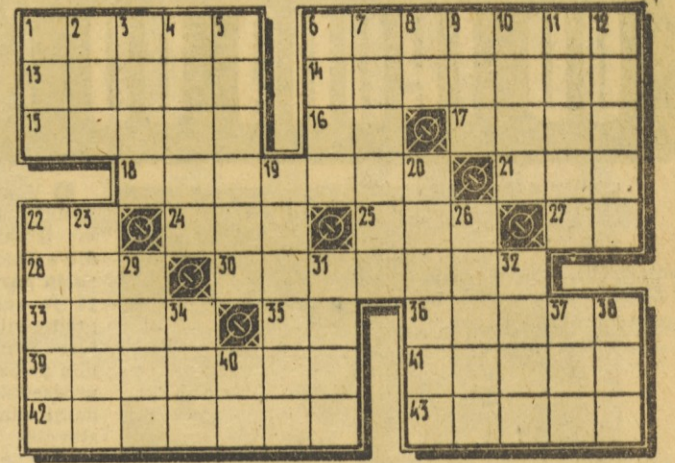
Večkrat odpustimo ljudem, ki nas dolgočasi, nikoli pa ne moremo odpustiti tistim, ki jih mi dolgočasimo.

Hudobnost je včasih vir duhovitosti.

Pričakovanje je veriga, ki veže vse naše radosti od zibelke do groba.

Stari društva, družbene organizacije! Pomagajte zgraditi našim bolehnim otrokom edino okrevališče ob slovenske morju. Kupujte zato srečne denarne letilice Rdečega križa Slovenije. Dobite jih pri vseh organizacijah Rdečega križa, sindikalnih podružnicah, v šolah in pri vašem pismonosci.

Vodoravno: 1. brojce za zemljiska dela; 6. velik zbor delegatov kake stranke, kakršen bo ta mesec v Ljubljani; 13. stara beseda za kmetovalca; 14. prostori za pridelitve; 15. svojilni zaimek; 16. dva samoglasnika; 17. mesto v severni Dalmaciji, ki je bilo nekaj časa središče srednjeveške Hrvaške; 18. značke s trobojnico; 21. ljubkovalno ime za Franceta; 22. druga in enaindvajseta črka abecede; 24. beograjski tednik (kot pri nas TT); 25. pritok Save na Hrvaškem; 27. okrajšan podredni veznik; 28. etiopski plemenski poglavar; 30. državna posestva v Sovjetski zvezi; 33. poteza, linija; 35. avtomobilski znak Holandije; 36. dan v tednu; 39. zastornica; 41. grška muza ljubavne pesništva; 42. prebitek, izbierek; 43. beseda, ki se v zvezi z nedoločnikom rabi za prepoved.

REŠITEV KRIZANKE STEV. 12

Vodoravno: 1. sponlad, 7. Leopold, 13. trdna, 14. ura, 16. kapar, 17. Rob, 18. sprožen, 21. ama, 22. Otokar, -b, 24. povsem, 26. pira, 27. okusi, 30. Etna, -n, 31. Litostroj, -t, 34. Pariz, 36. sto, 37. davič, 40. ose, 41. petelin, 44. era, 45. utajam, -n, 47. Mostar, 49. koledar, 50. mesta.

CENJENI NAROČNIKI!

POVERJENIKI!

SINDIKALNE PODRUŽNICE!

Ste že paravnali naročnino za leto 1958?

V eni zadnjih številki je bila priložena položnica!

Za nakazilo naročnine se vam prav lepo zahvalujemo!

Uprava

Komisija za razpis mesta poslovdje samostojne trgovine

»Izbira« Kranj

razpisuje na podlagi 21. člena zakona o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov in njihovih organov (Uradni list FLRJ št. 52-644-57) in 90. člena uredbe o ustanavljanju podjetij in obrtov (Uradni list FLRJ št. 51-424-53)

mesto POSLOVDJE
samostojne trgovine »IZBIRA« Kranj

Ponudniki na razpisano mesto morajo izpolnjevati enega od naslednjih pogojev:

1. visoko kvalificiran trgovski delavec z večletno prakso v trgovski stroki;
2. kvalificiran trgovski delavec z najmanj 5-letno prakso v trgovski stroki.

Pravilno kolkovane prošnje z izčrpnim življenjepisom, dokazili o strokovnosti, neoporečnosti in o dosežanih zaposlitvah pošljite Občinskemu ljudskemu odboru Kranj do 22. aprila 1958.

LISICA IN LEV

Lisica je videla, da se je lev ujel v past, zato ji je zrasel pogum in ga je začela zmerjati. Lev jo je nekaj časa poslušal, potem pa odgovoril:

»Kaj bi ti zameril, saj me ne zmerjaš ti, ampak nesreča, v kateri sem se znašel.«

Um nam včasih služi za to, da počenjamo neumnosti.

Velikega italijanskega renesančnega umetnika in znanstvenika Leonarda da Vincija so vprašali: »Kaj Vam je na

Tekstilna tovarna

SEMPETER V SAVINJSKI DOLINI

proizvaja iz 100% čistega bombaža kvaliteten beljena platna v širini 70-180 cm.

Nabavite si prvovrstna posteljna in ostala platna, kakor tudi Gradl in Atlas gradl za perilo.

Prepričajte se o naših kvalitetnih izdelkih!

Za cenjeni nakup se priporočamo!

»SLOVENIJA SADJE« Export - Import

Ljubljana

razpisuje delovna mesta:

- TELEPRINTISTA z znanjem strojepisja in nemščine, prednost moška moč;
- INOZEMSKEGA KORESPONDENTA z znanjem italijanščine in francoščine;
- SAMOSTOJNEGA REFERENTA za uvoz, absolventa Ekonomske fakultete ali Ekonomske srednje šole (po možnosti s primerno prakso in znanjem tujih jezikov);
- DVEH VKNJIZEVALCEV;
- ADMINISTRATORJA z znanjem strojepisja za »Hladilnico« Zalag.

Plače po dogovoru in tarifnem pravilniku. Ponudbe z opisom strokovne izobrazbe in dosežanih zaposlitvah pošljite na naslov:

»SLOVENIJA-SADJE«, Ljubljana, Titova cesta 19-VIII.

Komisija za razpis mesta direktorja komunalnega podjetja

KOMUNALNI
SERVIS

razpisuje na podlagi 21. člena zakona o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov in njihovih organov (Uradni list FLRJ št. 52-644-57) in 90. člena uredbe o ustanavljanju podjetij in obrtov (Uradni list FLRJ št. 51-424-53)

mesto DIREKTORJA
komunalnega podjetja »KOMUNALNI SERVIS« Kranj

Ponudniki za razpisano mesto morajo izpolnjevati enega od naslednjih pogojev:

1. gradbeni tehnik s pooblastilom za nizke gradnje in petletno prakso;
 2. popolna srednja ali nje enaka šola z večletno prakso pri vodenju gospodarstva.
- Pravilno kolkovane prošnje z izčrpnim življenjepisom, dokazili o strokovnosti, neoporečnosti in o dosežanih zaposlitvah pošljite Občinskemu ljudskemu odboru Kranj do 22. aprila 1958.

SIN BRIGADE

PIŠE: TONE SELIŠKAR

RIŠE: MARJANCA JEMEC

85. »No, zdaj mi ne uideš,« si je mislil Martinček. »Babica, počakaj tukaj in pazi, da se nama tale ne izmuzne iz pasti. Jaz pa bom stekel v partizansko taborišče.« Pobrjal je še Poldetovo pištolo, si jo zataknil za pas in jo urnih nog ubral k komisarju.

86. V taborišče je teklen kar počez. V debelem snegu se mu je včasih udilo do pasu, da se je komaj izvlekel. Toda mudilo se mu je, saj človek nikdar ne ve, kaj vse se lahko medtem zgodi. In tudi strah ga je priganjal, saj je bilo zavijanje volkov vse bolj grozeče...

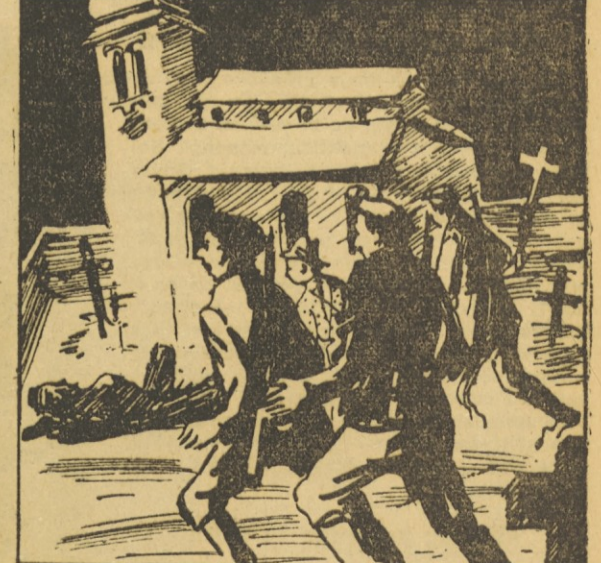
87. »Ga že imam,« je Martinček skoraj brez sape hitel pripovedovati komisarju. »Koga pa? Pomiri se vendar,« ga je miril komisar. »Izdajca sem ujel. Tistega, ki je hodil k Italijanem. Sosedov Polde je v volčjo past, ki sem mu jo nastavljal na pokopališču. Babica ga straži.«

88. »Tako trije prostovoljci!« Brž se jih je javilo dvajset. Komisar je sestavljal patrolo in ji naročil, naj Poldeta pripeljejo v taborišče. Medtem pa je babica strazila Poldeta s sekuro v roki. Milo jo je prosil, naj ga izpusti in ji povedal vse o radijskem oddajniku.

89. Volkovi pa so zavohali plen. K pokopališču se jih je priklatila cela tolpa. Zavijal so, da je šlo skozi ušesa in tudi babici je upadel pogum. Zadnji hip se je skrila v cerkev. Volkovi pa so že skakali čez zid...

90. Ko je partizanska patrolja prispela na pokopališče, je našla le nekaj raztrgane obleke. Samo to je ostalo od Poldeta... Izdaja je bila kaznovana. Babica je odrevenela od strahu in mraza povedala še, kje je skrnil radijski oddajnik. Naši so nedotaknjenega.

OD TEDNA DO TEDNA

HRUŠČEV IN KADAR SE PRISRČNO POZDRAVLJATA

V sredo, 2. aprila je prispeela v Budimpešto na proslavo trinajste obletnice osvoboditve Madžarske sovjetska vlada in partijska delegacija. Vodil jo je sekretar CK KP SZ in predsednik vlade Nikita Hruščev. V njegovem spremstvu sta bila poleg drugih tudi novi podpredsednik vlade Kozlov in zunanji minister Gromiko. S predstavniki madžarske vlade in partije je imela sovjetska delegacija pogovore o medsebojnih odnosih in o mednarodnih vprašanjih. V enem izmed svojih govorov med bivanjem na Madžarskem je Hruščev pozval ZDA in Veliko Britanijo, naj prenehata z jedrskimi poskusi. Izjavil je tudi, da je SZ vedno pripravljena sprejeti mednarodno nadzorstvo nad ustavitvijo jedrskih poskusov. Hruščev je prav tako obljubil, da bo SZ umaknila svoje čete iz vzhodnoevropskih držav, če tudi zahodne sile umaknejo svoje vojaške enote iz drugih dežel. Ameriška in britanska vlada sta v odgovor na ponudbo o kontroli ustavitve poskusov z atomskim orožjem ponovili njun lanski predlog o razorožitvi, ki ga je SZ bila odklonila. S tem sta zahodni sili vnucili odbili predlog, da prenehata z jedrskimi poskusi.

Okoli 10 tisoč Londončanov se je pretekli petek udeležilo »protijedrskega pohoda« proti 80 km oddaljenemu vojskemu središču Aldermastonu. V sprevedu, ki so se mu priključili pripadniki raznih strank, so nosili napise proti vojski bombi in pozove vladi, naj privoli v prekinitev jedrskih poskusov.

Podoben pohod so pripravili tudi prebivalci New Yorka.

Predsednik indijske vlade Nehru je pretekli teden na tiskovni konferenci izrekel zadovoljstvo zaradi pobude sovjetske vlade glede ustavitve poskusov z atomskim orožjem. Nehru je hkrati obsodil sklep o atomski oborožitvi zahodnonemške armade z atomskim orožjem. Glede konference na najvišji ravni je Nehru dejal, da bi bilo dobro, če bi se je udeležile tudi nekatere države, ki niso vključene v noben vojaški blok.

Eisenhower je v svojem odgovoru na Hruščevljevo predlog o opustitvi jedrskih poskusov ta predlog molče obsedel in tako dal vedeti, da se ameriška vlada ne strinja z opustitvijo poskusov. Po njenem mnenju naj bi bila prekinitev atomskih eksplozij del širšega sporazuma o razorožitvi. Skratka, Amerika je odbila sovjetski predlog.

Po dolgotrajnih pogajanjih, ki so jih večkrat prekinili, so v Moskvi končno podpisali trgovinski in plačilni sporazum med Sovjetsko zvezo in Zahodno Nemčijo. Trgovska izmenjava med obema državama bo v dveh letih dvakrat večja. Hkrati so sklenili tudi sporazum o pomorski plobitvi in o konzularnih pravicah. Domenili so se tudi o repatriaciji nemških državljanov iz SZ in sovjetskih iz Zahodne Nemčije. Ob podpisu teh sporazumov so izrazili upanje, da se bodo odnosi med obema državama izboljšali.

Tudi Turčija se pripravila na postavitve raketnih oporišč. Zunanji minister Zorlu je izjavil, da bo Turčija dovolila postavitvi toliko priprav za izstreljevanje raketnih izstrelkov, kolikor jih bo od nje zahtevalo poveljstvo Atlantskega pakta. Tako stališče pač ne bo v korist ne Turčije ne svetovnega miru.

Glavni tajnik OZN Dag Hammarskjöld je na poti po Evropi obiskal Moskvo, London in Zenevo. Kakor trdijo se je pogovarjal s predstavniki sovjetske in britanske vlade o vprašanju razorožitve. V Zenevi se je sestal tudi z zunanjim ministrom Združenih arabskih držav Fahvijem. Pogovarjala sta se o stanju na Srednjem vzhodu in o položaju nove arabske države v OZN.

Stavkovni odbor sindikata kovinarjev v Zahodni Nemčiji je za sredo, 9. aprila sklical mezdno stavko, ki je zajela skoraj 200.000 delavcev. Vlada je na vse kriplje skušala stavko preprečiti, ker se je bala, da se ne bi sprevrgla v politični protest ob atomski oborožitvi zahodnonemške armade.

CK KP Čkoslovaške je na dvodnevnem zasedanju 2. in 3. aprila sklenil, da bodo skitehi 18. maja v Pragi XI. kongres KP ČSR. Na plenumu so tudi razpravljali o dosedanjem gospodarskem razvoju dežele. Plenum je sklenil povečati udeležbo delavcev pri upravljanju gospodarstva. Prav tako je plenum sprejel sklep o ustanovitvi Državne planske komisije in Gospodarskega sveta.

Atomwaffe? — Nein! — Atomsko orožje?

Ne!

To goslo je bilo videti te dni na transparentih, ki so jih nosili nemški delavci v protest proti atomski oborožitvi nemške vojske. V Zahodni Nemčiji je zavrelo ob nedavnem sklepu Adenauerjeve vlade, da oboroži zahodnonemško vojsko z jedrskimi orožjem. Predstavniki zahodnonemških sindikatov so takoj zahtevali sestanek z najvišjimi predstavniki posameznih strank, med drugimi tudi z Adenauerjem.

Stari kancler je hotel pomiriti sindikalne voditelje, češ da gre le »za začasno pooblastilo« in da ni rečeno, da bodo sklepi »takoj uveljavljeni«. Predstavniki sindikatov pa so vseeno opozorili kanclerja Adenauerja, da bodo začeli sindikati po vsej deželi s protestnimi akcijami, če vlada ne prekliče sklepa o atomski oborožitvi vojske. Položaj se trenutno ni spremenil, delavstvo pa že začne s protestnimi demonstracijami proti militaristični politiki zahodnonemške vlade.

V tej luči tudi nekatere ekonomske zahteve dobivajo politični pomen. Tudi v njih se zrcali nezadovoljstvo sindikatov z vladno politiko. Sindikati si z vsemi silami prizadevajo, da bi zmanjšali razliko med stalnim skokom cen nekaterih industrijskih proizvodov in potrošnega blaga ter med realno vrednostjo mezd in plač.

Ze začetek letošnjega leta je pokazal, da bodo sindikati morali prekiniti relativno zahtije in spriti nenehnega porasta življenjskih stroškov ter čedalje glasnejših zahtev svojega članstva začetki z odločnejšimi ukrepi. Ni dolgo trajalo in stavkovno gibanje se je sprožilo. Začelo se je pravzaprav neopazno. Nastopili niso najmočnejši sindikati, n. pr. kovinarjev ali rudarjev, marveč so prvi sprožili plaz tekstilni delavci v nekaterih zahodnonemških pokrajinah. Medtem ko so nekateri tekstilni sindikati tudi brez stavke dosegli povečanje mezd, druge še vedno vodijo ogorčen boj.

Nezadovoljstvo pa se je očitneje pokazalo šele s stavko četrta milijona komunalnih delavcev. Res, da je ta stavka trajala vsega skupaj le 24 ur, toda v tem kratkem času je ohromila normalen potek življenja, vlada pa pokazala vso moč tega sindikata. Stavko je organiziral eden najmočnejših zahodnonemških sindikatov — Sindikat javnih služb, transporta in prometa. To je bila samo »vavrilna stavka« in zato še ni prinesla končne rešitve spora med delavci in delodajalci. Toda, kolikor bodo delodajalci že naprej odbojali zahteve delavcev, bodo nadaljnje stavke resno pretresle zahodnonemško življenje.

Zdaj se je pojavil na prizorišču tudi Sindikat kovinarjev, ki šteje blizu 2 milijona delavcev, se pravi skoraj tretjino celotnega sindikalnega članstva v Zahodni Nemčiji. Spor je nastal zaradi zboljšanja gmojnega položaja delavcev v Porurju, kjer je zaposlano kakih 200.000 delavcev v industriji železa in jekla. Delodajalci so ponudili daleč manj, kot pa zahtevajo delavci. Sindikat kovinarjev je tudi s 117 glasovi proti 3 zavrnil kompromisni predlog ministra za delo v deželni vladi za Porenje in Vestfalijo. Ta predlog predvideva, da bi zvišali delavcem mezde za 4,33 do 5,33 %, medtem ko pa sindikati terjajo 10 %.

Spriču nerešenih zahtev je sindikat izvedel posebni referendum med delavstvom, v katerem se je 82 % izreklo za stavko. Tako grozi Zahodni Nemčiji ena največjih povojnih delavskih demonstracij, ki bo praktično ohromila kovinarsko industrijo v deželi, saj je v porurškem bazenu osredotočeno devet desetih kovinarske industrije Zahodne Nemčije.

Vlado pa ne skrbitjo samo gospodarske posledice te velikanske stavke, marveč se še bolj boji, da ne bi ta stavka dobila tudi političnega pomena, se razširila in se spremenila

Križa "gospodarskega čudeža" prizi

PO VSEJ ZAHODNI NEMČIJI SO BILA TE DNI PROTESTNA ZBOROVANJA PROTI ATOMSKI OBOROŽITVI BUNDESWEHRA — NA SLIKI VIDIMO TAKO ZBOROVANJE V FRANKFURTU, KI SE GA JE UDELEŽILO VEČ KOT SEŠT TISOČ LJUDI

v protest proti atomskemu oboroževanju. To bi bil pač tako močan glas protesta proti uradni vladni politiki, prava nezapuščna njemim oboroževalnim načrtom, pred katero si tudi samovoljni kancler ne bi mogel zamašiti ušes.

S tem pa še ni konec nezadovoljstva nemškega delavskega razreda. Ze zdaj je slišati, da so tudi sindikalne organizacije prehrabene industrije, lesne, kemične, papirne in še nekatere, kakor tudi postarji že izdelani načrti zahtev, s katerim se bodo kmalu pojavili pred svojimi delodajalci. Glavna zahteva je skoraj povsod povišanje mezd, tudi do 15 %, zraven pa so našli tudi nekateri drugi pogoji za zboljšanje življenjskih razmer.

Vsa ta politična in gospodarska dejavnost je živo razgibala zahodnonemške sindikate. V dosedanem mrtvilo, ki je bilo posledica »zmerne politike« vodstva, je vnesla precejšnjo burbenost. Medtem ko so sindikati po jenskih volitvah le z besedami opozarjali vlado na nevarnost pred inflacionističnimi težnjami in dajali pripombe na vladno gospodarsko in socialno politiko, so zdaj prešli na oprjeljiva dejanja in akcije. Sindikalni voditelji so videli, da zgolj deklarativne kritike niso dovolj, pač pa je treba kreniti po odločnejši poti. Prav to pa je tisto, kar zvečne terja tudi sindikalno članstvo.

Dežela, ki je po vojni, kljub temu, da je iz nje izšla poražena, zaznamovana neviden porast »gospodarskega čudeža«, se je morala soočiti tudi s težavami. Pokazalo se je, da tudi »nemški čudež« ni imun za splošne bolezni kapitalističnega sistema; protislova so se tudi tu zaostrija, delavski razred pa počasi prehaja v ofenzivo...

Po starem ne gre več

Vsakomur, kdor količkaj redno spremlja dogodke v svetu, prav gotovo ne bodo ušle neopaženo take stvari, ki bolj ali manj pritegnje nase pozornost vsega sveta. Med take dogodke bi prišle, denimo, vojno v Alžiriji, upor v Indoneziji, ali pa zadnji ukrep sovjetske vlade, da bo ustavila poskuse z atomskimi bombami. Bolj težko pa je spremljati notranji razvoj dogodkov v neki deželi, ki pa je lahko dostikrat zelo zanimiv in važen.

Tako smo te dni brali poročilo, da se je sestel plenum čkoslovaške KP, na katerem so razpravljali o važnih gospodarskih vprašanjih. Prav to pa je tudi povod, da si to deželo to pot malo približe ogledamo.

Kdor je obiskal katerokoli socialistično deželo v Vzhodni Evropi pred letom 1953 in danes, bo mogoč ugotoviti, da se je od taktiki v teh deželah marsikaj premaknilo naprej. Če bi hoteli prav na kratko povedati, v čem so te spremembe, bi dejali, da težio v gospodarstvu proči od centralizma, od tistega sistema, ko so vse določali in odločali iz središča, iz ministristva, planske komisije in generalne direktije. Vse več pristojnosti in možnosti za samostojno ukrepanje prehaja na lokalne organe in na sama podjetja. Vedno bolj prihaja do veljave spoznanje, da je treba tudi neposrednega proizvajalca pritegniti k upravljanju, če hočejo da bo proizvodnja napredovala. Seveda vsa ta vprašanja rešujejo na svoj poseben način. Je pa očitno, da ta proces reorganizacije gospodarstva teče v vseh teh deželah. V Sovjetski zvezi so na primer izdali dozdaj dva važna ukrepa, zakon o reorganizaciji upravljanja v industriji in gradbeništvu in pred kratkim tudi zakon o razpustu strojno traktorjskih postaj. V podjetjih so ustanovili nov organ upravljanja, gospodarske svete, v katerih so poleg predstavnikov države tudi predstavniki gospodarskih organizacij in sindikatov. Z drugim zakonom pa so kolhozi postali lastniki celotne kmetijske tehnike.

Z aprilmom so stopile tudi na čkoslovaškem v veljavo razne spremembe v gospodarstvu, ki so jih že daljš čas skrbno pripravljali. S temi spremembami se bo položaj podjetij močno spremenil. Predvsem so podjetja postala dosti bolj samostojna. Odslej bodo podjetja lahko samostojno odločala o glavnih pravih in izboljšavah. Imela bodo tudi pravico odločati o uporabi dela investicijskih sredstev. Svoj letni plan bo podjetje lahko določalo na podlagi potreb kupcev. Tudi del dobička bo ostal podjetju za samostojno razpolaganje in ga bo lahko porabilo za razne sklade, za premije, za kulturne, športne in druge potrebe delavcev. Se posebno ugodnosti bodo imela tista podjetja, ki proizvajajo blago za izvoz. Če bodo s povečano proizvodnjo in izboljšano kvaliteto dosegla več deviznih sredstev, kakor pa jih predpisuje plan, bodo smela del presežka uporabiti po svoji volji. S takimi ugodnostmi tem podjetjem skušajo povečati proizvodnjo izvoznega blaga, kar je za gospodarstvo ČSR, ki je navezano na uvoz surovin in živil, velikega pomena.

Dosti novega so vpeljali tudi v organizacijo podjetja. Manjša sorodna podjetja so združili v večje proizvajalno-gospodarske enote. Tako so skoraj tri tisoč podjetij združili v 344 takih enot.

Kaj pa vloga in mesto delavca, neposrednega proizvajalca, se je mar z novimi ukrepi tudi kaj spremenila? Tudi, brez vzpodbude delavca ni povečane proizvodnje. Na čkoslovaškem menijo, da ni treba najajati novih oblik za pritegnitev neposrednih proizvajalcev v upravljanje, kot so pri nas na primer delavski sveti. To udeležbo nameravajo doseči prek sindikatov. V ta namen pripravljajo poseben zakon, ki bo določal se med podjetjem in sindikatom. Močno pa zagovarjajo načelo, da mora imeti direktor še vedno odločujočo besedo v podjetju.

Seveda je vse to žele na začetku, takorekoč v povozju. Zato ne gre ocenjevati vseh nastalih sprememb kot da bi bile že dokončne. Eno pa drži: čas krutega centralizma, ko je podjetjem predpisoval vse do zadnjega žebila in ko delavci niso imeli nikakršnega vpogleda v upravljanje podjetja, je konec. Seveda pa je treba upoštevati, da ves ta proces reorganizacije ne teče gladko, brez motenj. Dosti je takih, ki se nečejo sprijazniti z novimi ukrepi, ker so jim stare, administrativne oblike upravljanja bolj pri srcu. Če je kdo lahko vesel takega razvojnega procesa, potem je to prav gotovo neposredni proizvajalec. Saj je prav vse te spremembe pravzaprav narekovala potreba po večjem sodelovanju delavcev v upravljanju, ki daj zagotovijo za napredek in dvig proizvodnje. To je tudi po mnenju vodilnih ljudi na čkoslovaškem nujen pogoj za razvijanje ustvarjalnih sil delovnih ljudi.

Črni sindikati v „Biseru Afrike“

»Vzorna kolonija« — tako pravijo Britanci svojemu protektoratu Ugandi, ki se razprostira na obeh straneh ekvatorja. V Ugandi, deželi razbeljenega sonca, je vladalo doslej relativno zatišje, rasni odnosi niso bili tako zaostreni kot v sosednji Keniji ali v Južnoafriški uniji. To seveda ne pomeni, da je bila kolonialna politika Britancev tod kaj drugačnega ali da tukaj ni plemenskega razlikovanja v škodo velikanske večine domačega črnega prebivalstva. Tudi v Ugandi ni podoba nič kaj drugačnega kot v drugih britanskih kolonijah: od celotnega prebivalstva je 5.250.000 Afrikanec (to je 99,2 %), Indijcev je okrog 50.000, medtem ko je Evropejcev, predvsem Angležev le 6.800.

Okdar so konec minulega stoletja Britanci dokončno pokorili Ugando — tedanjo kolonijo in današnji protektorat, se vendar belci niso hoteli tod naseljevati, ker so se bali strahne bolezni, ki jo povzroča muha ce-ce. To tudi poljsnuje, zakaj imajo domačini v Ugandi; razmeroma več zemlje kot v drugih britanskih posestih na afriškem kontinentu. Ker je kmetijstvo glavni in najvažnejši del gospodarstva, tudi gospodarska diskriminacija ni bila tukaj močnejše podurjena vse dotlej, dokler se ni začela dežela tudi industrijsko razvijati. Danes, ko je skoraj vsa trgovina in pretežni del industrije v rokah belcev, je tudi globoje čutili nezadovoljstvo zaradi potiskanja Afrikancev le gospodarskega življenja.

vsega začetka Narodni kongres Ugande; ta terja samoupravo brez odlašanja. Program Demokratske stranke zahteva prav tako samoupravo in to »čim prej« v okviru Britanske skupnosti narodov, medtem ko Napredna stranka terja uredništev samoupravo do 1. 1960. Čeprav so med strankami znatne razlike, je vendar vsem skupna težnja za širših priznanjih političnih pravic in želja, da bi postopno pridobili neodvisnost.

Prebujenje sindikalnega gibanja

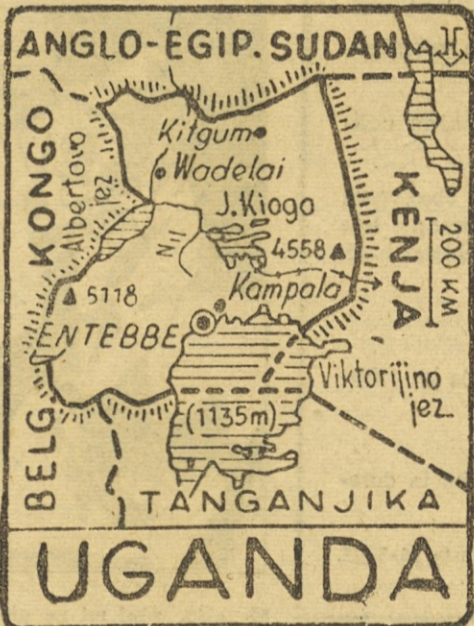
To so politični okviri, v katerih se razvija dejavnost mladega sindikalnega gibanja Ugande. Resnejši organizacijski začetki sindikalnega gibanja segajo v leto 1948; tedaj je bilo uradno dovoljeno delovanje samo eni sami strokovni organizaciji. Danes je že osem sindikatov, od katerih jih je pet vključeno v Kongres sindikatov Ugande — sindikalno centralo, ustanovljeno l. 1955. Razen sindikalnih organizacij v ožjem smislu besede delujejo tudi združenja državnih uslužbencev in prosvetnih delavcev.

Največji kapitalist — država

Sindikati Ugande imajo podobne težave pri svojem delu kot v drugih afriških deželah pod tujo upravo. Vendar se Uganda razlikuje od nekaterih drugih britanskih posesti po tem, da je tu vloga države v gospodarstvu močnejše poudarjena. Država prek svojih organov vpliva na usmerjanje celotnega gospodarskega razvoja, mimo tega pa je pomemben lastnik nekaterih važnih kovinarskih podjetij in rudnikov. Država je tudi največji delodajalec, saj je več kot polovica vseh delavcev zaposlena v državnem gospodarskem sektorju in v javnih službah. Država igra tudi glavno vlogo v pridelovanju bombaža in kave, dveh osnovnih gospodarskih pridelkov, ki tudi tvorita glavni vir bogastva dežele.

»Vsakdo ima kolo ...«

Ker obstajajo državna podjetja, je zato tudi položaj črnih delavcev v Ugandi ugodnejši, zlasti kar zadeva socialno in delovno zakonodajo, kot pa n. pr. v Njasi ali v Tanganjiki, v dveh drugih britanskih posestih v Afriki. Seveda pa je treba še veliko storiti za zboljšanje gmojnega položaja delavcev v Ugandi; in tega se tamkajšnji sindikati živo zavedajo. Da bi to dosegli ni samo dovolj zvišati mezd, ampak je treba prenehati s prilivom cenene delovne sile sezonskih delavcev iz Ruande-Urundija, Tanganjike in Belgijskega Konga. Saj je v sami Ugandi delavcev dovolj. Stvar je le v tem, da je v Ugandi relativno višji življenjski standard kot v sosednjih kolonijah. »Tu ima skoraj vsakdo kolo ...« piše neki potopisec. »Uganda je za angleške tovarne biciklov najboljše

UGANDA JE DEŽELA V OSRČJU AFRIKE, VELIKA JE KOT JUGOSLAVIJA. OB NJENEM JUŽNEM DELU SE RAZPROSTIRA SLIKOVITO VIKTORIJINO JEZERO — TRETJE NAJVEČJE NA SVETU.

Politični monopol in enakopravnost

Ze daljš časa pa traja nezadovoljstvo zaradi političnega razlikovanja. Tu pa belci niso nikoli pomišljali, da bi tudi za trenutek izpustili iz rok svoj politični monopol. Najbolje to dokazuje položaj guvernerja. Guverner je tisti, ki predseduje zakonodajnemu in ministrskemu svetu, ki lahko zavrne vsak njihov sklep, in ki sam postavlja enajst ministrov. Kakšna je enakopravnost domačega prebivalstva je videti tudi po tem, da so od teh 11 ministrov le 3 Afrikanci, 1 Indijec in 7 Evropejcev. Podobna je tudi sestava Zakonodajnega sveta — nekakšnega parlamenta v Ugandi: od 60 članov je samo 18 domačinov. Vlada sicer predlaga za l. 1961 določene spremembe, toda s takšnimi omejitvami in »zaščitnimi ukrepi« v prid belcev, da so se že zdaj domači prebivalci v celoti postavili po robu.

»Vzorna kolonija« se upira

Ta nekdanja »vzorna kolonija« je po vojni vzvalovala sprito čedalje večjega nezadovoljstva. Vedno močnejše so težnje po samoupravi in pozneje tudi po neodvisnosti. Prvo resnejše svarilo je bil umor predsednika vlade l. 1945 do novega vznemirjenja je prišlo l. 1949, kmalu za tem pa so prek svojih političnih strank začeli domačini odločnejše terjati svoje pravice. Največji vpliv ima že od

DOMAČINKI PRI POLJSKEM DELU